

Тиждень

український www.ut.net.ua

Ігор Закус
грає джазові
коломийки.
Стор. 14

№ 5 30 ЛИСТОПАДА — 6 ГРУДНЯ

САРКОЗІ ПРОТИ ПРОФСІЛОК

Соціалізм у Франції
завершується. Стор. 36

UKRAINIAN RUSSIAN

«Українська російська»
суттєво відрізняється від
«російської російської».
Стор. 38

«ТЕРМІНАТОР»

блокує гени, які відповідають
за розмноження. Стор. 66

Живцем на експорт

УКРАЇНА — КРАЇНА РАБОТОРГІВЦІВ. СТОР 26, 56

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

ОРГАНІЗАТОР ЗА ПІДТРИМКИ

**OSTANNJA
BARIKAДА**

МИСТЕЦЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ

ГОЛОВА ОРГКОМІТЕТУ - ОЛЕСЬ ДОНІЙ
КУРАТОР ФЕСТИВАЛЮ - СЕРГІЙ ЖАДАН

2 МІЖНАРОДНИЙ
ФЕСТИВАЛЬ
СУЧАСНОГО
МИСТЕЦТВА

**ХАРКІВСЬКА
БАРИКАДА**

РАДМІР-ЕКСПОХОЛЛ

ВУЛ. АКАДЕМІКА
ПАВЛОВА, 271
М. АКАДЕМІКА ПАВЛОВА

ВХІД
ВІЛЬНИЙ

СУБОТА **8** ГРУДНЯ

НЕДІЛЯ **9** ГРУДНЯ

16.00 Літературний проект
«**MAGNUS DUCTUS
POESIS**»

Сержієв ДПШАНКА, Владас БРАЗЮНАС,
Вітаутас ДЕКШІС (Вільнюс)
Андрей ХАДАНОВИЧ, Владімір АРЛОВ,
Марійка МАРТИСЕВИЧ (Мінськ)
Остап СЛИВИНСЬКИЙ (Львів)

«**ПОВІТРЯ/ВОЗДУХ**» **16.00**

Лала БАГІРОВА, Ростислав МЕЛЬНИКІВ,
Роман ТРИФОНОВ, Ганна ЯНОВСЬКА (Харків)
Діна ГАТІНА, Данила ДАВИДОВ, Міхаїл КОТОВ,
Дмитрій КУЗЬМІН, Станіслав ЛЬВОВСЬКИЙ (Москва)

17.30 гурт «**ВЕРТЕП**»
(Дніпропетровськ)

гурт «**КОНТРАБАС**» **17.30**
(Полтава)

ЖУРНАЛ «**МІСЦЕ ПЕРЕБУВАННЯ
СВЯТИХ**»
«**ОЮЗ ПИСАТЕЛЕЙ**» **18.00**
Анастасія АФАНАСЬЄВА, Андрій ПІЧАХЧИ,
Андрій КРАСНЯЩИХ, Юрій ЦАПЛІН (Харків)
Максим БОРОДІН (Дніпропетровськ) Валерій НУГАТОВ (Москва)

18.00 ПРЕЗЕНТАЦІЯ ЖУРНАЛУ
«**НОВЕ МИСТЕЦТВО -
НОВОЕ ИСКУССТВО**»

19.00 гурт «**ЯН ПРЕ**»
(Харків)

Перший Відкритий
Чемпіонат **18.30**
України зі Слему
«**ОБЕРСЛЕМ**»

ПОЕЗІЯ ДВОТИСЯЧНИКІВ **19.30**
Олег КОЦАРЄВ, Сашко УШКАЛОВ (Харків)
Богдан-Олег ГОРОБЧУК, Олег РОМАНЕНКО, Галя ТКАЧУК
Вікторія ЧЕРНЯХІВСЬКА, Дмитро ЛАЗУТКІН, Владік ВОЛОЧАЙ,
Олесь КОРЖ, Ірина ЦІЛИК, Павло КОРОБЧУК (Київ)
Микола ЛЕОНОВИЧ (Полтава)

Ведучий – Анатолій УЛЬЯНОВ

21.30 Сергій **ЖАДАН** та
«**Собаки в космосі**»
(Харків)

21.00 ЛІТЕРАТУРНИЙ ПОРОШОК
Герман ЛУКОМНІКОВ, Андрей РОДІОНОВ,
Андрей ПУСТОГАРОВ (Москва)
Олександр КАБАНОВ, Таня МАЛЯРЧУК, Світлана ПОВАЛЯЄВА
Юрко ПОКАЛЬЧУК (Київ)

ПАРТНЕРИ:

гурт «**СОНЦЕКЛЬОШ**» (Київ) **22.00**

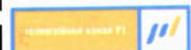

харківський
театральний
центр

МЕДІА-ПАРТНЕРИ:

«**ЧТО**» ■ **ПРОЗА**
где.когда.

ФОНД
ОЛЕКСАНДРА
ФЕЛДМАНА

Видавництво
«СМОЛОСКІП»

ПІДТРИМКА:

літературний журнал
ОЮЗ ПИСАТЕЛЕЙ

Формування коаліції – справа не з легких. Особливо, коли цим займаються наші політики, які вкотре не

речах, які для пересічного громадянина видаються дрібницями. Час минає, а наші політики наступають на ті само граблі. Малюнок Марини Туровської

можуть домовитися (детальніше про це читайте на стор. 20-21). По суті, повторюється ситуація весни й літа минулого року. Хіба що з певними

новансамі. Знову політичні сили, котрі, здавалося б, крокують в одному напрямку, не можуть дійти згоди в

Тиждень

Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ
Видавець ТОВ «Український Тиждень»
Головний редактор Юрій Макаров
Перший заступник головного редактора Роман Кульчинський
Відділ політики Анатолій Бондаренко
Відділ економіки Сергій Лук'янчук
Відділ розслідувань Андрій Лаврик
Відділ суспільства Ольга Михайлова
Відділ новин Наталія Васютин
Відділ історії та науки Роман Кабачій
Відділ культури та спорту Вікторія Поліненко
Літературний редактор Ольга Артюх
Виконавчий директор Роман Чигрин

Фінансовий директор Андрій Решетник
Відповідальний секретар Юрій Коломицев
Арт-директор Надя Кельм
Дизайнери Ганна Єрмакова, Тимофій Молодчикова,
 Микола Титаренко
Художник Андрій Єрмоленко
Більд-редакція Вікторія Буянова, Анатолій Белов
Фотографи Валентин Дирман, Євген Котенко
Кольорокоректор Олена Шовкопляс
Коректори Марина Петрова, Світлана Стопова
Відділ реклами Алла Левковська
Відділ розповсюдження Наталя Астаф'єва
Відділ маркетингу Ганна Лебедева

Помічник головного редактора Олена Чекал
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №13005-1889Р
 від 13.08.2007 р.
Друк ТОВ «Новий Друк»
 Київ, вул. Магнітогорська, 1
№ зам. 07-6418
Наклад 17 000
Адреса редакції 01030, Київ, вул. Б. Хмельницького, 36, кв. 7
Адреса для листування 03040, Київ, вул. Васильківська, 2 А
Телефон (044) 503 3740
Виходить щотижня
Розповсюджується в роздрібній торгівлі та за передплатою
Ціна договірна
Передплатний індекс 99319

СУБ'ЄКТИВ

Перемадридимо Москву?

СЕРГІЙ ГРАБОВСЬКИЙ
кандидат філософських наук,
член Асоціації українських письменників

«Україна — зона культурного лиха». Усіх небайдужих під таким гаслом 30 листопада зібрали невгамовні брати Кашрапови. Збори малив стати першою ланкою в організації «горизонтальної» комунікації між осередками культурно-мистецького і наукового життя країни, що дасть змогу не лише обмінюватися інформацією, а і проводити солідарні цільові акції, а в перспективі — змінити модель взаємовідносин між владою на всіх її рівнях та науковим і мистецьким світами.

Йдеться про намагання подолати ситуацію культурного лиха, не покладаючись на «доброго царя», а ставлячись до влади, незалежно від її партійних барв, як до більш чи менш зручного інструменту реалізації потреб суспільства.

Але, видається, самою зміною формату відносин «влада — культура» (про науку розмова окрема) тут не обійдешся. Мова йде про трансформацію всієї культурної, й особливо навколокультурної, ситуації в Україні.

Мені особисто для того, щоб зрозуміти, що ж у нас коїться, свого часу багато дали мемуари чилійського поета Пабло Неруди, перекладені російською. Хоча Неруда і був комуністом, але ж не советським, а чилійським, не номенклатурником, а політичним опозиціонером. А ще — він був справді великим поетом.

І от у цих мемуарах я прочитав блискуче описання культурного життя Латинської Америки першої

третини ХХ і роздуми щодо латиноамериканської культури попереднього століття. Виявляється, звільнившись політично з-під влади Іспанії та Португалії, у перші десятиліття ХІХ ст. держави Латинської Америки не позбулися культурної гегемонії колишніх метрополій, ба більше — ця культурна гегемонія набула нових форм і приблизно на століття визначила духовне життя на велетенському просторі — від Мексики до Чилі.

Справа в тому, що впродовж того століття усе оригінальне, витворене самими латиноамериканцями, яким би воно довершеним не було, або апріорі відкидалося співгромадянами, або так-сяк сприймалося, якщо попередньо одержувало схвалення у Мадриді, Лісабоні чи Парижі. А під гучні оплески проходило те, що копіювало взірці, створені в колишніх метрополіях чи, у крайньому разі, десь у центрах світу. Коли ж деякі колишні колонії стали заможнішими, ніж Португалія чи Іспанія, у них з'явилася мода на відтворення набутоків метрополій у збільшеному вигляді, на архітектурну, скульптурну чи живописну гігантоманію. Образно кажучи, тодішнім гаслом було «перемадридити Мадрид» або «перелісабонити Лісабон».

Пабло Неруда теж змушений був їхати до Парижа і Мадрида, і лише після цього з розряду талановитого юнака він в очах співвітчизників перетворився на великого поета. І тільки з 30-х років ХХ ст. ситуація змінилася, і Латинська Америка

стала одним із головних законодавців культурної моди на світовій арені. У Мексиці, правда, це сталося трохи раніше, але для цього знадобилася революція...

Українська культура навіть у столиці, тим більше у провінційних містах, зараз перебуває на стадії, коли багатьом її творцям, — особливо це стосується культури масової — а тим більше меценатам, хочеться «перемосквити Москву». Більшого їхня фантазія не сягає, хіба що Віктор Пінчук має ширші уявлення. Бажання цілком зрозуміле для певної категорії публіки, от тільки, чи сприяє воно визнанню власних геніїв у своїй країні?

І взагалі, Україна — не Бразилія і не Чилі, які у ХІХ ст. починали національно-культурне життя майже з «чистого аркуша», коли мовиться про «високу», професійну культуру, тим більше науку. Маючи з часів Івана Франка та Лесі Українки митців і мислителів, які випереджали свій час, знов і знов упосліджувати самих себе, наслідуючи чийсь шаблон, а не створюючи свої взірці для світу?

Отож, у боротьбі за вихід із «зони культурного лиха» доведеться долати не лише опір чи байдужість влади, а й шаблони масового середовища, у якому розвивається, а нерідко й гине, «висока», і не тільки «висока» оригінальна й перспективна культура України. Бо не чекати ж півстоліття, поки незалежно від нас відбудуться належні процеси. ■

У НОМЕРІ

24 СПРАВА ЧЕСТІ
Навіщо потрібне міжнародне визнання Голодомору геноцидом

50 НЕ ОСТАННІЙ РАЗ
Роботодавці використовують шахтарську наївність

60 ЦУКРОВІ ПАЛАЦИ
Подорож мастками родини Терещенків

ОБРАЗ

1 КАРИКАТУРА ТИЖНЯ.
Малюнок Марини Туровської

ОСОБИСТА ДУМКА

2 ПЕРЕМАДРИДИТИ МОСКВУ.
Авторська колонка Сергія Грабовського

НА ЧАСІ

- 4 ФОТО ТИЖНЯ.** І'єнн Міллер у Києві
- 6 ТЕНДЕНЦІЯ ТИЖНЯ.** Діагноз: самозбереження відсутнє
- 12 СУБ'ЄКТИВ.** Старий Чжао і коаліція. Авторська колонка Романа Кульчинського

ВПРИТУЛ

- 14 ДЖАЗМЕН ІЗ «КОЛОМИЙОК».** Ігор Закус грає у «Віа Грі» й синтезує джаз із народною музикою. Інтерв'ю
- 20 НОВІТНЯ ІСТОРІЯ КОАЛІЦІЇ.** Коаліціада очима майбутніх істориків
- 22 ВРЯТУВАТИ СВІДЧЕННЯ.** Прокуратура має підстави відкривати справи за фактом організації Голодомору
- 24 СПРАВА ЧЕСТІ.** Грошової компенсації за Голодомор домогтися майже нереально
- 26 ІНДЕКСИ НЕВІЛЬНИЦЬКИХ РИНКІВ.** Работоргівці працюють під прикриттям модельних агентств
- 30 «ЧОРНА ДІРКА» ДЛЯ ТРАНСГЕНІВ.** Україна стає місцем збуту сумнівної продукції
- 33 НАФТА В ОБМІН НА SONY.** Арабські шейхи рятують транснаціональні корпорації
- 34 ПРОФАНАЦІЯ.** Уряд не здатен змусити виробників маркувати продукцію з ГМ-компонентами
- 36 ЛОКОМОТИВ «САРКОЗІ».** Президент Франції змушує французів працювати більше

38 UKRAINIAN RUSSIAN.
«Українська російська» суттєво відрізняється від «російської російської»

ТЕМА ТИЖНЯ

40 ПОЛЮВАННЯ НА СПАДОК. «Чорний ринок» предметів мистецтва процвітає

МИ

- 50 НЕ ОСТАННІЙ РАЗ.** З шахти через цвинтар
- 55 ГЕОРГ І КАТЕРИНА.** Авторська колонка Кирила Галушка
- 56 РАБИ НЕ МИ.** Київська Русь постала з раборотівлі

НАВІГАТОР

- 60 ЦУКРОВІ ПАЛАЦИ.** Коли до відпустки далеко, варто відвідати палаци Терещенків
- 66 ТЕХНОЛОГІЯ «ТЕРМІНАТОР».** Запобігає розмноженню ГМ-рослин і може перекинутися на дику природу
- 68 ПРЕМ'ЄРА ЛІГІ.** Власники футбольних клубів замислилися над життям
- 70 КІНО НЕ ПОМРЕ НІКОЛИ...** Сезон запам'ятався засиллям патріотичного кіно Made in Russia
- 73 НАШ ШРЕК.** Сергій Жадан пропонує сваритися в кінотеатрах
- 74 ТАЄМНИЦЯ ДЕРЕВ'ЯНКА.** Скульптор знає, як поєднати дерево з полімерами, але не зізнається
- 76 ВІДГУКИ.** Вистави, фільми, виставки, книги, музичні записи
- 78 АНОНСИ.** Коротко про культурні події

НАШ ТИЖДЕНЬ

80 Кілька слів від журналістів «ТИЖНЯ»

40 ПОЛЮВАННЯ НА СПАДОК
Викрадачі пам'яті

МАЛЮНОК НА ОБКЛАДИНЦІ: Андрій Єрмоленко

Серенада на підлозі

Життя зробило оберт, замкнувши коло подій. У Києві виступав всесвітньо відомий оркестр Гленна Міллера. Для старшого покоління все почалося саме з цього: після війни в СРСР випустили у прокат американський фільм «Серенада сонячної долини» з музикою Міллера. Це була бомба вповільненої дії: в життя народу ввійшов джаз! Джаз – це свобода. І

влада згодом зрозуміла, якого Джина винустила з пляшки. За джаз виганяли з роботи, забивали партквиток, мало не саджали. А вони слухали. І грали. Минулої суботи в залі палацу культури «Україна» було чимало тих, для кого життя пройшло під музику не «Інтернаціоналу», а «Потягу на Чаттанугу». Нарешті вони зустрілися.

ОБЛИЧЧЯ ТИЖНЯ

ГРИГОРІЙ СУРКІС
закликав рятувати «Євро-2012»

Президент ФФУ розповів про хронічне невиконання законодавчих рішень щодо підготовки проведення в Україні «Євро-2012». Г. Суркіс закликав чиновників запропонувати шляхи забезпечення національного інтересу та його захисту від «злочинної бездіяльності окремих посадовців».

ВОЛОДИМИР САЦЮК
подав до суду
на Президента України

Екс-заступник голови СБУ звернувся до суду, вимагаючи визнати протиправним указ Президента про позбавлення його військового звання генерал-майора. Зі слів адвоката В. Сацюка Віктора Петруненка, позов адресовано особисто В. Ющенку, який підписав відповідний указ у кімнаті шалтя

ВАЛЕРІЙ П'ЯТНИЦЬКИЙ
вимірює відстань до ЄС

Заступник міністра економіки переконаний, що створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС можливе не раніше ніж за 10 років. Попри активні перемовини з ЄС адаптація торговельних стандартів України до вимог об'єднаної Європи – «питання кількох років».

ОЛЕКСАНДР ЛАВРИНОВИЧ
підтримав Президента України

Міністр юстиції підтримує ініціативу Президента щодо введення кримінальної відповідальності за заперечення Голодомору. «Але це потрібно зробити так, щоб люди самі стали співучасниками цього процесу. І рішення, прийняте Парламентом, має не викликати опору людей», – впевнений він.

ІГОР ПУКШИН
налякав суддів

Заступник голови Секретаріату Президента розповів, що В. Ющенко закликав Вищу раду юстиції звільнити 47 суддів за порушення присяги. А також доручив Генпрокуратурі, СБУ та МВС до 15 грудня розробити план боротьби з корупцією в судовій системі.

Діагноз: самозбереження відсутнє

На момент підписання номера – жодних новин щодо коаліції

Репортери, які не мають свіжої інформації, але змушені щодня щось писати про події в новообраному Парламенті, вже вдаються до найостаннішого, забороненого засобу: телефонного опитування колег. Політики, політологи, аналітики, журналісти вже висловили будь-які можливі версії гальмування коаліціади й навіть підкріпили їх інформаційними приводами.

Версія перша, найвірогідніша: кілька помаранчевих нардепів, голосів яких не вистачає до більшості, набивають ціну, бо вважають себе обійденими при розподілі ласих шматочків влади. Версія друга, банальна: підкуп (ким – зрозуміло без коментарів). Версія третя, екстравагантна: угода блокується тими силами у президентському оточенні, які досі залишаються прибічниками «широкої коаліції». Версія четверта, аналітична: помаранчевий табір об'єднав носіїв таких різних переконань, що вони за визна-

ченням не здатні працювати в межах однієї політичної сили. Є ще версії п'ята, шоста й сьома... І жодної переконливої. Версії є. Парламенту нема.

ЦИТАТА ТИЖНЯ

АНТОНІНА УЛЬЯХІНА, тітка Юлії Тимошенко, голова осередку партії «Батьківщина» у Дніпропетровській області про силу сімейної підтримки:

Повірте, у нас бувають такі моменти, коли ми всі скидаємося – абсолютно всі – підчищаємо всі свої комірки, і Юля Володимирівна їде і купує собі «Луї Вюїттон».

ДОВІДКА

Одяг та аксесуари від модного дому «Луї Вюїттон» – слабкість лідерки БЮТ. Восанне в обновках цієї французької марки вона з'явилася на публіці під час відкриття першої сесії Верховної Ради нового скликання. Зимове пальто, в якому Юлія Тимошенко прийшла до Парламенту, за інформацією магазину «Луї Вюїттон» в Києві, коштує близько 5000 дол. Справді, порівняно з цією цифрою, вартість сумочок від «LV» з колекції Ю. Тимошенко може дійсно здатися не такою вже й високою. Навіть попри те, що їхня вартість рідко менша тисячі доларів.

НА ЧАСІ

пінь недовіри до всіх гілок влади, і передусім законодавчої, найнижчий за останні три роки. Інакше кажучи, це той стан суспільства, коли втомлені громадяни — вже навіть не громадяни, а потенційні піддані — махнули рукою на демократію. Вони з полегшенням і навіть захватом сприймуть якогось матроса Железняка, який скаже: «Караулустал». Є прецеденти. Роль вакантна.

І тоді люди, які сьогодні сваряться за посади, ділянки влади і впливу, можуть легко втратити і посади, і владу, і вплив, і гроші, і свободу — хай подивляться, як це відбувається в Росії чи Білорусі. Якщо завтра нинішня «політична еліта» раптом опиниться без роботи, у кращому разі, їй нікому буде дорікати, окрім як самій собі. Діагноз їй поставив Карл Густав Юнг півстоліття тому: «Систематична сліпота». Людина не бачить небажаних симптомів катастрофи, бо надто комфортно почуввається в світі штучних реалій і стосунків. Вона втрачає почуття самозбереження. 14 липня 1789 року Людовик XVI написав у щоденнику: «Нічого». У цей день було взято Бастилію.

Юрій Макаров

Водночас свіжі соціологічні бліц-опитування свідчать: серед населення зростає частка тих, хто негативно оцінює роботу демократичних інститутів як таких. Сту-

Останній крок до СОТ

ЄС висунув Україні свою останню вимогу

Європейський Союз висунув останню вимогу щодо вступу України до Світової організації торгівлі. Як заявили в Женеві представники СОТ, для того, щоб стати 152-м членом цієї організації, Київ має переглянути регулювання експортного мита. Брюссель не влаштує його розмір, який дає змогу зберігати більш низькі ціни на українські товари. «Ми знаходимося в постійному контакті з Україною, щоб погоджувати двосторонні питання експортного

мита, — пояснив представник комісара ЄС з питань торгівлі Петер Павер. — оно має бути вирішене до того, як процес вступу буде завершено». Засідання робочої групи, на якому розглядатимуть доповідь України щодо вступу до СОТ, відбудеться в Женеві наприкінці цього тижня. Нагадаємо, вступ до СОТ — одне з найважливіших питань для України, оскільки Євросоюз тільки за цієї умови обіцяє підписати угоду про вільну торгівлю з Україною. А це пришвидшить приєднання України до союзу 27 європейських держав. Набуття членства в СОТ дає також ще одну перевагу Україні — важіль тиску на Росію. Адже, увійшовши до торговельної організації, Україна отримає право вето на вступ північної сусідки.

П'ЯТЬ ПОДІЙ

БЕЗ ХАБАРІВ. ДАІ просить водіїв не давати хабарів інспекторам. Дисципліну на дорогах посилили на вимогу Президента. Про факти зловживання правоохоронці радять повідомляти за телефоном довіри (+38 044) 272-46-59.

ГОЛОС НАРОДУ. Кожен 3-й українець вважає, що Росія вимагає від України завищену ціну за газ. Такі результати оприлюднив Центр соціальних досліджень «Софія». Із 1227 респондентів, опитаних в усіх областях України, 27,3% переконані, що в «газовому» питанні РФ керується монопольним становищем.

ШУКАЙТЕ ВИННИХ. Слідство у справі про катастрофу Ту-154 під Донецьком поновила прокуратура Санкт-Петербурга. Попередні слідчі заходи, у результаті яких визнали винним у трагедії пілота літака, тепер вважають недостатніми.

СВЯТКОВИЙ ТИЖДЕНЬ. Уряд планує зробити вихідними 1–7 січня. Відповідно до розпорядження Кабміну робочі дні у 2008 році будуть перенесені з середи 2 січня на суботу 12 січня, з четверга 3 січня на суботу 26 січня, і з п'ятниці 4 січня на суботу 9 лютого.

ТРАГЕДІЯ НА КУРОРТІ. У Єгипті в аварію потрапив туристичний автобус з громадянами України та Росії. Як інформувало українське МЗС, внаслідок ДТП постраждали 15 осіб. Це вже друга аварія цього місяця у Єгипті, в яку потрапили українці.

СБУ розповість правду

Про чекістів, які знищували українців під виглядом вояків УПА

У розпорядженні Служби безпеки України є документ, що свідчить про злочини радянських «чекістів» на Західній Україні. Йдеться про агентів МДБ [див. словничок], котрі знищували населення регіону в 1940–1950-х роках під виглядом вояків УПА.

Інформацію про це в ефірі «5 каналу» оприлюднив виконавач обов'язків голови Служби безпеки України Валентин Наливайченко.

«Ми маємо зараз документ, відомий Хрущову ще в 1949 році. Настав час його оприлюднити. Це доповідь одного із військових прокурорів про так звані спецбоївки, які під виглядом загонів УПА лютували в Західній Україні. Це спеціальні агенти МДБ, котрі створювали бойові групи, перевдягаючись у строї загонів УПА. У Західній Україні лютували, мордували, знищували людей, гвалтували молодих жінок. І в такий спосіб залишали після себе злочинну пляму на тих, хто боровся за волю України. Тобто, на УПА», — заявив В. Наливайченко.

Чільник СБУ переконаний, що роль УПА та постаті Героя України Романа Шухевича у визвольному русі була перекручена радянськими каральними органами МДБ. Натомість оприлюднення правди «має об'єднати всю Україну, яка і так живе на брехні, незалежно від того, чи творилася ця брехня на Західній Україні, чи на Східній, як Голодомор».

До встановлення історичної правди в. о. голови СБУ закликав долучитися МВС та Генпрокуратуру України, стверджуючи, що в архівах цих установ є тисячі неафішованих справ про злочини радянської влади проти українського селянства. Зокрема, про розкуркулення.

СЛОВНИЧОК

МДБ – Міністерство державної безпеки СРСР, що діяло з 1946 року. У 1953 році МДБ приєднали до Міністерства внутрішніх справ СРСР, а згодом на його базі створили Комітет державної безпеки СРСР (КДБ).

Уроки історії

В Україні з'явився сайт про Голодомор

Уся правда про Голодомор на єдиному ресурсі. Таким принципом керувалися розробники сайту «Уроки історії: Голодомор 1932–33 років». Концепція інтернет-джерела розрахована на всіх, кого цікавить тема Голодомору: від дослідників-професіоналів до аматорів.

Сайт www.golodomor.org.ua з'явився за підтримки Міжнародного фонду «Україна-3000». Головне завдання розробників ресурсу – створення умов для визнання Голодомору актом геноциду проти української нації, а також підтримка різних проектів, що сприятимуть формуванню науково-дослідної бази з цього питання.

Автори сайту закликають усіх зацікавлених взяти участь у його наповненні.

Пенсійне щастя

Уряд обіцяє збільшити пенсії з 1 січня

У 2008 році планується щоквартальне збільшення мінімальної пенсії: з 1 січня – 470 грн; з 1 квітня – 481 грн; з 1 липня – 482 грн; з 1 жовтня – 498 грн. Для цього в бюджеті України на наступний рік вже передбачено збільшення видатків для Пенсійного фонду України до 33 млрд грн, повідомила прес-служба Кабміну.

Уряд також планує вперше перерахувати пенсії за формулою із застосуванням показника середньої заробітної плати працівників, задіяних у галузях економіки, та підвищити величину оцінки одного року страхового стажу.

Тому перерахований розмір мінімальних пенсійних виплат збільшиться в середньому на 21,6% на рік і становитиме близько 619,13 грн. У пенсіонерів, розмір пенсії яких перевищував мінімальні показники, пенсія збільшиться на 9,8% і становитиме близько 995,34 грн.

ЦИФРА ТИЖНЯ

12% інфляції

прогнозують Україні до кінця цього року

Такі дані оприлюднила міжнародна рейтингова агенція Fitch Ratings, зазначаючи, що неконтрольоване зростання цін в Україні може дещо зменшитися до 10% лише у 2008 році. Оцінюючи ризики України в період після парламентських виборів, агенція передбачає також незмінність курсу гривні щодо долара. У 2008-му, ствер-

джують укладачі рейтингу, Нацбанк продовжить утримувати його на рівні 5,05 грн.

Нагадаємо, що прогнозований Міністерством економіки України показник інфляції цього року зріс із 7,5% до 14,5%. Наступного року Уряд готується до цінового стрибка – 9,6%. Раніше передбачалося 6,8%.

Заробітні плати українців поменшали

Реальні прибутки з'їла інфляція

Україна демонструє найгірше зростання реальних заробітних плат у Європі. Таких висновків дійшли дослідники провідної міжнародної консалтингової компанії Mercer. Попри 10-відсоткове збільшення платні українців, інфляція їх повністю нівелювала. Згідно з прогнозами більшості українських і міжнародних експертів рівень інфляції в Україні не знижуватиметься. Тому, відповідно, реальний рівень заробітних плат навіть зменшуватиметься.

Схожі показники у висновках компанії Mercer демонструє лише Сербія, у якій номінальні заробітні плати виросли трохи менше ніж на 5% за більше ніж 6-відсоткової інфляції.

Позитивне співвідношення цін і платні зафіксоване в країнах Західної Європи – за середнього збільшення платні на 3,4% інфляційні показники тут на 2% менші.

Лідером світової економічної привабливості залишається Індія. Реальні доходи її жителів у 2007 році збільшилися на 10%.

Досліджуючи рівень зарплат, Mercer вивчає інвестиційну привабливість для міжнародного капіталу. У компанії зазначають, що у зв'язку із не-

високими витратами на робочу силу Східна Європа залишається одним із найпривабливіших регіонів для інвестицій.

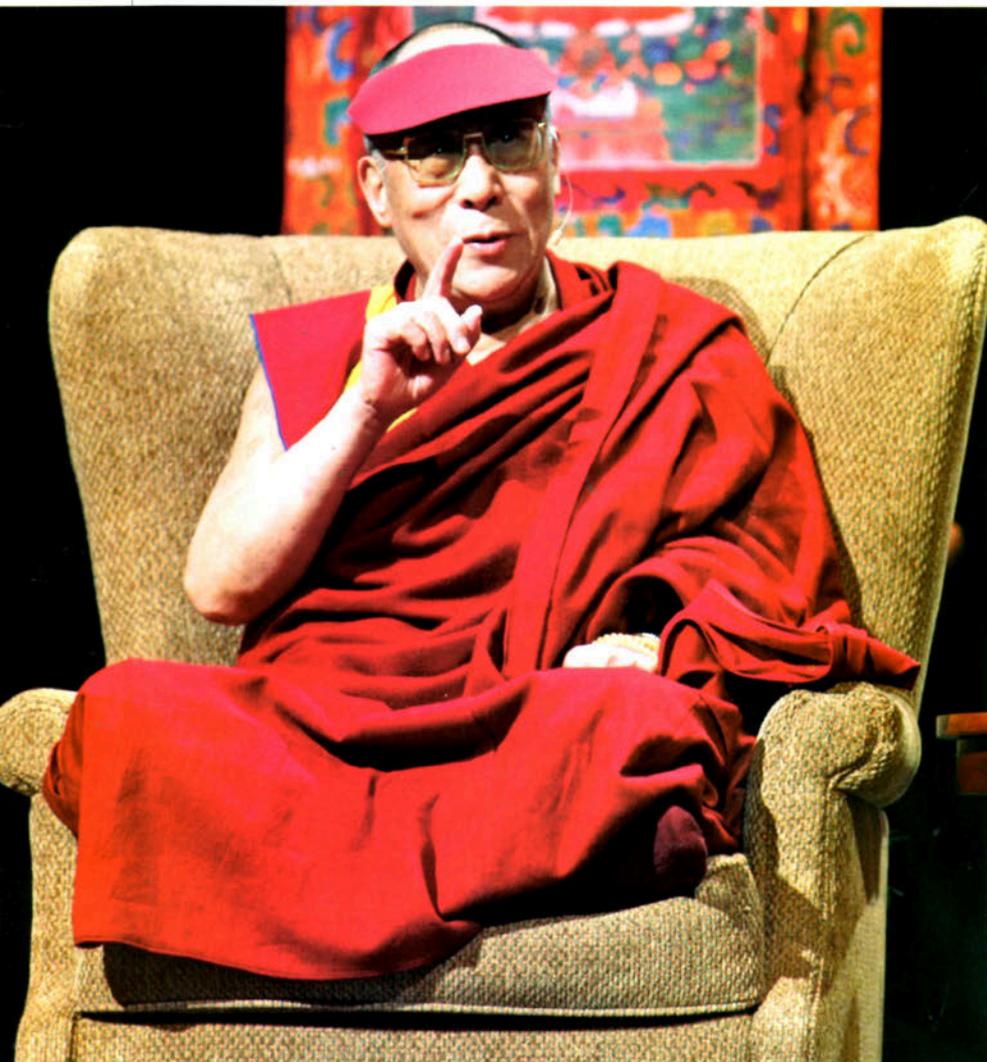
Випробувальний політ

«Авіант» розробив для МНС пожежні літаки

В українського МНС з'явився власний пожежний літак. АН-32П сконструював на замовлення міністерства київський авіазавод «Авіант». Ще 3 такі машини МНС отримає не пізніше березня. Літаки зможуть не тільки гасити пожежі, але й перевозити вантажі, пожежників та поранених.

Одна така машина коштує майже 40 млн грн. «Враховуючи, що в Антонова є ще один літак, в Україні тепер буде п'ять таких літаків, і наша ескадрилья буде однією з найбільших у Європі», – заявив на презентації АН-32П в. о. голови МНС Нестор Шуфріч.

До 2009 року українське МНС сподівається завершити формування ескадрильї спеціальної авіатехніки загальною кількістю майже 20 одиниць. Зокрема, лише парк гелікоптерів складатиметься з 16–18 машин. Модернізація очікує також 8 гелікоптерів Мі-8. Зокрема, наступного року Україна планує придбати ще 5 гвинтокрилів: 4 пожежних Ка-32 та санітарний Ка-226в. Машини розроблятимуть російські авіаконструктори.

Буддистський референдум

Далай-Лама просить дозволу на реінкарнацію за життя

72-річний духовний лідер буддистів Тибету запропонував своїм послідовникам провести референдум щодо відмови від давньої традиції реінкарнації. У буддистській спільноті він просить дозволу перевтілитися за життя, щоб не дати китайській владі призначити наступного, обраного нею, лідера. «Коли мій фізичний стан стане слабким і почнеться підготовка до смерті, це трапиться», – запевняє Далай-Лама, котрий зараз живе у вигнанні у місті Амрітхар на півночі Індії. Плани Далай-Лами щодо прижиттєвої реінкарнації уже викликали різку критику з боку офіційного Пекіна, що не бажає втрачати контроль над буддистською общиною Тибету. МЗС Китаю заявило, що такі пропозиції абсолютно

неприйнятні, оскільки йдуть врозріз із багатомілітирною релігійною традицією. Кілька років тому Китай заявив, що кожна нова реінкарнація має отримати дозвіл влади.

Нагадаємо, з історії Тибету відомо 14 носіїв титулу Далай-Лами. Всі вони згідно з вченням про реінкарнацію є втіленням одного і того самого Далай-Лами, що послідовно існував у кожному з них. Ритуал пошуку перевтілень Далай-Лами починається після смерті духовного лідера не раніше ніж за 49 днів, але і не пізніше ніж за 2 роки. За особливими прикметами обирають кількох хлопчиків-кандидатів, і лише одного з них за вказівками оракула призначають наступним Далай-Ламою.

Бунт передмістя

Французька поліція знову вгамовує емігрантів

Не минуло й тижня після страйку французьких транспортників (про це читайте на стор. 20–21), а в Парижі знову неспокійно. Щонайменше 120 поліцейських отримали поранення під час бунту французьких емігрантів. Спалахнувши у Вільє-ле-Бель, передмісті Парижа, сутички озброєних «міських партизанів» із правоохоронцями охопили південь країни, дійшовши до Тулузи.

Погроми розпочалися внаслідок інциденту з двома чорношкірими підлітками. Емігранти 15-ти і 16-ти років викрали мотоцикл і, тікаючи, в'їхали на ньому в патрульну поліцейську машину. Внаслідок аварії обидва неповнолітні викрадачі загинули.

На спробу міністра внутрішніх справ Франції особисто передати співчуття батькам загиблих передмістя Парижа відповіло несподіваною агресією. У нічних боях дістається і телевізійникам, за камерами котрих повстанці цілеспрямовано полюють.

Саакашвілі пішов у відставку

У Грузії офіційно стартувала передвиборча кампанія

Президент Грузії Михайло Саакашвілі подав у відставку. Згідно із Конституцією його обов'язки тимчасово виконуватиме спікер парламенту Грузії Ніно Бурджанадзе.

М. Саакашвілі, який претендуватиме на другий президентський термін, впевнений у своїй перемозі. Своім основним завданням на посту очільника держави він назвав «виведення Грузії з убогості, відновлення територіальної цілісності й інтеграцію до Європи».

Серед найвпливовіших конкурентів М. Саакашвілі — бізнесмен, громадський діяч та засновник медіа-холдингу «Імеді» Бадрі Патаркацишвілі. Крім нього, на посаду президента Грузії претендують також кандидат від об'єднаної опозиції Леван Гачечіладзе, лідер «Нових правих» Давид Гамкрелідзе, голова Лейбористської партії Шалва Нателашвілі, лідер «Партії майбутнього» Георгій Мисашвілі та кандидат від «Єдиної Грузії» Автанділ Маргіані.

Вибори президента Грузії відбулися 5 січня 2008 року.

ОЦІНКА

БОРИС НЕМЦОВ
Союз правих сил (РФ)

Страх викриття

В Росії розганяють мітинги й уводять цензуру в ЗМІ, бо Путін боїться, що люди довідаються правду

Обираючи між демократією і диктатурою, Путін облюбував диктатуру. Звичайно, це найгірший шлях — ганьби, безправ'я, свавілля, убогості, кретинізму і беззаконня. Країну неможливо довго втримувати в руках брехнею і цинізмом. Диктатура рано чи пізно припиняється. І світова історія не знає інших прикладів. Піночет, Салазар, «чорні полковники» — усі вони погано закінчували. Те саме чекає і на правління Путіна.

Президент як вогню боїться опозиції. Навіть попри те, що його рейтинги виходять за будь-які межі. Водночас рейтинги опозиційних сил в Росії невідомі, бо за авторитарних режимів їх просто неможливо виміряти. Люди не відповідають на питання соціологів правдиво. Вони мовчать, бо переконані: всі соціологи — агенти ФСБ або ж підкуплені Путіним і «Єдиної Росії». Популярність глави держави набула шляхом маніпуляцій, фальсифікацій і обману людей. Та якщо народ все-таки дізнається про наслідки правління, він буде вкрай розчарований у своєму президентові.

Страх перед викриттям зумовлює божевільні кроки. Таким можна вважати останній розгін «Маршу незгодних» у Москві та Петербурзі. Путін надто боїться будь-яких народних виступів. Адже під час них буде з'ясовано, що за його президентства рівень корупції зріс удвічі, країну розграбували на користь центру, пенсіонери живуть у злиднях, чиновників побільшало в тисячі, а вся зовнішня політика провалена. Тому і в Москві, і в Петербурзі він стягнув «омонівців» зі скляними очима, які били беззброй-

них людей. Це було вкрай жорстоким демонструванням боягузства.

Та найприкріше те, що на російських телеканалах про ці події не з'явилось жодного репортажу. Жодного! На відміну від України, у нас, в Росії, є цензура. І людей просто не інформують. Навіть моя мати не знала, що мене заарештували. Більше того, людина, яка слідкує за долею сина, навіть не здогадувалася, що мене висунили кандидатом на посаду президента країни. Тотальна цензура.

То чим відрізнятимуться так звані «вибори» в Росії від «виборів» у Білорусі? Відбувається «пукашенізація» Росії бо Путін від Лукашенка нічим не відрізняється. Єдина відмінність хіба в тому, що Росія сильніша країна — все-таки ядерна держава зі значними запасами нафти й газу. Та з погляду політичної динаміки в країні діється те саме, що і в Лукашенка. Тому вибори в РФ ніколи не будуть визнані справедливими, демократичними, легітимними. Це вже абсолютно очевидно для всіх.

«Марш незгодних» 24 листопада закінчився затриманнями

ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК

Показовий метод

Продаж інтересів України козацькою старшиною заради власної кишені був багатократним в історії нашої держави в період XVI—XVIII сторіч. Продавалася верхівка і за гроші, і за титули, і за отримання кріпаків. Як наслідок — втратили Україну. І зараз продажної сволоти вистачає. Просто образливо. Як виключення посадили б на кілок чоловік 10 продажних на площі в Києві, і місяць щоб не давали знімати, тоді б цієї шушери на якийсь час поменшало в Україні.

Київщина

Міністрів — на «ДЕУ»

Чому не підтримуєте вітчизняного виробника? Купуйте «Деу». Або нехай народ підтримує? Прагнемо в Європейський Союз, а ціни на розмитнення просто божевільні. У тій само пострадянській Литві ціна розмитнення приблизно в 100 разів менша української. Не вмє ЗАЗ виробляти машини, навщо підтримувати, навщо тягнути за вуха? Хай буде повністю соціальним, працює на виробництво машин для інвалідів, таксі і т. д. Міністрів, губернаторів та інших — на «Деу»!

13м 23.11.07 09:02

Відстала Росія

В Україні лідерів опозиції вже давно не садять. Можливо, що ми вже виросли з того стану, коли це було інструментом політики. Тоді, виходить, що Росія відстала від нас... так років на 5, або більше.

tesla1 26.11.07 14:54

Хто винен

Дивився кілька хвилин гаранта під час його останніх відвідин Лонецька. Наскільки він далекий від реального стану справ. Він абсолютно не орієнтується, що насправді відбувається в країні. ...На шахті Засядька потрібно передусім розстріляти Звягільського, а потім розбиратися, хто винен.

Nevfy 22.11.07 12:14 (Ukraine, Alchevsk)

РОМАН КУЛЬЧИНСЬКИЙ
перший заступник головного редактора

Старий Чжао і коаліція

Журналісти спантелечені. У більшості колег на устах запитання: хто буде прем'єром? Балага? Можливо, Гайдук? Тенденція останнього тижня: Тимошенко у списку потенційних прем'єрів уже майже не згадують, як і Януковича, якого, за твердженням «джерел», давно злили справжні боси ПР. Народ дискутує, іноді з трагізмом у голосі: яка ж коаліція буде? Мені згадується стара китайська притча. У Старого Чжао втекла кобила. Люди казали: «Як же він тепер житиме, кобила — це єдине, що в нього було!» Старий Чжао відповідав: «Хто його знає, на краще це, чи на гірше». Потім кобила повернулася з лошам. Люди казали: «Старому Чжао пощастило!» На що Старий Чжао відповів: «Хто його знає, на краще це, чи на гірше». Якось син Старого Чжао впав із молодого жеребця і поламав ногу. Люди казали: «Бідний Чжао: в нього один син, і той залишився калікою». Старий Чжао відповідав: «Хто його знає, на краще це, чи на гірше». Потім почалася війна. Всіх юнаків із села забрали на службу, крім сина Старого Чжао. Люди казали: «Старий Чжао щасливець. Наших дітей забрали до війська, а його сина — ні». Старий Чжао відповідав: «Хто його знає, на краще це, чи на гірше». Пропоную до коаліціади і наступного прем'єра ставитися по-філософськи — так, як Старий Чжао до своєї кобили. З тривалого спостереження за політиками я виніс враження, що і «пома-

ранчеві», і «регіонали» мало чим відрізняються один від одного. Вони добре знають і як красти з бюджету, і що дійсно потрібно змінювати в економіці, освіті, медицині, правоохоронній системі. Але провести усі потрібні зміни швидко і рішуче ні один, ні інший табір нездатен — заважають різноманітні обставини. Але цікавий нюанс: хто б з політиків не очолював Уряд, Україна повільно, але неухильно рухається у правильному напрямку: економіка зростає, загальний рівень життя також, ми все ближче до Євросоюзу і все далі від Росії. Теоретично допускаю, що одна команда може дещо пришвидшити цей процес, а інша сповільнити, але глибоко сумніваюся, що від імені прем'єра залежать якісь кардинальні зміни. Тому за економіку й різноманітні соціальні реформи я спокійний, незалежно від того, хто буде прем'єром. Але є ще один нюанс — ставлення політиків до України і їхнє розуміння українства. Попри риторику, кандидатури на посаду прем'єра теж нічим не відрізняються один від одного. Але і тут не все так безнадійно. Серед VIP-персон українського політикуму є одна людина, для якої українськість України є пріоритетом номер один. Це — Віктор Андрійович Ющенко. І хоча в нього в голові свої мухи, як і в кожного з нас, поки він на своїй посаді, хвилюватися щодо того, хто буде прем'єром і яка буде коаліція, я підстав не бачу.

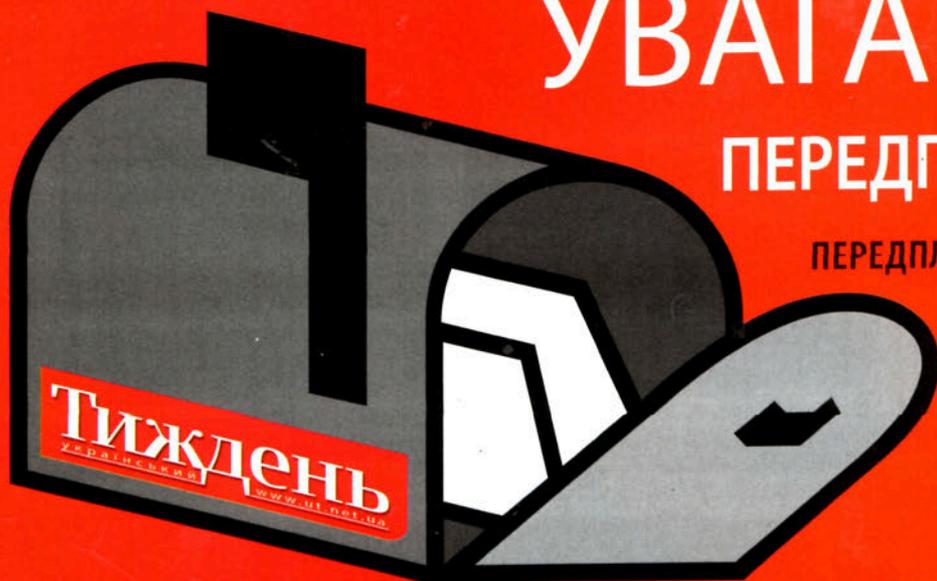
АДРЕСА «ТИЖНЯ»

Листи надсилайте за адресою: 03040, Київ, вул. Васильківська, 2а
Телефонуйте: (044) 503-3740; факсуйте: (044) 503-3740
E-mail: office@ut.net.ua

УВАГА! АКЦІЯ!

ПЕРЕДПЛАТИ І ВИГРАЙ!

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС – **99319**

Редакція журналу «Український ТИЖДЕНЬ» оголошує конкурс передплатників. Передплатіть журнал у будь-якому відділенні зв'язку «Укрпошта» за ціною:

1 міс. – 15,34 грн

3 міс. – 46,02 грн

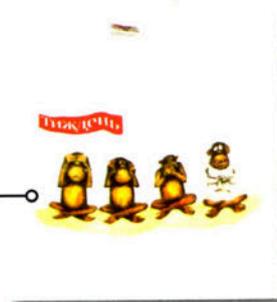
6 міс. – 92,04 грн

12 міс. – 184,08 грн

і гарантовано отримайте приз:

Для того, щоб отримати призи, необхідно надіслати у редакцію поштою або по факсу копію квитанції про передплату з чітким відтиском касового апарата, де розбірливо, бажано друкованими літерами зазначте:

- контактний телефон;
- адресу;
- ПІБ

Унікальна фірмова футболка

Плед +
ексклюзивний журнал карикатур

Ексклюзивний журнал карикатур

За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 503-37-41
менеджер з передплати Кашук Тетяна
kta@ut.net.ua

Акція триває до 15 грудня

Джазмен із «Коломийок»

**ІГОР ЗАКУС
ГРАЄ У «ВІА ГРІ»
Й СИНТЕЗУЄ
КОЛОМИЙКИ
З ДЖАЗОМ**

У Закуса є улюблений анекдот. Приходить юнак до метра й каже: «Я дуже хочу грати на басі. Дайте мені кілька уроків!» Той показує. «Ось ця струна – мі, ось ця – ля, граєш: ля-мі, ля-мі...» Учня немає тиждень, два, місяць, другий... Якось зустрічає вчитель його на вулиці й запитує: «Чого ж ти не приходиш?» – «Ви знаєте, часу не вистачає. Концерти, халтури...» Приблизно таке й творче життя найвідомішого бас-гітариста України.
Розмовляв **Роман Юсипей**

Минуло майже 15 років відтоді, як ви переїхали зі Львова до Києва. Як ви оцінюєте ситуацію навколо столічного джазу тоді й тепер?

– Життя, звичайно, йде вперед. Всі ми стали дорослішими, маємо вже інший рівень сприйняття, певно, серйозніший. Але, може, я й просто вередую, мені здається, що підйом був саме тоді. Джазові музиканти активно з'їжджалися до Києва. Останніх років 5 стало

значно гірше. «44» повноцінним джаз-клубом нині не назвеш. Альтернативний «Аб» проіснував лише кілька місяців. «Блюз-клубу» теж давно немає. А решта — Swing, Double bass — це звичайні ресторани, куди небідні люди ходять поїсти, а ти просто фоном граєш.

У.Т. Досі виступаєте у цих закладах?

— Наразі вже ні. По-перше, немає можливості — я працюю у «Віа Грі». По-друге, бажання бігати за ті копійки по всьому місту 2–3 рази на день теж зникло. І морального задоволення це не дає.

У.Т. А «Віа Гра» дає?

— «Віа Гра» дає, скажімо так, стабільність. Окрім того, якщо говорити про музичний матеріал Кості Меладзе, — це дуже достойно. Так, це попса, але фірмова, якісна попса. Я мав можливість запросити туди, на мою думку, кращих музикантів — Родіона Іванова, Володю Шабалтаса, Сашу Лебеденка, з якими я створію і свої проекти. На жаль, більшість наших виступів відбуваються у Москві. Там до нас гарно ставляться — дають нормальні клубні майданчики, гарну апаратуру. І ви-

КОЛИ В ОСНОВУ ВЛАСНОГО МАТЕРІАЛУ ПОКЛАДЕНО НАЦІОНАЛЬНИЙ КОЛОРИТ, ТОДІ ТВІЙ ДЖАЗ СТАЄ ЦІКАВИМ І ЗА КОРДОНОМ

ступаємо ми наживо. Це не «фанера». Багато років було такої роботи, і я знаю, як вона виснажує.

У.Т. Чи важко вам як музиканту поєднувати два стилі?

— Нормальний музикант має вміння поєднувати все. Знаєте, скільки я класики свого часу на гобої перегравав? Марчелло, Бах, Вівальді, Доніцетті. Це теж накладає свій відбиток: репертуар у тобі осідає й утворює певний багаж. А скільки весіль було у глухих українських

Поєднання різних стилів — фірмовий знак Z-Band'у

селах! Проте тепер у мене з'явилася ідея українського проекту — звести до купи все те, чого тоді по селах наслухався. Принаймні, я розумію, з якого боку до цього підходити.

У.Т. Йдеться про диск «Коломийки»?

— Хоча б. Щоправда, у мене виникла ідея нового альбому, трохи іншого. Ми з Юрою Шепетою одну пісню вже написали. Хочеться руха-

ФОТО: архив Ігоря Закуса

ДОСЬЄ

Ігор Закус – бас-гітарист, композитор, народився 6 березня 1966 року в Червонограді Львівської області. Закінчив Львівське музичне училище і консерваторію по класу гобоя. Паралельно займався бас-гітарою. Сьогодні по праву вважається кращим бас-гітаристом України. У його музиці техніка, приголомшлива мелодика, справжня українська наспівність поєднуються зведеною до найвищого рівня вивіреністю саунда. Музикант працює у стилях funk-fusion, smooth, pop jazz.

Починав із групи «Фест». 1999 року з цим колективом він записує перший альбом «У колі друзів». Часто співпрацює з естрадними виконавцями, зокрема, Таїсією Повалій, Оксаною Білозір, Іриною Білик, групою «Віа Гра».

Багато в чому шлях Закуса як одного з найуспішніших джазових музикантів України склався завдяки дружбі й тісній співпраці з Олексієм Коганом: метр вітчизняної джазової журналістики зацікавився львівським бас-гітаристом ще на початку його творчості й часто виступав у ролі продюсера.

Закус брав участь у спільних проєктах з Night Groove, Overtime, Джанкою Brothers, бас-гітаристом Маркусом Міллером, піаністом Петром Пашковим, саксофоністом Олександром Рукмоїніковим і багатьма іншими джазменами. 2007 року став одним із авторів та керівників масштабного проєкту «Jazz-Коло», в межах якого відбуваються концерти кращих українських джазових музикантів і віддається перевага авторським композиціям, а також видаються записи найбільш вдалих програм.

тися в напрямку синтезу, адже на тому матеріалі працювати — одне задоволення.

У.Т. Багато хто каже, що українська музика і джаз — речі несумісні.

— А подумайте, що таке джаз? Це ж народна музика!

У.Т. Але ж негритянська...

— Була негритянська. Зараз цю музику слухає і грає увесь світ.

Кожна країна приєдналася до цієї культури, привнесла власне бачення, стилістику. Тому для мене джаз у широкому розумінні — не лише те, що стосується блюзу і свінгу. Це імпровізаційна музика як така. І чому ▶

не можна імпровізувати на матеріалі українського фольклору? Подивіться, яка там багата мелодика, як можна гармонізувати українські пісні. Коли-небудь знайдіть оригінальні записи дідусів, котрі грають на тих дриблах, цимбалах, скрипках, і послухайте, як вони імпровізують. Там такий бібоп можна почути! Взяти хоча б Мирона Блощичака (я, на жаль, не знаю багато інших українських народних музикантів). Ми з ним записуємо студійну версію «Коломийок». Цінність подібних записів — безпосередній саунд і енергетика. Якщо концерт вдався, це можна почути — такої насиченості в студії важко досягти. Але там я маю можливість записати свої інструменти так, як я хочу.

У.Т. Чому тоді в «Коломийках» фольклорні мотиви використовуються лише у вступі?

— Розумієте, джаз у коломиїках можуть робити лише народні музиканти. Я радше джазмен, і хотів створити, навпаки, коломиїки у джазі.

ДЖАЗ СЛУХАЄ І ГРАЄ ВЕСЬ СВІТ. КОЖНА КРАЇНА ПРИЄДНАЛАСЯ ДО ЦЬОЇ КУЛЬТУРИ, ПРИВНЕСЛА ВЛАСНЕ БАЧЕННЯ Й СТИЛІСТИКУ. В ШИРОКОМУ РОЗУМІННІ ДЖАЗ — ІМПРОВІЗАЦІЙНА МУЗИКА ЯК ТАКА. ЧОМУ Ж НЕ МОЖНА ІМПРОВІЗУВАТИ НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ?

Взяти народні пісні, продемонструвати їх оригінал, а потім запропонувати свої варіанти тих само тем у сучасному ритмі й модному звучанні. Модному в тому розумінні, що мені сьогодні подобається, що я вважаю класним. Нам усім хочеться поєднати із сучасним сприйняттям вічне українське. Тому ми й одягнули на концерт вишиті сорочки та джинси. До речі, коли в основу власного матеріалу закладено національний колорит, тоді твій джаз стає цікавим і за кордоном. Бо виконати стандарти краще, ніж це роблять чорношкірі музиканти, неможливо — вони їх грають усе життя. А нашу музику там не чули.

У.Т. Знаю, що знаменитий американський бас-гітарист Маркус

Міллер грає на інструменті українського майстра...

— У нього є один 5-струнний безладовий бас Вадима Медвіда. Вадик працює в США на «Фадері» — басовій фірмі, що виготовляє найпрестижніші, найдорожчі інструменти. На них грають Ентоні Джексон, Метью Гарісон — популярні басисти першого ешелону зі своїм власним, упізнаваним стилем.

У.Т. Що ви можете сказати про Міллера? Адже саме ви відкривали його недавній концерт у Києві.

— Маркус розвинув усе те, що стосується «чорної» фанкової музики. Дійсно, в першому відділенні його концерту ми грали «Коломиїки». Потім, представляючи публіці Маркуса, виконали присвяту — мою п'єсу «М.М.». А потому добряче посиділи в ресторані. Нам обом цікаво було поговорити, дещо запитати один в одного. Маркус — без зайвого пафосу — класний му-

зикант, але він ще й відкритий, тепла людина. Не було такого: прийшов метр — і стіна. Навпаки, тільки живий інтерес. Може, навіть я трошки «затиснувся» і десь стримував себе. Хоча спілкувалися з ним як нормальні музиканти. Він мені дещо показував, я йому щось пропонував.

У.Т. Гарна тенденція до визнання і рівноправ'я. Враховуючи те, що хедлайнерами українських фестивалів все ще залишаються закордонні виконавці...

— Я згоден з вами, це болюча тема. Лідирують росіяни, в кращому випадку — поляки. Важко бути пророком у своїй Вітчизні. Має пройти певний час, щоб наших музикантів почали бачити і

Вільгельм Телль українського джазу

сприймати за межами столиці. І щоб на українські фестивалі запрошували в першу чергу своїх, як це робиться скрізь. Звичайно, зірок теж на імпрези потрібно кликати — без цього не буде свята. Але погляньте, наприклад, на польські фестивалі — там переважно представлені місцеві джазмени. В Росії те саме. Тому «Jazz-Коло»

ФОТО: Ірина Ігорівна Закус

було задумано нами для підтримки саме вітчизняних митців, котрі мають достойні програми, що їх не соромно показувати на міжнародних фестивалях. Гарні музиканти в Україні були завжди. Але дехто емігрував, дехто джазові «зрадив». Зараз багато нашої молоді їде до США, Польщі, Прибалтики. Там є пристойні джазові школи.

У.Т. Коли ж в Україні можна буде навчитися джазу?

— Гарне запитання... Я не готовий на нього відповісти. Я бачу, що українські виконавці, котрі на початку 1990-х тільки формувалися як музиканти, наразі стали зрілими професіоналами, вийшли на якісно новий рівень і можуть щось запропонувати. Я людина цього

ДИСКОГРАФІЯ

«У колі друзів» («Фест», 1999)
 «Присвяти» (2003)
 Heartbeats (альбом Юлії Роми, 2006)
 Zakus Was Here (2006)
 Коломийки live (Z-Band, Ігор Закус, 2007)
 Zakus Was Here live (Z-Band, Ігор Закус, 2007)

покоління, мені хочеться допомогти собі й друзям. Я прекрасно розумію: сидіти і чекати — ефірів на радіо, запрошень на концерти, зйомок кліпів, немає сенсу, бо такого не буде ніколи. Треба все робити самому. І коли ти створиш гідний матеріал — тоді з тобою почнуть про щось говорити предметно.

Можливо, проектів, які «з льоту» можна показати на «Jazz-Колі», не так і багато — десь 5-10. Але їх треба показувати, щоб фіксувати і в аудіо-, і в відео форматах. Компанія Comp music має на меті продавати записи українського джазу по всій Україні, в кожному обласному центрі, а також за кордоном. І наші DVD — шикарне демо для музикантів. Тому, якщо ти йдеш на «Jazz-Коло», маєш усвідомлювати відповідальність. Якщо ти не впевнений у собі, краще того не робити.

У.Т. Кому найбільше вигідний цей проект?

— Звукозаписувальній компанії, напевно, не дуже. Музиканти ж, принаймні, отримують диски. Головний «зиск» одержать слухачі.

У.Т. Тобто, ви вважаєте, що на цьому етапі треба робити саме так і не бажати чогось більшого?

— А як інакше? Рік-два — і ми трошки наситимо ринок продукцією. Тоді, можливо, у вітчизняних музикантів з'явиться робота, і гастрольне життя почне відбуватися. Я хотів би активізувати процес в Україні, аби своїх джазменів тут знали і чули більше, аби вони не лише їздили за нашими попзірками. Коли маєш гарний матеріал, ти не повинен розпорюшувати зусилля і розділяти творчість на дві половини — для душі і для заробітку. Цілити і влучати потрібно в одне «яблучко». Тоді швидше можна досягнути необхідного результату. ■

Новітня історія коаліції

«ТИЖДЕНЬ» РОЗПОВІВ ПРО ПОДІЇ, ЩО ВІДБУВАЮТЬСЯ В КРАЇНІ, У ВИГЛЯДІ ПАРАГРАФА ШКІЛЬНОГО ПІДРУЧНИКА

Давайте визнаємо: незважаючи на те, що Верховна Рада працює, хоч і зі скрипом, політична криза в країні триває. Здається, кінця їй краю цьому не видно. Те, що відбувається сьогодні, природно, сприймається як цирк. А як на це подивляться з майбутнього? Шукаючи відповідь на це запитання, хроніку політичної кризи ми намагалися уявити у майбутньому підручнику з історії України. Адже хтось писатиме цей підручник років за п'ять-сім. Отже...

Автор: **Антон Зікора**

ПАРАГРАФ №13. ПЕРШЕ ЗАСІДАННЯ ПАРЛАМЕНТУ ШОСТОГО СКЛИКАННЯ. ЧЕРГОВИЙ ЗРИВ СТВОРЕННЯ КОАЛІЦІЇ

23 листопада Верховна Рада України шостого скликання почала свою роботу. О 12.00 урочисто одягнені депутати зайшли до сесійної зали. У фракції Партії регіонів виявилось 174 народних депутати, у БЮТу — 156, НУ-НСу — 72, КПУ — 27, у Блоці Литвина — 20. Всі, окрім комуністів, прийшли в Парламент, щоб відстоювати інтереси народу. А комуністи — для сміху.

Народний обранець, 2-й номер у списках КПУ Євген Волинець, приїхав у Київ для роботи у Верховній Раді у плацкартному вагоні поїзду

го народного депутата у відомчому готелі «Київ», у кімнаті розміром 13,5 м². Оглянувши своє нове житло, Волинець поскаржився, що сюди й дівчину привести нікуди. «Побачив номер в готелі, й вирішив з одруженням зачекати,» — сказав нардеп.

Процес формування демократичної коаліції не припинявся в той час ні на хвилину. І сьогодні, у грудні 2012 року, згадуючи ті дні, ми можемо проаналізувати причини того, чому справа рухалася так важко. Експерти стверджують, що головною причиною непорозуміння були масові зникнення депутатів від блоку НУ-НС. Тоді щодня президентська сила втрачала десь від трьох до восьми своїх бійців,

СЕРЕД ДЕМОКРАТІВ БУЛО БАГАТО АВТОРІВ РІЗНИХ ДИВНИХ ЗАКОНОПРОЄКТІВ, Й ВОНИ ХОТИЛИ ЧУТИ ВІД ПУБЛІКИ: «АФФТАР ЖЖОТ!»

«Донбас». Тим самим він довів правоту слів Віктора Януковича: «Донбас» порожняк не гоніт». (Згадайте, як інший комуніст — Владімір Ілліч Ленін прибув у Петроград в опломбованому вагоні 3 квітня 1917 року через територію ворожої Германії для створення революційної ситуації). Оселили ново-

причому бійці то зникали, то з'являлися. Парадокс полягав у тому, що ніхто точно не знав ні прізвищ зниклих народних обранців, ні їхньої точної кількості. Ніхто нічого не знав і про політиків, котрі повернулися звідти, куди вони пропадали. Хоча деякі версії щодо цього висувалися. Наприклад, де-

Марія Іванівна, я знаю, чого хотів Балого!

путат Довгий замість того, щоб поставити свій підпис під коаліційною угодою, надіслав з Ефіопії SMS, що він перебуває в цій країні на лікуванні. Нікуди не пропав тільки Віктор Балого, який боявся проспати крісло прем'єра. Президент Віктор Ющенко квапив зі створенням коаліції, представники ЗМІ були шоковані. «Страна, я писаю!» — вкотре писала в ті дні одна відома журналістка.

ЦІНА ВЕРХОВНОЇ РАДИ

У пік розпаду кризи Юлія Володимирівна Тимошенко заявила, що регіонали купують депутатів по 10 млн дол. за кожного. Журналісти авторитетного журналу «ТИЖДЕНЬ» помножили цю цифру на 450 — кількість народних депутатів. Вийшло, що в цілому вартість ВР оцінюється в 4,5 млрд дол. (та придбати всіх і одразу було б значно дешевше). Правда, представник БЮТу Олег Ляшко казав, що деякі невідомі пропонували йому 20 млн дол. за те, щоб він забув своє прізвище, але підку-

ФОТО: РН

Країна стала найбільшим у світі експортером цього овочу, витіснивши зі світового ринку всіх конкурентів. «Український тигр» харчувався капустою й годував нею своїх сусідів, одержуючи величезні прибутки від продажу білокачанної цариці полів.

Та все одно коаліцію, як ми вже знаємо, створити не вдалося. Щодо цього депутат від Партії регіонів Ярослав Сухий заявив: «Зараз розпочинається штучний пошук — кому штани заважають танцювати, кому туфлі тиснуть, ще щось». БЮТівцям жали светри: на одному аукціоні почався розпродаж ошатних светрів, з фірмовими знаками БЮТу. Перший светр, можливо від Луї Вюїттона, «пішов» орієнтовно за 500 грн. (Завдання. З огляду на заявлену вартість светрів і кількість прихильників Юлії Тимошенко в Раді, розрахуйте загальну вартість всіх БЮТівських светрів).

Єдиним виходом для депутатів-опонентів, які вже не могли дивитися один на одного, став розподіл Парламенту. «Жовтогарячі» політики вирішили відвідувати будинок Верховної Ради по вівторках, «білоблакитні» — по четвергах. У вівторок 27 листопада «помаранчі» вирішили піти до Парламенту без «януковичів». Серед демократів було багато авторів різних дивних законопроектів, й вони хотіли чути від публіки: «Аффтар жжот!» Але сваритися з примарними опонентами було нецікаво, й вони врешті-решт обламалися приходити до папірпорожньої зали. Початок нового року за Юліанським календарем в Україні пройшов без сутичок. Тимошенко закидала квітами, але прем'єром вона не стала.

Формування коаліції тривало. ■

ФОТО: РН

За зачиненими дверима тривають напружені переговори

пити депутата не вдалося. Хоча ті, хто знають депутата особисто, переконані за суму і в десять разів меншу... він би не продався.

Тим часом, незважаючи на політичну кризу, економічна ситуація в

країні продовжувала стабілізуватися з кожним днем. Жирів у маслі ставало щодня більше. Саме в листопаді 2007-го різко обвалилися ціни на капусту, що засвідчило створення міцних підвалин для процвітання народу.

ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ МАТЕРІАЛУ:

1. Для чого у Парламент прийшли комуністи?
2. Чим мотивував відмову від одруження депутат Євген Волинець?
3. Висловіть свої припущення, куди зникли представники блоку НУ-НС.
4. Самостійно, використовуючи додаткову літературу, розкажіть про корисність капусти.
5. За чим скучали «жовтогарячі» хлопці та дівчата?
6. Повторіть швидко 10 разів слово «БНУ-НС».

Врятувати свідчення

**ЗБИРАННЯ СПРАВЖНІХ ДОКАЗІВ
КРИМІНАЛЬНИХ ЗЛОЧИНІВ ГОЛОДОМОРІВ
ЩЕ НЕ ПОЧИНАЛОСЯ**

Врятувати свідчення людей, які пережили голод, зробити їх юридичним фактом, поки ще живі учасники подій – те, що вже зараз може зробити українська держава. Головне, щоб справа не потонула у словах.

Автор: **Анатолій Бондаренко**

Потрібно віддати належне Віктору Ющенку та визнати, що він першим із українських президентів віддає стільки зусиль питанню визнання Голодомору. Відверто кажучи, це далеко ненайкомфортніша позиція – його спроби отримують як значний спротив у середині України, так і агресивну реакцію ззовні. Зокрема, російське МЗС днями заявило, що оголошення трагічних подій актом геноциду українського народу «ображає пам'ять жертв інших національностей», загиблих під час голоду 1932–1933 років у колишньому Радянському Союзі.

Проте Віктор Андрійович затято продовжує втілювати свою мрію – принаймні на рівні заяв – визнати та морально засудити винуват-

крюк сприймається неоднозначно. Юрій Василенко, екс-суддя Київського апеляційного суду, вважає, що публічне заперечення кимось Голодомору відповідно до засад чинного українського законодавства практично неможливо визначити як злочин: «Ми можемо лише морально засуджувати таку людину, або, скажімо, стверджувати, що вона є негідником, але її публічні заперечення не містять суспільної небезпеки, і тому не можуть бути визнані кримінальним злочином».

СВІДЧЕННЯ БЕЗ СИЛИ

На жаль, про інший юридичний хід, який може бути набагато ефективнішим, ніж заборона невизнання, Президент і досі не згадав. Мається на увазі юридичне оформ-

СВІДЧЕННЯ МАЮТЬ БУТИ ОФОРМЛЕНІ У ВИГЛЯДІ ПРОТОКОЛІВ ДОПИТУ, І У ТАКИЙ СПОСІБ ПЕРЕТВОРИТИСЯ НА ЮРИДИЧНІ ФАКТИ

ців геноциду. Мста Ющенка – перетворити страшну трагедію в один із наріжних каменів фундаменту української національної ідентичності.

У березні 2007 року Президент навіть спрямував у Верховну Раду законопроект, згідно з яким передбачалася кримінальна відповідальність за публічне заперечення Голодомору. Але правниками такий

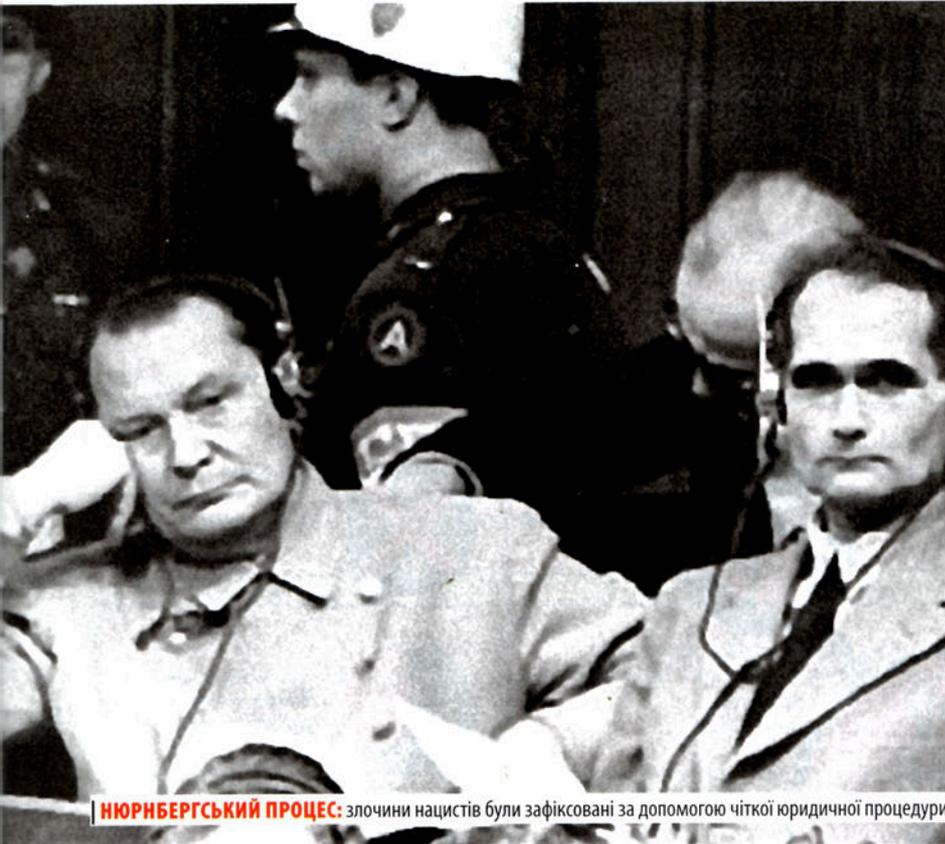
лесня свідчень Голодомору і суд над його організаторами. Для того, щоб свідчення очевидців трагедії стали юридичними фактами, потрібно дотримуватися чіткої процедури, визначеної законодавством. Усі зібрані до цього часу оповіді свідків тих жорстоких подій, зокрема, цитовані Ющенком під час своїх публічних виступів, не мають статусу юридичних доказів.

Хоча кожна така розповідь – це страшний за своєю емоційною силою документ, але до справи його «підшити» неможливо.

Щоб свідчення набули необхідного статусу, їх необхідно зібрати у межах відкритої кримінальної справи. А діяти потрібно негайно, поки ще живі свідки.

Сверєрідним історичним жартом є те, що почати збирати справжні, юридично обґрунтовані, докази злочинів, які пізніше можуть бути використані в суді, можна завдяки радянським правовим нормам, що подекуди збереглися в нашому законодавстві. Зокрема, таким юридичним пережитком є повноваження прокуратури відкривати кримінальні справи за фактом події, не висуваючи – принаймні на першому етапі – звинувачень якомусь конкретному виконавцю. І цим необхідно скористатися. Адже після прийняття у листопаді минулого року Верховною Радою закону, яким Голод 1932–1933 років визначено як геноцид українського народу, прокуратура має всі можливості, аби відкривати справи щодо тих трагічних подій. Варто зазначити, що згідно з резолюцією ООН від 1968 року будь-який геноцид як

НЮРНБЕРГСЬКИЙ ПРОЦЕС: злочини нацистів були зафіксовані за допомогою чіткої юридичної процедури

злочин проти людства не має терміну давності, а значить не мають його і дії винних у штучному голоді в Україні.

СПРАВА ЗА ПРОКУРОРОМ

«У місцевостях, де був голод, вже зараз будь-який прокурор, починаючи з районного, може негайно відкрити кримінальну справу за фактом масового знищення людей», — говорить Віктор Шишкін, який свого часу був Генеральним Прокурором України, а нині є суддею Конституційного Суду.

Шишкін вважає, що слідчі прокуратури в межах відкритої кримінальної справи мають зафіксувати розповіді очевидців трагедії, родичів жертв, свідків та виконавців. Не виключено, що в живих ще залишаються учасники спеціальних підрозділів НКВС та ЧОПів (частин особливо призначення), які вилучали продовольство та блокували будь-які спроби людей втекти з охоплених голодом місцевостей. Усі ці свідчення мають бути оформлені у вигляді протоколів допиту, і у такий спосіб перетворитися на юридичні факти.

Родичі жертв Голодомору можуть серйозно вплинути на перебіг по-

дій, якщо почнуть масово подавати у прокуратуру заяви про відкриття таких кримінальних справ. Від себе зазначимо, що організувати подачу заяв могли б праві партії, зокрема і Наша Україна. Враховуючи її адміністративний вплив, зібрати свідчення можна було б досить швидко.

Після того, як доказова база буде зібрана, принаймні теоретично, з'явиться можливість проводити процеси проти виконавців та організаторів голоду в Україні. Наголосимо, що судити винних у геноциді можна, навіть якщо їх уже немає серед живих. І тільки у відкритих судових процесах, з дослідженням усіх доказів, з наявною змагальністю сторін, можна визначити вину виконавців та організаторів, формально довести у судах злочини Голодомору, а також точно визначити кількість його жертв. Продовженням таких процесів можуть бути позови від родичів загиблих з вимогою усунути моральну шкоду — щонайменш, прибрати монументи головних організаторів Голоду, що і досі стоять на вулицях країни. ■

ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД

Покарати негідників, винних у злочинах проти людства, вдається не завжди

Майже одразу після перевороту, організованого Августо Піночетом 11 вересня 1973 року, за межами Чилі проти диктатора було порушено низку кримінальних справ, також і за звинуваченням у геноциді. Тільки у 1970-х роках було проведено 3 міжнародні трибунали. Понад 300 судових позовів, 14 постанов про зняття недоторканності з диктатора, спільні зусилля Іспанії, Бельгії, Франції, Швейцарії та ООН так і не змогли запроторити Піночета за ґрати.

Провалилася також спроба в 2005 засудити Піночета безпосередньо за вбивство. Жертвою був критик диктатора — генерал Карлос Пратс, якого підірвали ще в 1974 році. Верховний суд виправдав екс-диктатора. Лише по його смерті, у серпні цього року, Верховний суд Чилі оголосив перший вирок щодо злочинів військового режиму. До довічного ув'язнення засудили генерала Уго Салас Венцеля, керівника спецслужб.

У лютому 2007 року Міжнародний суд ООН в Гаазі вперше виніс рішення у справі, у якій відповідачем, звинуваченим у геноциді, виступала ціла

країна — Сербія. Суд розглянув події, що відбувалися у екс-Югославії, на території Боснії і Герцеговини, під час конфлікту хорватів, боснійців і сербів. У своєму рішенні суд визнав геноцидом лише один епізод цього конфлікту — різню у Сребреніце, де було вбито близько 8000 мусульманських хлопчиків та чоловіків. Суд поклав відповідальність на Сербію у незапам'ятованні таким діям боснійських одноплемінців. Водночас суд не зміг довести, що Сербія, як країна, була причетна до організації геноциду. Позов проти Сербії надійшов від Боснії і Герцеговини ще у 1993 році. Результат розслідування злочинів під час цього конфлікту іншим органом ООН, спеціальним трибуналом в Гаазі, дивіться в рубриці «Лікнеп» на стор. 24.

Справа честі

«ТИЖДЕНЬ» З'ЯСОВУВАВ, НАВІЩО УКРАЇНІ НЕОБХІДНЕ МІЖНАРОДНЕ ВИЗНАННЯ ГОЛОДОМОРУ ГЕНОЦИДОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Що таке геноцид групи людей:

Караються такі діяння:

Геноцид

Змова з метою вчинення геноциду

Пряме та публічне підбурювання до вчинення геноциду

Замах на вчинення геноциду

Співучасть у геноциді

Приклади геноциду в ХХ сторіччі

Османська імперія
1915 — 1923 роки

Жертви: 1,5 - 2 МЛН вірмен

Визнано геноцидом
у окремих країнах

СРСР

1932 — 1933 роки

Жертви: від 7 до 10 МЛН
українських селян

Визнано геноцидом
у окремих країнах

Німеччина

1930-ті — 1945 роки

Жертви: євреї (5,3 МЛН),
слов'яни, цигани та інші народи
окупованих Німеччиною країн
(близько 12,5 МЛН).

Визнано геноцидом

ВПРИТУЛ

Міжнародні інституції, в компетенції яких є визнання геноциду

Спеціальні трибунали, що створюються за рішенням **Ради безпеки ООН**. Діють згідно з мандатами, мають чітко окреслені повноваження щодо конкретного часу і території.

Приклади: Нюрнберзький (24 засуджених злочинців, 12 — до страти) та Токійський трибунали, трибунал у справі Руанди, для розгляду подій 1994 року, та трибунал у справі экс-Югославії, створений в 1993 році, мандат якого поширюється на події починаючи з 1991 року. За 10 років роботи трибуналу було порушено: 45 справ щодо сербів, 12 — щодо хорватів, 5 — щодо мусульман, 1 — щодо албанців. Засуджено: 13 сербів, 4 хорвати, 3 мусульман.

Створення трибуналу ООН щодо Голодомору є дуже малоімовірним, з огляду на право вето, яке мають деякі країни

Міжнародний суд ООН в Гаазі. Створений у 1948 році. Розглядає суперечки між країнами. У лютому 2007 року вперше виніс рішення у справі, де відповідачем, звинуваченим у геноциді, виступала ціла країна — Сербія. Суд визнав різницю у Сребренице геноцидом мусульманського населення та поклав відповідальність на Сербію у незапобіганні таким діям боснійських сербів. При цьому Сербія, як країна, уникла звинувачення в організації геноциду.

Міжнародний кримінальний суд ООН. Створений у 2002 році. Суд не може судити держави. Мандат суду стосується виключно фізичних осіб, може розглядати звинувачення у військових злочинах, злочинах проти людства та у геноциді.

Не може судити винуватців Голодомору тому, що має мандат на розгляд лише злочинів, вчинених після дати створення суду — після 2002 року

Генеральна асамблея ООН може визнати Голодомор геноцидом тільки шляхом голосування представників країн-членів.

На сьогодні Голодомор 1932-1933 років засудили парламенти лише 10 з 192 країн — членів ООН, тому визнання Голодомору як геноциду нині не можливе.

ВИСНОВОК:

Визнання Голодомору геноцидом на міжнародному рівні є складною та довготривалою справою, і може відбутися лише шляхом індивідуальних домовленостей з кожною країною. Навіть у разі визнання, шанси на отримання компенсацій та на встановлення винних, за допомогою міжнародних органів правосуддя, мінімальні. Набагато краще з цим може впоратися судова система України, самостійно. Отже, дії, спрямовані на досягнення такого визнання, варто вважати суто політичною акцією, спрямованою на поширення обізнаності про трагедію Голодомору в світі, але вони не принесуть інших практичних наслідків.

Камбоджа
1974-79 роки

Жертви: **3 МЛН** жителів
Камбоджі.

Визнано геноцидом

Руанда
1994 рік

Жертви: **800 ТИС.** членів
племені тутсі.

Визнано геноцидом

Боснія і Герцоговина
1995 рік

Жертви: **8 ТИС.** вбитих
мусульман під час різанини в
Сребрениці.

Визнано геноцидом

Індекси невільницьких ринків

**НА СЕКСУАЛЬНІЙ ЕКСПЛУАТАЦІЇ УКРАЇНОК
МІЖНАРОДНА МАФІЯ ЩОРОКУ ЗАРОБЛЯЄ МІЛЬЯРДИ ДОЛАРІВ**

Харківські міліціонери віддали під суд злочинців, які, прикриваючись вивіскою модельної агенції, продали у сексуальне рабство щонайменше 100 дівчат, наймолодшим з яких було по 15 років. Скільки сучасних работорівців досі лишаються на волі, можна лише здогадуватися.

Автор: **Андрій Лаврик**

Продавці живого товару зі Слобожанщини діяли за класичною схемою: давали оголошення про набір моделей для ро-

боти за кордоном. «Волонтерок», які зголосилися, доправляли до Об'єднаних Арабських Еміратів, де і використовували для сексуальних вті-

заможних арабів. Без грошей і документів у дівчат не було жодної можливості для втечі. Скаржитися теж не було сенсу: в країнах Аравійського півострову на повію чекає тюрма, незалежно від того, добровільно вона торгує тілом, чи ні. Як розповіла згодом одна із рабинь, дівчатам не прозоро натякнули, що непокірних можуть переправити до Марокко, звідки вони можуть і не вибратися живими.

ВПРИТУЛ

стверджують, що за роки незалежності в рабство потрапили 117 тис. наших співвітчизників. Тобто, щорічно щонайменше 7 тис. українців опиняються в неволі. Натомість статистика вітчизняних правоохоронців вельми скромна – кількасот постраждалих від торгівлі людьми за рік. Розбіжність у цифрах можна пояснити тільки тим, що далеко не всі жертви работоргівлі, навіть вирвавшись з полону, звертаються до міліції. Згаданий харківський випадок яскраво це ілюструє.

Деякі експерти переконані, що більшість жертв торгівлі людьми піддаються не сексуальній, як прийнято вважати, а трудовій експлуатації. Зокрема, на думку заступника голови МОМ Фредеріка Ларсона, частка «кріпаків» сягає 85% загального трафіку. Але більшість аналітиків іншої думки. У доповіді ООН «Торгівля людьми: глобальні закономірності» йдеться про те, що понад 50% бранців потрапляють саме в секс-індустрію. Зокрема, в доповіді зазначено, що 77% проданих-куплених людей – жінки та діти, і у 87% випадків їх використовують для сексуальної експлуатації.

Такої ж самої думки і українські правоохоронці. Щоправда, вони також вважають: випадки, коли українців продають для трудової експлуатації, дедалі частішають.

мисел в Охотському та Японському морях і незаконна лісозаготівля на російському Далекому Сході контролюються мафіозними кланами. Тут сплелися інтереси сахалінського «общака», китайських «тріад» і японської «якудзи».

СКЛАДНІСТЬ ЗЛОЧИНУ

Лише у 2005 році в структурі МВС з'явився Департамент з протидії торгівлі людьми. Тобто, серйозно боротися з работоргівлею в Україні почали лише 2 роки тому. До цього влада, попри заклики Заходу і міжнародних організацій, фактично ігнорувала проблему. Самі правоохоронці визнають, що у них не так багато досвіду боротьби з таким видом злочинності, ніж, наприклад, з наркоторгівлею, крадіжками чи навіть замовними вбивствами. Недивно, що офіційна статистика від початку констатувала, що торгівлі невольниками в Україні не існує. 1998 року таких злочинів виявили лише 2, тоді як в минулому аж 376.

Торгівля людьми належить до тих злочинів, які дуже непросто відслідковувати, документувати і розслідувати, говорять у міліції. Викриття ОЗУ работоргівців може тривати півтора, а то й два роки. В 2005-му в Рівненській області було ліквідовано угруповання, яке встигло продати в Чехію 100 дівчат. За підрахунками правоохорон-

ПІСЛЯ ДВОХ ТИЖНІВ РАБСТВА ДІВЧАТ ПОВЕРТАЛИ ДОДОМУ. ПОКАЗОВО, ЩО ЛИШЕ ДВОЄ З НИХ РИЗИКНУЛИ ПОСКАРЖИТИСЯ НА КОЛИШНІХ «РОБОТОДАВЦІВ» КУДИ СЛІД

Після двох тижнів рабства дівчат повертали додому. Показово, що лише двоє з них ризикнули поскаржитися на колишніх «роботодавців» куди слід. До цього місцеві правоохоронні органи навіть не здогадувалися про злочинні заробітки харківського «модельного агентства».

ПІД ПРИЦІЛОМ «ТРИАД», «ОБЩАКА» ТА «ЯКУДЗИ»

Експерти Міжнародної організації з міграції (МОМ), посилаючись на офіційні звернення жертв работоргівлі до філій цієї організації,

Наразі розслідуються інциденти, коли дорослих чоловіків обманом примушували задарма рубати ліс і будувати шляхи в Росії.

Історії з потраплянням наших співгромадян у так зване трудове рабство вже не раз висвітлювалися на шпальтах преси. Як української, так і закордонної. Найгучніша з них – «справа Первореченська»: на Далекому Сході РФ кілька українських моряків стали рабами на російському траулері-браконьєрі, де їх силою змушували працювати без відпочинку і майже без їжі. Зауважимо, що браконьєрський про-

ців, злочинці заробили на кримінальному промислі щонайменше 150 тис. дол.

Українські торговці людьми, продавши 1 дівчину, заробляють 1000–1500 дол. Однак відомі випадки, коли ціна сягає 3000 євро. Згідно з міліцейськими даними, одне угруповання работоргівців в середньому переправляє за кордон до 10 дівчат на місяць, але зустрічаються одноразові «партії» по 10–15 осіб.

«Способи вербування «рабів» останнім часом стають витонченішими,» – зауважує начальник

відділу боротьби з торгівлею людьми Владислав Дубина. Він також розповідає, що зловмисники непогано знають правову базу, всіляко маскують свою діяльність,

шикарні апартаменти, розкидаються грошима. Все частіше вербувальники «живого товару» діють під вивісками фірм, що мають офіційні ліцензії на працевлашту-

на добу, майже не годували і били за найменшої провини. Не всі бранці пережили такі «заробітки». Як з'ясувалося, дехто з власників «трудового табору» були вихідцями з України.

Участь у постачанні «кріпаків» для іноземних плантацій швидше виняток, аніж правило для українських злочинних угруповань. Вигідніше експлуатувати рабів у секс-індустрії. Ще у минулому сторіччі в Україні сформувалися канали «експорту» дівчат на закордонні «ринки». Контролювали їх розрізнені ОЗУ, однак вже у наш час вони почали об'єднувати зусилля.

У досьє Bundes Criminal Polizei (Кримінальної поліції Німеччини) як головний «бос» української работоргової мафії згадується такий собі Челентано. Зазначимо, що у сучасному кримінальному світі «злочід в законі» або кримінальний «авторитет» з таким прізвиськом не відомий. Челентано згадується тільки у старих оперативних справах Донецького УМВС як активний учасник ОЗУ Аліка Грека (Ахатъ Брагіна). На думку європейських правоохоронців, участь у «бізнесі» Челентано беруть люди, яких укра-

ЩЕ У МИНУЛОМУ СТОРІЧЧІ В УКРАЇНІ СФОРМУВАЛИСЯ КАНАЛИ «ЕКСПОРТУ» ДІВЧАТ НА ЗАКОРДОННІ «РИНКИ». КОНТРОЛЮВАЛИ ЇХ РОЗРІЗНЕНІ ОЗУ, ОДНАК ВЖЕ У НАШ ЧАС ВОНИ ПОЧАЛИ ОБ'ЄДНУВАТИ ЗУСИЛЛЯ

підшукують спеціальних вербувальників, щоб відгородитися від своїх жертв. Нерідко вони демонструють неабияку акторську майстерність, аби заманити потенційну рабину у свої тенета. Наприклад, зображають «гастарбайтерів», які буцімто нещодавно повернулись з-за кордону, де, працюючи моделлю або офіціанткою, заробили шалені статки. Аби «вистава» була переконливішою, «актори» на зустріч з майбутньою полонянкою приїждять на дорогих авто, запрошують у ніби власні

вання громадян за кордоном. І коли правоохоронці закривають одну таку «контору», замість неї виникає кілька інших.

НАШІ ЙДУТЬ

Так званій українській мафії спецслужби країн ЄС відводять одне із провідних місць у работоргівлі на Старому континенті. Влітку минулого року в італійській Апулії карабінери знайшли справжній концтабір, в якому утримували півтори сотні «кріпаків». Їх змушували працювати по 10–15 годин

SEX BUSINESS

Як заробляють на українських рабнях

їнська прокуратура знає за прізвиськами Нурік, Франц, Молдаванин, Меля і Ангел (оскільки провина цих громадян не доведена судом, «ТИЖДЕНЬ» не називає їхні справжні імена). Останній «авторитет» — виходець з Одеси, має ізраїльське громадянство, на Заході вважається одним із «хрещених батьків» так званої російської мафії.

За інформацією, яку наразі неможливо перевірити, Челентано має партнерів з етнічних ОЗУ на територіях країн призначення «живого товару». Зокрема, українське угруповання тісно контактує з турецькими бізнесменами із сумнівною репутацією, причетними до туристично-готельного бізнесу — відвідувачі курортів часто потребують пікантних послуг. У нелегальній турецькій секс-індустрії повії експлуатуються так нещадно, що втрачають «товарний вигляд» менше ніж за 2 роки. Тому вона постійно потребує нових постачань.

На території ЄС українське угруповання, швидше за все, співпрацює з «албанською мафією», очолюваною, як повідомляє сербська преса, чільниками самозва-

ного уряду Косово. Між іншим, албанська злочинність, основою якої є колишні бійці Армії звільнення Косово, вже давно стала головним боєм не тільки європейських правоохоронців, але й кримінальних синдикатів країн ЄС. Перед бойовиками, загартованими у балканських війнах, тремтять британські гангстери та італійські «Коза Ностра» з «Коморрою». «Албанська мафія» поступово витісняє місцеві європейські злочинні співтовариства з торгівлі наркотиками, зброєю

Американські фахівці припускають, що прибуток від работорівлі у світі сягає 9 млрд дол. Однак насправді ця цифра може бути набагато більшою. Експерти з українського МЗС свого часу висловлювали припущення, що на торгівлі лише українськими невільникими міжнародний криміналітет щорічно заробляє 8–12 млрд дол. Багато експертів, оцінюючи торгівлю людьми, не враховують прибутки, які отримують злочинці від експлуатації невільників у тій само секс-

ЦІЛКОМ ІМОВІРНО, ЩО ПОСТАЧАЛЬНИКИ «ЖИВОГО ТОВАРУ» З УКРАЇНИ МАЮТЬ СВОЮ ЧАСТКУ І ВІД ЕКСПЛУАТАЦІЇ ПОЛОНЯНОК

і «живим товаром». За даними західних спецслужб, «косовари» контролюють мережу будинків розпусти в Німеччині, Нідерландах, Іспанії, Італії, Австрії та Чехії. Не тільки легальних (в багатьох країнах ЄС проституція легалізована), а і замаскованих під казино та нічні клуби.

індустрії. Зокрема, одна повія може заробити власнику борделя до тисячі євро на добу. Цілком імовірно, що постачальники «живого товару» з України мають свою частку і від експлуатації полонянок. ■

стор. 56 Про історію української работорівлі

Шлях невільників:

Німеччина, Австрія, Угорщина, Об'єднані Арабські Емірати, Кіпр (до 20%)

Турецька Республіка, Польща, Чехія (до 30%)

Російська Федерація (до 50%)

«Чорна дірка» для трансгенів

ЗВОЛІКАННЯ ІЗ ЗАПРОВАДЖЕННЯМ МАРКУВАННЯ ГМ-ПРОДУКТІВ МАТИМЕ КАТАСТРОФІЧНІ НАСЛІДКИ ДЛЯ ХАРЧОВОЇ ТА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗЕЙ УКРАЇНИ

З 1 листопада всі продукти, що містять більше 0,9% генетично модифікованих речовин, мали обов'язково отримати відповідне маркування. Однак напередодні цієї дати Уряд переніс запровадження маркування на невизначений термін – чи то до 1 грудня, чи, швидше за все, до наступного врожаю.

Автор: **Сергій Гузь**

Щодо генетично модифікованих організмів (ГМО) [див. словничок] у всьому світі тривають гострі дискусії. У нашому випадку йдеться не про те, чи є ГМ-продукти кошмарною «їжею Франкенштейна», чи це всевітня панацея від нестачі харчів. Питання в іншому: виробництво ГМО – надзвичайно вигідний бізнес. У період між 1996 та 2005 роками площі, на яких вирощують ГМО, у світі зросли у понад 50 разів – з 17 тис. км² до 900 тис. км², а нині вони вже становлять

зароблять, постачаючи до нас насінний ГМ-матеріал, гербіциди, сільськогосподарську сировину та готову продукцію. А другі закрияють для України свої ринки.

ГМО У НАШИХ ТАРИЛКАХ

Перенесення дати початку маркування продуктів харчування, що містять ГМО, пояснюється кількома чинниками: тиском імпортерів ГМО, внутрішніх виробників, а також неготовністю Уряду забезпечити населення «чистими» продуктами.

В БИТВІ МІЖ ЛОБІСТАМИ ТА ПРОТИВНИКАМИ ГМ-ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНА МОЖЕ ОПИНИТИСЯ МІЖ ДВОХ ВОГНІВ

більше 1 млрд км². 55% цих площ знаходяться в США, які активно лобіюють просування ГМ-продукції на світові ринки.

Обсяг сільськогосподарської торгівлі між Європою та США колосальний – понад 57 млрд дол. Експансія в Європу дешевих ГМ-продуктів передбачає величезні збитки для сільськогосподарської галузі Старого світу. Тому він вживає всіх засобів, щоб не допустити ГМО на свої полиці. І в цьому полягає найбільша проблема України: в битві між лобістами та противниками ГМ-продукції вона може опинитися між двох вогнів. Перші

Найбільша проблема у тому, що виробники продуктів харчування самі часто не знають, яку сировину – «чисту» чи генетично модифіковану – вони використовують. Це засвідчують у лабораторії молекулярно-генетичних досліджень Укрметрестстандарту. Очікуючи введення маркування, виробники почали досліджувати не лише кінцевий продукт, а й сировину, що використовується. І якщо дослідження виявляють наявність ГМО у сировині, то її замінюють натуральною.

Однак зробити це не так легко. У Мінагропромї визнають, що не завжди знають, які сорти рослин сіють

на наших ланах. 2006 року в країні посіли від 20 до 75% ярової пшениці та 30% буряків, сорти яких не пройшли відповідної державної реєстрації. Що виростало – невідомо. Тим більше невідомо, що вирощують маленькі фермерські господарства, через які, загалом, і поширюються світом ГМ-рослини.

Окреме питання – імпорт сировини. Ринок завалений генетично модифікованою імпоротною соєю, яка використовується як білкова добавка в багатьох продуктах: від ковбаси до дитячого харчування.

Введення маркування продукції з ГМО може спричинити дефіцит і подорожчання як натуральної сировини, так і новий сплеск цін на продовольчі товари. Натомість для продавців запровадження маркування також додає проблем. Співробітники Держспоживстандарту України вважають, що українці надаватимуть перевагу натуральним продуктам. Тому поява позначки, що вказує на використання ГМО, про які переважно негативно повідомляють у ЗМІ, для наших споживачів рівноцінна напису: «Обережно – отруєно!».

РИЗИКИ ЕКСПОРТУ І РИЗИКИ ІМПОРТУ

Натомість відмова від маркування ризикованіша. Європа у своєму ставленні до ГМО одностайна: самим не вирощувати, а імпортовані продукти – маркувати. І йдеться не тільки про Євросоюз. Росія ретельно взялася контролювати поширення продуктів з ГМО, а уряд Москви взагалі погрожує скласти «чорні» списки. При цьому чверть українського експорту припадає на Росію, і переважно це продукція сільськогосподарської галузі.

СЛОВНИЧОК

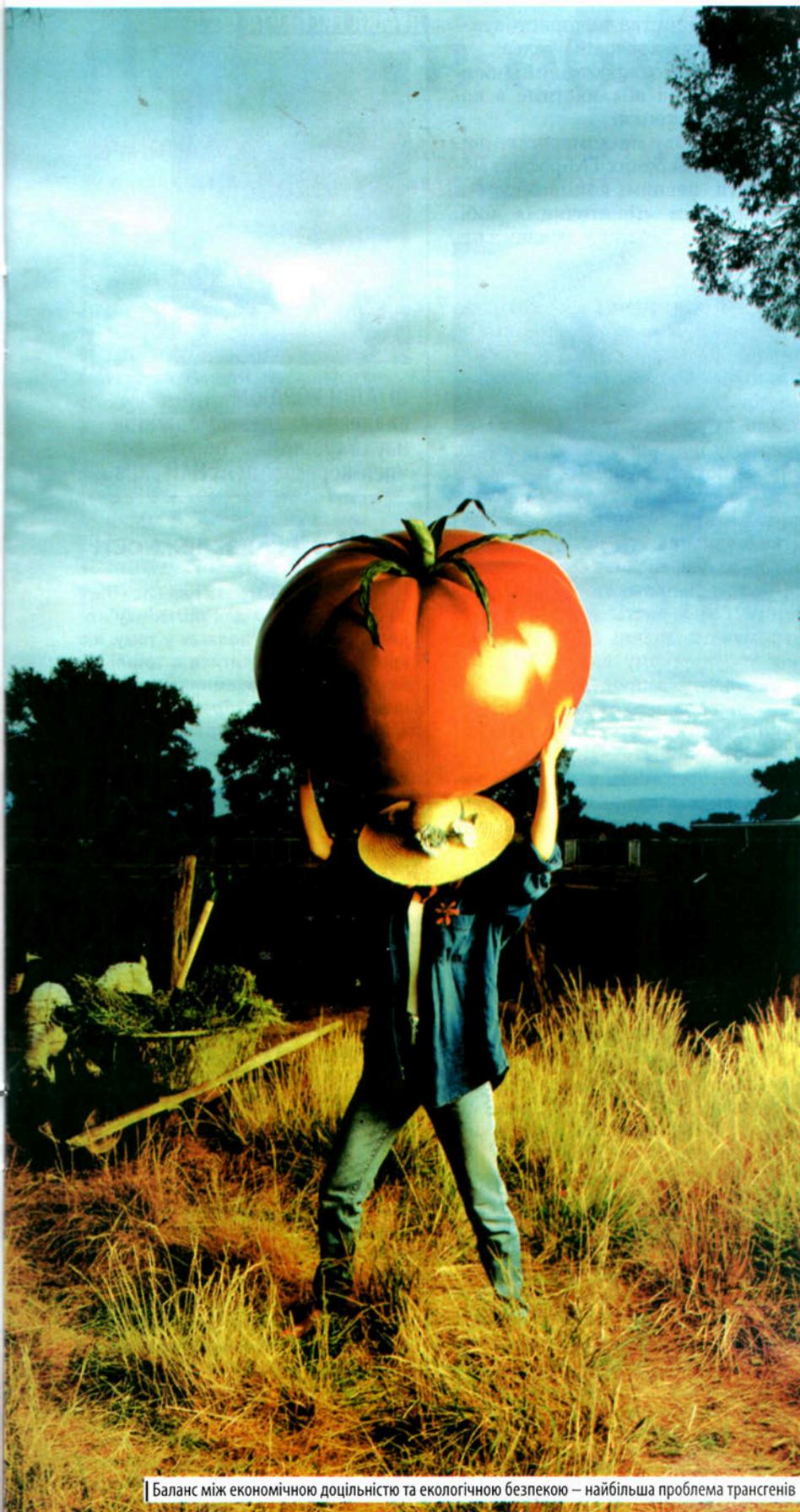
Генетично модифіковані організми (ГМО) – рослини чи інші істоти, геном яких був штучно змінений задля отримання нових властивостей. ГМО можуть створюватися або шляхом видозміни генів самого організму, або ж шляхом «вставлення» генів інших організмів (так званих трансгенів). У сільському господарстві найрозповсюдженішими є ГМ-соє, ГМ-кукурудза, ГМ-бавовна та ГМ-пшениця. Лідером технологій ГМО є США, в яких маркування таких продуктів не є обов'язковим для виробників, на відміну від більшості країн світу. Економічна перевага ГМ-рослин полягає в тому, що їх можна «запрограмувати» на стійкість до гербіцидів чи шкідників: як наслідок, урожайність ГМ-культур є вищою, а їх вирощування – дешевшим. Негативний наслідок полягає в залежності сільгоспвиробників від компаній, що постачають насінний ГМ-матеріал та спеціальні гербіциди.

господарства і харчової промисловості. Загалом за 9 місяців цього року тільки експорт готових продуктів харчування становив 1,35 млрд дол. За споживчими уподобаннями росіяни не дуже далекі від українців. Тому можна прогнозувати, що імпортована з України продукція з ГМО-маркуванням продаватиметься в Росії та інших країнах СНД погано.

Однак відсутність маркування надзвичайно вигідна іноземним виробникам, що постачають в Україну сировину і готову продукцію. Наш ринок залишається чи не найбільшою «чорною діркою» в Європі, куди можна без маркування «скидати» продукцію з ГМО, тоді як Євросоюз, а тепер і Росія, Молдова та Білорусь жорстко це контролюють.

В Україні обсяг імпорту продуктів харчування за січень – вересень склав майже 1,5 млрд дол. Скільки з них містить ГМО – невідомо. Тому неможливо спрогнозувати, що буде з попитом на імпортні харчі та сировину, чи не спричинить введення маркування зменшення імпорту і, як наслідок, зростання внутрішніх цін. Разом із загальною ціновою динамікою та не надто рясним врожаєм це може додатково підштовхнути інфляцію.

Тому чиновникам доводиться, як завжди, посилатися на складнощі ▶

Баланс між економічною доцільністю та екологічною безпекою – найбільша проблема трансгенів

з введенням тотального маркування: відсутність необхідних методик, тестових систем, брак лабораторій та інші організаційні чинники. Однак в Уряді напевне знали про це в серпні, коли ухвалювали відповідну постанову. А у виборчий період ці проблеми планували перекласти на плечі виробників та імпортерів.

КОЛГОСП ІМЕНІ ФРАНКЕНШТЕЙНА

Окреме питання стосується вирощування ГМ-рослин в Україні. Сільське господарство може оптимістичніше пережити перипетії введення ГМО-маркування, ніж харчова промисловість. По-перше, вирощений врожай вже пішов у виробництво. По-друге, агротехнології в Україні не настільки високорозвинені, щоб «відкат» від ГМО спричинив значні падіння урожаю чи збитки. Тому повернутися до повністю «натурального» виробництва буде порівняно неважко.

Зростання цін на нафту збільшує попит на сировину для виробництва біологічних енергоносіїв: ГМ-ріпак, ГМ-соняшник, генно модифіковані цукрові буряки, кукурудзу та інші рослини, з яких можна виробляти біодизель або біоетанол. Введення ГМО-маркування продуктів харчування цей бізнес зачепить лише частково, якщо від-

ходи виробництва використовуватимуться у харчовій галузі. А «генетично модифікований» бензин навряд чи викликати в когось застереження.

Дозвіл Уряду на комерційне вирощування окремих ГМ-рослин може бути певним компромісом з міжнародним «генетичним» лобі, яке тисне на Україну у зв'язку з перемовинами про вступ до СОТ. У такому дозволі можуть бути зацікавлені й вітчизняні виробники, що постачають сировину заводам – виробникам біопалива. Про розвиток цього напрямку свідчить щорічне збільшення посівних площ під олійні культури, зростання обсягу експорту рослинних жирів, з яких виробляють біодизель, а також заяви інвесторів про плани побудувати в Україні заводи з виробництва біопалива. На відміну від «харчової» галузі, «паливна» може стати саме тим напрямком, де використання ГМО дасть змогу Україні отримувати значні прибутки. Однак у будь-якому випадку маркування варто запроваджувати якомога швидше: інакше будь-яка продукція, що експортується з України, отримає тавро «генетично модифікованої», натомість у самій Україні під видом «звичайних» харчів будуть масово продаватися «генетичні мутанти». ■

ДУМКА ЕКСПЕРТА

ВІТАЛІЙ КОРДІУМ
академік Академії медичних наук України,
член-кореспондент НАН України

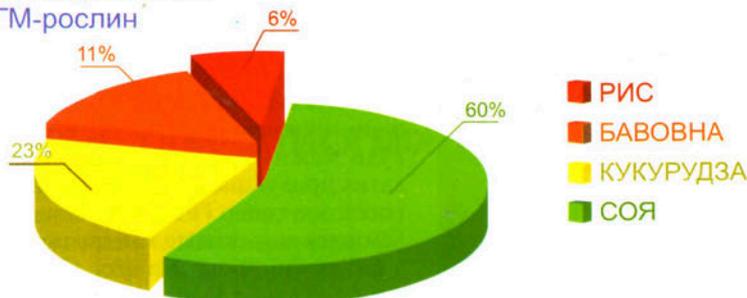
Синдром ГМ-залежності

Найбільша загроза для нас – не у шкідливості ГМО для організму людини. Небезпека полягає у тому, що країна може опинитися в тотальній залежності від іноземних постачальників ГМ-культур. Трансгенні культури дійсно мають кращі властивості, ніж звичайні. Однак за деякий час вони їх втрачають. Це природно, адже ген чужий, він рослині не потрібен, ніякого відбору на його користь немає, тому він за деякий час перестав працювати. Тоді доведеться купувати новий сорт. А підтримання своїх, традиційних сортів зійде за кілька років нанівець: для цього потрібні досить великі кошти. Як наслідок – країна повністю залежатиме від фірм – власників патентів, адже усі складники виробництва захищено патентами. Ніхто в Україні не зможе його відтворити, оскільки не матиме на це права. І у цьому найбільша небезпека. Адже проблему токсичності можна кваліфіковано аналізувати та якимось чином їй протидіяти. Що ж до міжнародного права – аналізу, не аналізуй – нічого не вдієш.

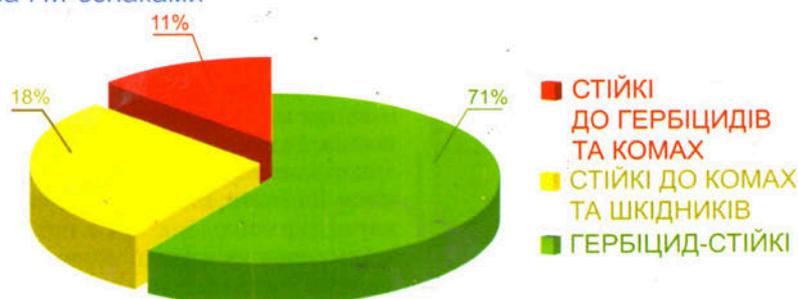
Європа стільки років не дозволяла застосовувати генну інженерію тому, що створювала свої патентоспроможні технології, а тепер їх не можна так просто взяти за горло. В Україні ж за розмовами «корисно – некорисно» залишається осторонь найсуттєвіше питання біобезпеки. У нас є фахівці, які можуть створити власну патентоздатну технологію, але ці дослідження потребують великих коштів, тому практично не фінансуються.

ДОВІДКА

Співвідношення ГМ-рослин

Розподіл рослин за ГМ-ознаками

Нафта в обмін на Sony

АРАБСЬКІ КРАЇНИ АКТИВНО КОНВЕРТУЮТЬ НАФТОВІ НАДПРИБУТКИ В АКЦІЇ ПРОВІДНИХ КОМПАНІЙ СВІТУ

Схоже, що сезон передноворічного шопінгу розпочався для арабських шейхів-мультимільярдерів ще наприкінці листопада. Протягом лише одного тижня інвестиційні фонди, підпорядковані правителям Об'єднаних Арабських Еміратів, витратили астрономічну суму 8,5 млрд дол. на придбання акцій компаній Sony, AMD та найбільшого американського банку Citi.

Автор: **Сергій Лук'ячук**

Практика придбання «нафтовими» країнами Близького Сходу бізнесових активів у США чи країнах Європи не нова. Однак, саме наприкінці року ця тенденція вийшла на якісно новий рівень. Об'єктами інвестування «нафтових мільйонів» стали японський гігант побутової електроніки Sony, другий у світі за величиною виробник проце-

Директор інвестиційної компанії Mubadala Халдун аль Мубарак придбав для свого шейха 8% акцій AMD

дова інвестиційна компанія емірату Абу-Дабі повідомила про купівлю акцій Citigroup за 7,5 млрд дол. Для останньої ці гроші вкрай необхідні:

сорну лінію, набуває справді епічного розмаху. Цінова війна з Intel вже зумовила четвертий поспіль збитковий квартал. І тому 622 «нафтові» мільйони можуть стати у нагоді.

Потік інвестиційних нафтодоларів не обмежується одним лише еміратом Абу-Дабі: днями приватна інвестиційна компанія, що належить правителю Дубаї шейху Мухаммеду бін Рашиду аль Маткуму, придбала, за її повідомленням, «значний пакет акцій» японської електронної гіганта Sony. Точна величина пакета невідома, але, швидше за все, він менший за 5% — більші пакети вимагають офіційного оприлюднення суми угоди. Sony, на відміну від попередніх компаній, «твердо стоїть на ногах», але також переживає процес реструктуризації з метою збільшення прибутковості.

Очевидно, правителі Об'єднаних Еміратів чудово розуміють: благополуччя, дане їм Аллахом у вигляді 9,3% світових запасів нафти та нинішніх цін близько 100 дол. за барель, не триватиме вічно. І коли ситуація зміниться, крихітна близькосхідна країна отримуватиме прибутки не з надр, а від діяльності найбільших промислових та фінансових компаній світу. ■

ДЛЯ CITIGROUP ІН'ЕКЦІЯ НАФТОДОЛАРІВ ЕКВІВАЛЕНТНА ІН'ЕКЦІЇ АДРЕНАЛІНУ ЛЮДИНІ ПІД ЧАС ЗУПИНКИ СЕРЦЯ

сорів для персональних комп'ютерів AMD та американський фінансовий колос Citigroup, якому належить найбільший банк США — Citi.

ПОРЯТУНОК ЗІ СХОДУ

Саме остання оборудка заслуговує на особливу увагу. Не лише тому, що 4,9% акцій Citi придбані за вражаючі 7,5 млрд дол. Річ у тім, що для Citigroup ін'екція арабських нафтодоларів наразі еквівалентна ін'екції адреналіну людині під час зупинки серця. Внаслідок масового неповернення іпотечних кредитів лише у третьому кварталі 2007 року банк Citi втратив 3,8 млрд дол., а загалом сума «проблемних» кредитів сягнула вражаючої величини — понад 43 млрд дол. Порятунку прийшов зі Сходу: уря-

вони суттєво підтримають її під час болісного процесу реструктуризації, продажу непрофільних активів та скорочення персоналу.

Менш гучним, але не менш цікавим придбанням інвестиційної компанії Абу-Дабі стали 8,1% акцій AMD — другого за величиною виробника напівпровідникових процесорів. Показово, що як і у випадку з Citigroup, AMD зараз вкрай потрібні кошти. Протягом минулого року вона здійснила низку стратегічних інвестицій та витратила багатомільйонні кошти на підготовку нового покоління процесорів для персональних комп'ютерів, що виходять на ринок саме зараз. Протистояння AMD і її головного конкурента Intel, який також наприкінці року презентує нову проце-

Профанація

В МАГАЗИНАХ ПОВНО ПРОДУКТІВ ЗІ «ЗМІНЕНИМИ ГЕНАМИ». ТА ПОКУПЦІ ПРО ЦЕ НЕ ЗНАЮТЬ

За відсутності спеціального маркування продуктів з ГМО покупцям доведеться вивчати довгенький перелік інгредієнтів, які можуть вказувати на потенційну їх наявність. Ретельна перевірка написів на упаковці збільшить час на шопінг мінімум удвоє, але не дасть 100-відсоткової гарантії. У цьому пересвідчився журналіст «ТИЖНЯ».

Автор: **Сергій Гузь**

На перший погляд здається, що відшукати у супермаркеті продукти із ГМО нескладно, адже вони мають спеціально маркуватися. Та потенційно натуральним сьогодні залишається хіба що коньяк.

ДЕНЬ ПЕРШИЙ. ЕЛІТНИЙ ШОПІНГ

Щоб перевірити, чи є у наших споживачів можливість вибирати продукцію з ГМО або без, вирушаю до елітного супермаркету «Гурман» мережі «Фуршет» у «Мандарин Плазі».

У супермаркетах завжди повно вказівників «ковбаси», «молоко», «бакалія» та інших. Годі й сподіватися на табличку з написом «ГМО». Вражає вибір імпортованих товарів. На більшості бляшанок наклеєні маленькі папірці, на яких ледь помітними літерами споживачеві українською пояснюють, що саме він купує. Жодних згадок про можливу наявність ГМО чи натяку на слово «genetic» у написах іншими мовами. Та сама історія з написами на італійських макаронах, пакунках імпортованого борошна та круп з Німеччини.

Досить швидко з'ясувалося: немає маркування і на вітчизняних консервах чи макаронних виробках. І тільки у магазині звернув увагу, що, наприклад, вся кукурудза вироблена ще до 1 листопада 2007 року, коли набрала сили постанова Кабміну про обов'язкове ГМО-маркування. Що ж, виробники себе підстрахували і ще півроку-рік можуть торгувати консервами, не особливо переймаючись тим, є там ГМО, чи ні. Потрібно змінювати тактику.

ДЕНЬ ДРУГИЙ. ШУКАЧІ ГМО

Наступний візит — до Лабораторії молекулярно-генетичних досліджень ДП «Укрметрестстандарту», в якій продукти харчування перевіряють на наявність генетично модифікованих компонентів.

Начальник лабораторії Руслан Голубець проводить екскурсію своїм господарством. Ось невеличкі бокси, не більші за вагонне купе, де у стерильних умовах підготовлені для дослідів продукти розкладають по пробірках, а потім складають у прилад, схожий на шафу.

Далі кімната, де зберігаються зразки продукції, що досліджується. Помічаю на столі упаковку з картопляним пюре «Мівіна», банку з цукром, якісь крупи у мішечках, а поряд, у невеличкій відкритій шафі, кілька полиць, заповнених дитячим харчуванням. Руслан пояснює, що останнім часом виробники самі замовляють дослідження своєї про-

Сьогодні в український борщ можуть потрапити генетично модифіковані картопля, буряк і помідори

КОМПОНЕНТИ З ГМ-СИРОВИНИ

Компоненти, що можуть вироблятися як з натуральної, так і з ГМ-сировини, або з використанням ГМ-мікроорганізмів

Компонент	Де може знаходитися
E 322 – лецитин	виготовляють із сої і використовують як жировий елемент у молочних сумішах, печиві, шоколаді
E 101 і E 101A – рибофлавін (відомий як вітамін B2)	додають у каші, безалкогольні напої, дитяче харчування і продукти для схуднення
E 150 – карамель	додають у кондитерські вироби та напої як барвник

У продуктах можуть знаходитися компоненти, вироблені з ГМ-рослин, наприклад, соєва або інша рослинна олія, мальтодекстрин, глюкоза або глюкозний сироп, декстроза та інші. Ці інгредієнти можна виготовити й зі звичайних рослин.

тенційно можуть містити ГМО. У першу чергу, потрібно звертати увагу на вміст рослинних білків. Дуже часто їх виробляють із сої, а ця сировина на ринку — чи не вся генмодифікована. Може використовуватися і ГМ-кукурудза. Потім пішли назви складніших компонентів, із яких знайомим виявилось лише слово «лецитин».

Наостанок мені роздрукували список виробників, у продукції яких раніше виявляли ГМ-компоненти, в основному, ГМ-сою. Порадили, вже

ваємо. Відвідини магазинів переконали мене особисто, що без справжнього державного контролю, самостійно, нам буде важко відрізнити «натуральне» від генетично модифікованого. Навіть якщо останнє і безпечно для вживання.

Поки наука мовчить з остаточною висновками, кожен визначатиме самостійно — їсти чи не їсти продукти з ГМО. Немає клінічно підтверджених відомостей про негативний вплив ГМО на людину. Але деякі вчені занепокоєні тим, що певні ГМО можуть

ПОТРІБНО ЗВЕРТАТИ УВАГУ НА ВМІСТ РОСЛИННИХ БІЛКІВ. ДУЖЕ ЧАСТО ЇХ ВИРОБЛЯЮТЬ З ГМ-СОЇ

у дверях, готувати все з натуральних продуктів. Та й взагалі бути уважнішим до того, що купуєш. Наприклад, чи буває нормальною сметана, що не псується два тижні? Одроздуга, що останнім часом сметана дійсно досить довго не скисає.

ДЕНЬ ТРЕТІЙ. «ЧОРНІ СПИСКИ»

День почався з повідомлення, що Уряд таки скасував свою постанову про ГМО-маркування, яку і так уже три тижні ніхто не виконував. Це просте бюрократичне дійство не відмінює іншого факту — ми мало знаємо про продукти, які купуємо і вжи-

викликати у кишкових бактерій нечутливість до антибіотиків.

Також настороженість вченої спільноти викликала інформація про збільшення кількості алергічних захворювань у жителів США, які вже 10 років використовують ГМО у промислових масштабах. Чи пов'язано це з ГМО, чи тільки з нераціональним харчуванням — наука визначається. Тим часом «Макдональдс», як повідомили російські джерела, відмовився від використання ГМ-сировини у своїх ресторанах. ■

стор. 66 Про останні досягнення генної інженерії

КОНТРОЛЬНА ПЕРЕВІРКА

Невідома ковбаса

Продукти, у яких Лабораторією молекулярно-генетичних досліджень Укрметрестандарту були виявлені ГМО, станом на лютий 2007 року

Продукт	Виробник	Виявлений компонент
Шинка «Українська», «Дніпровська»	МПЗ «Колос» (ТМ «Чернівецькі ковбаси»), м. Чернівці	ГМ-соя*
Ковбаса з м'яса птиці «Особлива», «Лікарська нова», «Любительська нова», «Куряча»	ТОВ «М'ясний Альянс» (ТМ «Фомич»), м. Київ	ГМ-соя*
Ковбаса «Гномик», «Саламі класик»	ТОВ «Алан», м. Дніпропетровськ	ГМ-соя
Пельмені «Апетитні»	ТОВ «Агіка» (ТМ «Добре»), м. Київ	ГМ-соя
Шинка варена «Сорочинська», «Куряча екстра»	ТОВ М'ясокомбінат «Ювілейний» (ТМ «Петрович»), Дніпропетровська обл., смт. Ювілейний	ГМ-соя

* Наявність сої взагалі не зазначена у складі продукту.

дукції та сировини. Хочуть пере-свідчитися, що там немає ГМО.

З язика зривається запитання: «Пане Руслане, знаючи результати досліджень, чи купуєте ви продукти, що містять ГМО?» Руслан посміхається і дипломатично відповідає, що наукою не доведена шкода ГМО для здоров'я, але й не доведено протилежне. Є ризики, що негативні наслідки можуть проявитися не одразу, тому... Інші його співробітники менш дипломатичні і відверто говорять, що таку продукцію намагаються не купувати.

Мені пояснили, як відрізнити звичайні продукти від тих, що по-

Локомотив «Саркозі»

**ФРАНЦУЗЬКІ ЗАЛІЗНИЧНИКИ ЛЕДЬ
«НЕ РОЗІБРАЛИ РЕЙОК» ПЕРЕД ПЛАНАМИ
САРКОЗІ РОЗПОЧАТИ РАДИКАЛЬНІ РЕФОРМИ**

На виборах французи завжди голосують за реформи. Але за першої спроби нової влади такі ці реформи розпочати, Франція неодмінно виходить на вулицю і протестує проти будь-яких змін. У травні 19 млн французів (53%) проголосували за Ніколя Саркозі, який видався їм достатньо радикальним, щоб розірвати цей зачароване коло. Але на шляху очікуваних реформ стали півмільйона працівників транспорту та енергетики. Ця категорія робітників не готова сплачувати за оздоровлення економіки своїми пенсійними пільгами.
Автор: Андрій Кашуба, Центр стратегічних досліджень

Французька влада має давні рахунки із залізничниками. У 1986 та 1995 роках страйки робітників SNCF [див. словничок] завершувалися капітуляцією уряду. У двох випадках жертвою залізничників ставав Жак Ширак — спочатку як прем'єр, згодом як президент.

Прикладом для французьких урядовців завжди слугувала Маргарет Тетчер, якій вдалося свого часу перемогти потужну британську профспілку шахтарів.

НАЗАД В МИНУЛЕ

Після того, як 14 листопада французькі профспілки оголосили про початок загальнонаціонального страйку, країна наче повернулася на 20 років тому. У 1995-му новообраний президент Ширак теж вирішив розпочати реформи з позбавлення транспортників їхніх пільг. Національна залізниця і громадський транспорт у Парижі були паралізовані протягом листопада і грудня.

Страйк зумовив позачергові парламентські вибори, які партія Ширака прогнала. Прем'єр-міністр Ален Жюппе подав у відставку, а сам Ширак був змушений призначити новим прем'єром соціаліста Ліонеля Жоспена. Ця поразка надовго у тодішнього президента відбила бажання будь-що реформувати.

Лише після переобрання у 2002 році він знову звернувся до пенсійної системи. Тодішньому міністру праці Франсуа Фійону, котрий нині є прем'єром у Саркозі, вдалося підвищити вік виходу на пенсію, однак лише для загальної категорії працівників. Залізничники зберегли свої пільги. Але вже наступна спроба — реформа ринку праці — коштувала прем'єр-міністру Домініку де Вільпену перспектив стати президентом. Полі-

САРКОЗІ ЧАСТО ПОРІВНЮЮТЬ З МАРГАРЕТ ТЕТЧЕР, ЯКА НА ПОЧАТКУ 1980-Х РОКІВ В БИТВІ ЗА РЕФОРМИ ПЕРЕМОГЛА ПОТУЖНУ ПРОФСПІЛКУ ШАХТАРІВ

тична кар'єра де Вільпена, якого Ширак вбачав своїм наступником, була зламана навесні 2006-го мітингами проти контракту першого найму для молоді.

НА ВСІХ ФРОНТАХ

І ось у 2007-му вже новий президент Ніколя Саркозі вирішив скасувати пільгові пенсії залізничникам та енергетикам. На перший погляд, він наступив на ті самі граблі, що і його попередник. Проте є суттєва різниця між цьогорічним страйком та протес-

На вулиці вийшли майже 700 тис. французів

ФОТО: REUTERS

тами 1995 року. Тоді страйкарів підтримували 54% населення. Сьогодні громада вже на боці влади — 62% французів підтримують Сарко.

У боротьбі із профспілками президент вирішив застосувати іншу тактику, ніж Маргарет Тетчер на початку 1980-х років. Тетчер часто ді-

яла так би мовити в режимі «стелс». Профспілки ніколи не знали, яким буде її наступний крок. У Сарко свій стиль — він діє за принципом «іду на ви». Всі кроки, які він здійснив протягом перших півроку президентства, були задекларовані ним ще під час виборчої кампанії.

Після того, як його партія отримала абсолютну більшість голосів у парламенті, Саркозі розпочав наступ одразу у всіх напрямках. Він наче локомотив, спочатку витяг з кризи конституційну реформу Євросоюзу, згодом вирішив

ЛЕГКИ НА ПІДЙОМ: Тільки-но влада заявляє про відміну якихось пільг, французи одразу ж влаштовують мітинги

проблему болгарських лікарів, які роками перебували під арештом у Лівії. Але успіхи президента на зовнішній арені не надто цікавлять французів. Вони очікують від нього покращення економічного становища у країні. Ще влітку Сарко здійснив податкову реформу. Водночас розпочато реформування систем освіти та медицини, а також конституційної. Здавалося, локмотив «Сарко» набрав достатню швидкість, щоб змести зі свого шляху залізничників.

ФРАНЦУЗЬКИЙ МАЙДАН

Однак перемовини уряду та профспілок, в яких президент брав участь особисто, були безрезультатними. Обидві сторони не бажали поступатися. Аргументи влади: на 500 тис. працівників SNCF, RATP [див. словничок], Gaz de France та Electricité de France припадає 1,1 млн пенсіонерів. За розрахунками уряду, якщо пенсійний вік не буде підвищено, ситуація лише погіршуватиметься. Незабаром на ший 1 працівника опиняться 3 пенсіонери. Залізничники ж до останнього тримаються за «спеціальний режим» пенсійного забезпечення, виборотий профспілками ще 1909 року.

Намагаючись продемонструвати, що скорочення зазнали не лише пільги залізничників, Саркозі взявся також за інші категорії. Він запропонував урівняти з усіма працівників паризької опери, які отримали привілеї ще від Людовика XIV.

Після провалу перемовин залізничники розпочали загальнонаціональний страйк. До них долучилися «пільговики» з енергетичних компаній, а також учителі, лікарі, працівники пошти, аеропортів, друкарень і навіть податкової. В акціях протесту взяли участь близько 700 тис. осіб.

«Я вийшов сьогодні на вулицю заради свого сина, я не хочу, щоб він працював до 70 років», — це слова одного з учасників мітингу у Парижі. Поряд з ним протестує податківець: «Якщо залізничники поступляться, то нам усім піднімуть необхідний для пенсії стаж із нинішніх 39 до 45 років».

Страйк тривав 9 днів та коштував французькій економіці близько мільярда євро. Від транспортного колапсу, що охопив країну, у вигравші опинилися лише таксисты, які підняли тарифи у кілька разів. Несподіваними жертвами страйку стали

600 велосипедів мережі Vélib' [див. словничок], викрадені на вулицях Парижа протягом цих днів.

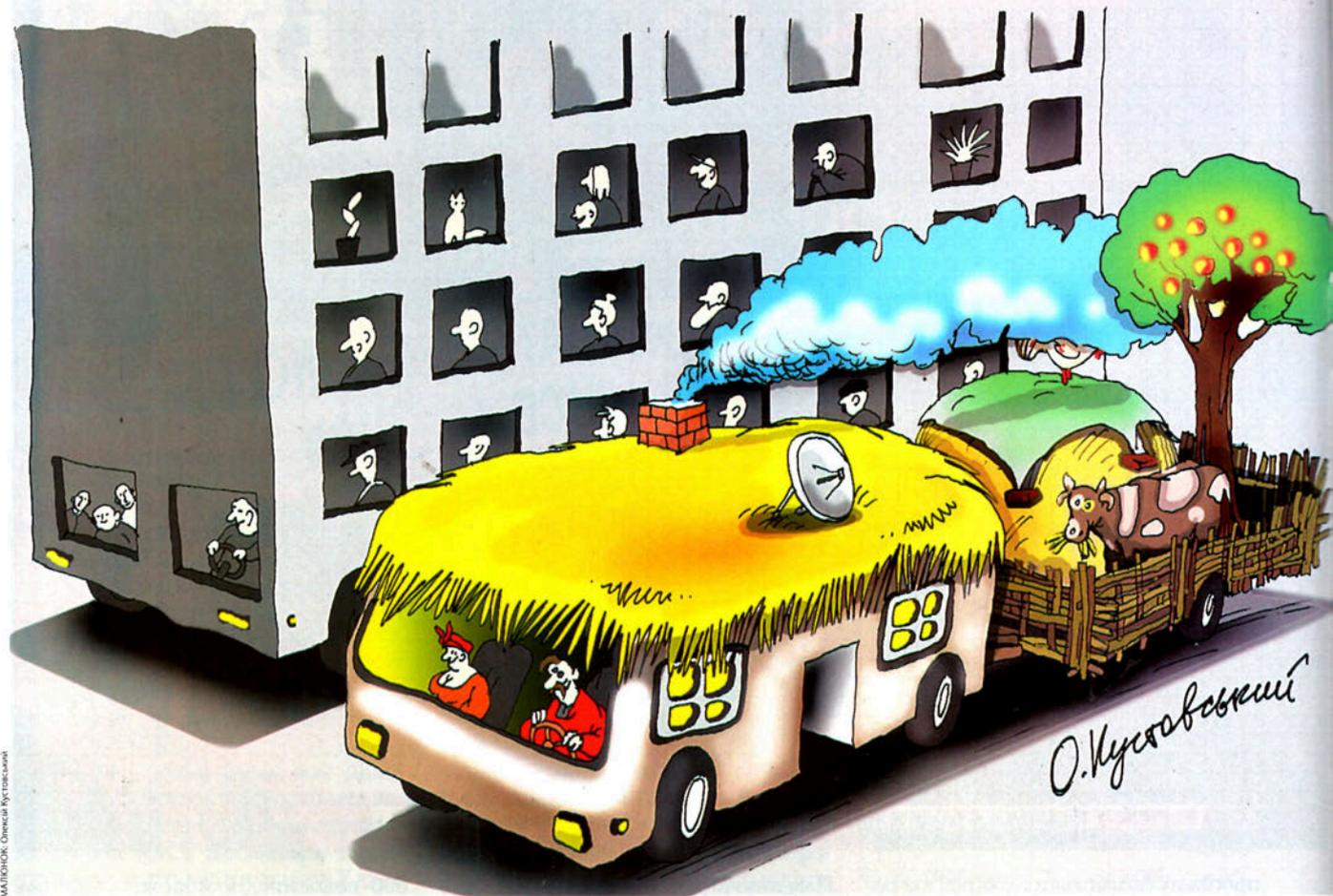
Після того, як на залізниці було зафіксовано акти саботажу — знищено кілька кілометрів електрокабелю, профспілки погодилися на перемовини. «Я пообіцяв цю реформу [спеціальних режимів — прим. авт.], і я дотримався слова», — поспішив заявити Саркозі. Однак ця перемога може надто дорого коштувати економіці. Не відомо, чи сприятимуть розпочаті президентом реформи зростанню доходів населення. Французів уже не цікавлять пенсії залізничників. Останнє опитування засвідчило, що проблема №1 для них — підвищення купівельної спроможності. Напередодні Різдва населення оцінюватиме владу за товщиною своїх гаманців. ■

СЛОВНИЧОК

SNCF – державне підприємство залізничних шляхів.

RATP – комунальне підприємство громадського транспорту Парижа.

Vélib' – мережа прокату велосипедів у Парижі.

МАЛЮНОК: Олександр Кустальський

UKRAINIAN RUSSIAN

УКРАЇНСЬКА ВЕРСІЯ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ НАБУВАЄ РИС САМОДОСТАТНОСТІ

Редакція ТИЖНЯ усвідомлює дискусивність положень статті Миколи Гоманюка щодо статусу української версії російської мови. Принаймні вітчизняна філологічна наука не поділяє позиції автора. Але попри повагу редакції до думки фахівців, публікація матеріалу здається доцільною, а аргументи на користь автономії «української російської» – не безпідставними.

Автор: Микола Гоманюк, викладач кафедри філософії та соціології Херсонського національного технічного університету

Якщо факт існування американського англійського ні у кого не викликає сумнівів, то словосполучення «українська російська» в інформаційному просторі практично не зустрічається. Але ж російська мова в Україні і російська мова в Російській Федерації фактично поступово перетворюються на «російську російську» й «українську російську». Варто навести такі факти, тим більше, що це нескладно.

НОВІ НОРМАТИВИ

Словосполучення «городской голова» програма Microsoft Word підкреслює зеленою хвилястою лінією, адже в цьому випадку рід прикметника не відповідає родові іменника. Проте це словосполучення широко використовується в «українській російській» мові та його використання є фактично нормативним.

Важко також уявити сучасну українську політичну мову без словосполучення «територіальна громада» у російськомовному написанні. Якщо Microsoft Word до нього претензій не має, виключно тому, що в російській мові слово «громада» існує, хоча й має абсолютно інший зміст, то дослівно перекласти складно. Перекладати його «як територіальна община» було б не правильно – слово «община» викликає зовсім інші асоціації. Прижилося словосполучення «територіальна громада» в «українській російській» мові в оригінальному вигляді, і ніхто не нарікає.

Отже, соціально-політична ситуація в Україні і термінологія, що його описує, не вкладаються у кла-

сичну граматику, орфографію і орфоепію російської мови.

Приєднання «в» щодо «України» вперше масово почав уживатися у часи перебудови. Вираз «в Україні» став граматичною ознакою демократизації суспільства. Вживання «в» і «на», що стосується «України», до граматичних норм має опосередковане значення — вибір відповідного прийменника має виключно соціально-політичний характер. Для «російської російської» мови властивим є вираз «на Україні», як до території, що є

Проте суржику навряд вдасться позбавитися іміджу мови «забитих верств населення», друкований суржик залишатиметься і надалі мовою «високомерного стьобу» інтелігенції. У цьому сенсі «українська російська» — це, передусім, мова урбаністичної культури. Саме це робить її конкурентоспроможнішою, бо, на відміну від суржику, що виник в результаті двобічного мовного проникнення, розвиток «української російської» відбувається і відбуватиметься внаслідок соціально-політичних структурних змін. Саме по-

У ГІПОТЕТИЧНІЙ «УКРАЇНСЬКІЙ РОСІЙСЬКІЙ» МОВІ ПРАВИЛА МОЖНА БУДЕ ВСТАНОВЛЮВАТИ САМОСТІЙНО

інтегральною частиною цілого, для «української російської» — нормою є «в Україні» як незалежної країни. Але норми можуть змінюватися залежно від контексту їх вживання.

Ще один невеличкий приклад — написання імен та прізвищ. Переважно в Україні та в Росії українські російською та російські українською імена перекладаються. Коли це стосується Микол та Олександрів, страждають тільки ініціали, а коли Панасів? У гіпотетичній «українській російській» мові правила можна буде встановлювати самостійно. І це стосується, звичайно, не тільки імен. Зокрема, якщо в СРСР по-українському м'яка вимова «г» свідчила про низьку мовну культуру людини, то в «українській російській» мові фрикативна «г» може стати фонетичною нормою.

СУРЖИК VERSUS «УКРАЇНСЬКА РОСІЙСЬКА»

Найвірогіднішим конкурентом «української російської мови» є славнозвісний суржик, який із діалекту або, як вважають інші науковці, індивідуального порушення мовних норм, розвивається у бік літературного визнання і кодифікації. Суржиком розмовляють вже не тільки на селі. Суржиком співають, ведуть телепрограми, пишуть книжки, що користуються неабиякою популярністю, — твори Леся Подерв'янського або Богдана Жолдака.

літичне, а не мовне, «взаємопроникнення» підготовуватиме його словникову і нормативну базу. І тому саме соціально-політичне «проникнення» може виступити гарантом самостійного розвитку, а не українізації «української російської мови», яка могла б здійснюватися за рахунок наближення її до суржику.

МОЛДАВСЬКИЙ ПРИКЛАД

Наразі існування «української російської мови» не вважається фактом. Принаймні у найбільш гнучкому електронному інформаційному просторі це існування підтверджується лише у поодиноких публікаціях, і то виключно гіпотетично. Однак одна з публікацій на цю тему (Сергій Пасюта, 2006), яка була одразу передрукована у низці інтернет-видань, свідчить про те, що до появи цього феномену українське суспільство фактично підготовлене.

Прикладом такого мовотворення є молдавська мова, кодифікована у СРСР на основі кириличної графіки. Вона розвивалася, насичуючись словами, що описували соціалістичну дійсність, зокрема — словами слов'янського походження. Саме навколо мови розвивався «молдов'янізм», і, зрештою, виправдовувалася сучасна молдавська державність. «Українська російська» мова може бути національним продуктом, і її підтримка не означатиме підтримки мови сусідньої держави. «Українська російська» могла б виступати як самостійний проект, без зовнішньополітичної прив'язки. ■

КОМЕНТАР

ВІКТОРІЯ ПОЛІНЕНКО
редактор відділу культури, кандидат наук

Спекуляції

Уявіть собі ситуацію: з якоїсь причини загорілися в селі кілька хат, зокрема, і ваше рідне обійстя. Але ви, замість того, аби рятувати своє добро, милуєтеся полум'ям, що б'є із сусідської будівлі. І жваво обговорюєте, наприклад з кумом, причини та наслідки катастрофи. Ця абсурдна картинка виникає в моїй уяві кожного разу, коли я чую про ті чи інші проблеми російської мови в Україні — державі, що й досі не спромоглася на вироблення власної нормативної мовної бази. Країні, яка, обертаючись анфас до Заходу, не знає, як правильно назвати ту місцевість, камо грядеши: Європа чи Европа. Території, де мовлення напівграмотних чиновників і можновладців, трансльоване кожного дня ЗМІ усіх гатунків, засмічує не лише нашу свідомість і словникові ресурси, але (я особисто в це вірю) й ноосферу.

Зрештою, чому гана уява лише забу спілкування наших північних сусідів? Років з 20, від початку масової комп'ютеризації, на наших теренах доволі успішно розвивається «українська англійська». Але чомусь фахівців цей факт досі не стурбував. Гадаю, поки ми з повагою до самих себе не віддамо належне «українській українській», розмови про місцеві варіанти будь-яких інших мов є спекулятивними.

ДОВІДКА

18 варіантів англійської

Програма Microsoft Word пропонує користувачам 18 варіантів англійської мови (від англійської (Індія) до англійської (Ямайка)), 20 варіантів іспанської, 6 — китайської, 5 — сербської (кирилицею і латинкою), 2 — італійської, 2 — португальської і 2 — російської мов (російська (Росія) і російська (Молдова)). Чомусь саме молдавський варіант російської мови видався програмістам компанії Microsoft найбільш відмінним від «російського російського».

Злочинний світ розгорнув справжнє полювання на наш спадок, нашу пам'ять. Щорічно в Україні сотні витворів мистецтва і предметів старовини зникають на «чорному» ринку. Ніщо не зупиняє грабіжників – навіть убивство. Тим часом групи «чорних археологів», оснащені краще за наукові експедиції, ведуть активні розкопки, аби задовольнити примхи приватних колекціонерів.

ЗМІСТ:

МИСЛИВЦІ ЗА СТАРОВИНОЮ

Щороку викрадають сотні творів мистецтва та предметів старовини. Правоохоронці повертають менше половини
| СТОР. 42

ШЕДЕВР ПІД ВИГЛЯДОМ ШИРПОТРЕБУ

Митники vs контрабандисти
| СТОР. 42

«ТІНЬОВІ АРХЕОЛОГИ»

Колекціонери-високопосадовці користуються послугами чорного ринку?
| СТОР. 46

«...ШУКАТИ НЕ НАДТО ПОСПІШАЮТЬ»

Академік Возницький підозрює, що чиновники не проти приторгувати музейними експонатами
| СТОР. 46 ▶

Мисливці за старовиною

ХРОНІКА ПОГРАБУВАНЬ: МИСТЕЦТВО ВИМАГАЄ ЖЕРТВ

ФОТО: Євген Котенко. Картина Івана Семеновка. Експозиція бару-ресторану «Хмільна бочка»

ЕКСПОРТ-ІМПОРТ

Шедевр під виглядом ширпотребу

ВИВЕЗТИ МОЖНА НАВІТЬ ОРАНТУ СОФІЇВСЬКОГО СОБОРУ

Переправити за кордон викрадений шедевр – не така вже проблема для контрабандистів: «діряві» кордони і відсутність бажання у чиновників придушити «чорний» ринок цьому сприяють. Митникам і прикордонникам допомагає лише Маргарет Тетчер з її здоровим глуздом.

Автор: **Василь Васютин**

Для законного вивезення з України раритету потрібно мати дозвіл Державної служби контролю за переміщенням культурних цінностей, що експертно оцінить річ. За цими документами твори мистецтва можна продавати за кордоном. Однак мисливці за антикваріатом

своїми каналами збувають його скупникам краденого, а ті частенько виготовляють подробиці документи, що засвідчують легальність товару. Щоб провезти товар за кордон, контрабандисти часто використовують такі методи, як маскування старожитностей під ширпотреб. Художні по-

лотна обробляють спеціальним лаком, який не псуватиме фарб, а поверх малюють примітивне зображення.

За даними Державної прикордонної служби України, цього року було затримано близько 700 предметів антикваріату та понад 100 ікон. Як стверджує заступник керівника Держмитслужби Володимир Русков, простежується цікава тенденція – серед вилучених предметів третину намагалися не вивезти, а ввезти в Україну. «Причому, якщо вивозиться все підряд, то ввозяться дуже коштовні речі, – пояснює він. –

Зростає попит на український антикваріат, як з боку іноземних колекціонерів, так і вітчизняних скоробагатків. Ця тенденція дуже непокоїть шанувальників музеїв та галерей. Адже найбільше автентичних експонатів зберігається саме там за низької платні працівників та майже любительського рівня охорони.

Автор: **Василь Васютин**

Хроніка пограбувань унікальних державних та приватних колекцій упродовж останніх років уже навіть не дивує. В Україні, виявляється, немає спеціального підрозділу, який би опікувався виключно «високим і безцінним». Фахівці стверджують, що крадіжки історико-культурних цінностей становлять не більше 0,2% від загальної кількості майнових злочинів. Статистично це — незначна частка правопорушень, а з погляду збереження культурної спадщини — неоціненні втрати.

«ДАЙОШ МІЛЬЙОНИ ЮЩЕНКА!»

Пограбування колекцій без визначеної мети поступово відходить у минуле, констатують правоохоронці. Усе частіше зловмисники йдуть «на діло» задля викрадення конкретної речі на прохання замовника, довести причетність якого до злочину практично неможливо. Якщо і відповідають перед законом, то лише виконавці. А вони, аби вико-

нати замовлення, готові навіть на вбивство.

Останнє резонансне пограбування сталося 26 жовтня на Харківщині. Двоє бандитів спробували викрасти з Пархомівського музею 2 якісні репродукції картин Ван Дейка і Рембранта. Почалася перестрілка між

ЗЛОВМИСНИКИ ЙДУТЬ «НА ДІЛО» ЗАДЛЯ ВИКРАДЕННЯ КОНКРЕТНОЇ РЕЧІ НА ПРОХАННЯ ЗАМОВНИКА

охороною і грабіжниками, був важко поранений один із охоронців музею. Злочинців спіймали досить швидко — за 4 дні.

Перший в історії країни збройний напад «мисливців за старовиною» стався ще у травні 1991 року у львівському музеї «Арсенал». До приміщення зайшли троє молодиків. Один із них пройшов до каси, і, погрожуючи пістолетом, наказав усім, разом із охоронцем, лягти на підлогу. У

цей час другий злочинець ногою вибив скло у вітрині і вкинув до мішка бі старовинних шабель — найдорожчі експонати, інкрустовані кісткою моржа, коралами, бірюзою. А у квітні наступного року пограбували Львівську картинну галерею. Знову троє чоловіків зайшли до гардеробу і залишили там плащі та торбу, в якій була міна для утворення протитанкової димової завіси. Коли вони піднялися в експозицію, пролунав вибух, і густий дим заповнив приміщення. Злочинці збили з ніг музейного службовця і вирізали з рам дві цінні картини. Втікаючи з сувоями полотен, вони застрелили завідувача відділу і заступника директора

галереї, які перетнули їм шлях. Приблизно у той само період було скоєно крадіжку понад десятка картин із Олеського замку, а також ікон із Національного музею у Львові.

Після тих випадків у Львові до охорони музеїв замість позавідомчої охорони залучили міліцію, встановили сучаснішу систему безпеки. Але навіть тепер, за півтора десятирічків, багатьо музеїв, переважно провінційних, не можуть похва-

Зараз у країні вже сформувався прошарок осіб, які можуть дозволити собі купувати предмети старовини і зберігати їх у своїх приватних колекціях. Везуть, як правило, ті само ікони, але вже роботи європейських майстрів». Один з останніх прикладів — вересневе затримання у Чопі мікроавтобуса, що перевозив з Португалії півтора сотні цінних речей з каменю, кераміки і скла.

Визначити на кордоні, є вилучений предмет краденим, чи ні, важко. Попри існування орієнтування на пошук предметів старовини, людина без фахової освіти точний висновок надати не може. Тому конфісковані речі вилучаються і передаються на експертизу. Вивчаються їхні мистецька і культурна цінності, а також грошова вартість. Ведеться пошук власника. Існує дуже довга процедура оцінювання і судового відчуження конфіскацій у їхніх колиш-

ніх власників. Усе це займає понад рік. Після цього конфіскації потрапляє до Державної служби контролю за переміщенням культурних цінностей, і вже її фахівці визначають, у які музеї чи держзаклади передати вилучене.

Митникам доводиться займатися пошуковою і розвідувальною діяльністю. «Ось у липні минулого року в Україну в'їхав громадянин Молдови, — розповідає Володимир Русков. — Нам було відомо, що він великий колекціонер, ми також довідалися, що він відвідував у Києві антикварні ринки, і тому на митниці його вже чекали. Автомобіль приїжджого був вичент набитий шаблями, медалями і старими документами». Заступник керівника Держмитслужби вважає, що, якби існувала єдина електронна база даних, яка містила б оперативну інформацію усіх правоохоронних органів, працювалося б

набагато легше. Реєстр викрадених із музеїв та приватних колекцій предметів, що представляють культурну й історичну цінність для України, нібито й існує. Цей список планують доповнити, та поки що не поспішають. Але експерти стверджують, що він настільки недосконалий, що за бажання можна вивезти й Золоту Пектораль або Оранту Софійського собору. Тому мистецтвознавці, які працюють на митниці, керуються швидше порадами Маргарет Тетчер про здоровий глузд, аніж рекомендованою інструкцією. ■

Золота Пектораль. Її теж можна вивезти

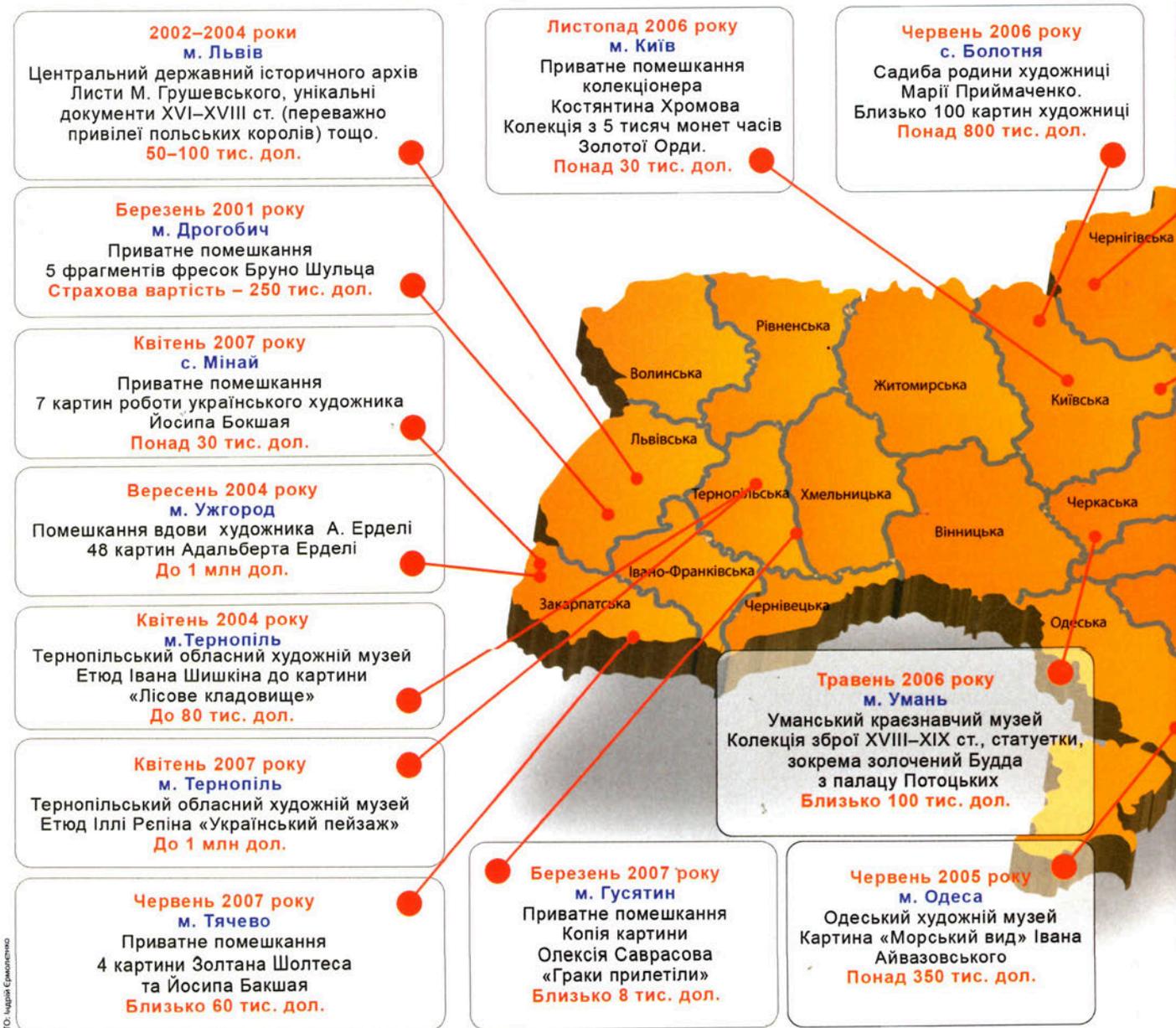

ФОТО: Людвіг Сиромельно

литися належним рівнем безпеки. У квітні минулого року пограбували музей в Яготині на Київщині. Зникли 33 картини – твори Шишка, Глуценка, Яблонської, Пламеницького, Григор'євої та інших. Операцію було заздальгідь сплановано. Крадії впоралися за 20 хвилин: обрізали телефонний дрiт, розігнули ґрати, жінці-вахтерів заліпили скотчем рот, ним же зв'язали ноги й руки. На щастя, більшу частину викраденого вдалося повернути – 32 полотна знайшли в одному з гаражів у Старокостянтинові на Хмельниччині.

А близько сотні творів народної художниці Марії Приймаченко грабіжники «експропріювали» 22 червня минулого року під час нападу на

помешкання родини художниці в селі Болотні Іванківського району Київської області, брутально побивши онука та невістку. Іван Приймаченко, який після нападу потрапив у реанімацію з важкими ушкодженнями голови, розповів журналістам, що нападники приставили ножа до горла Катерини Приймаченко, вимагаючи «мільйони Ющенка», а інші троє накинулися на нього з палицями та ножами. Згідно з даними слідства, грабіжники ретельно готувалися: напередодні заходили в помешкання під виглядом електромонтерів, вивчали розташування меблів, а особливо картин. Цей зухвалий напад був викликом владі – Президент Ющенко взяв справу під особистий

контроль, і невдовзі злочинці опинилися за ґратами.

Траплялися правоохоронцям і краді-естети із солідним стажем і міжнародним розмахом. У січні 2006 року працівники УБОЗ УМВС України в Кіровоградській області випадково затримали мешканця Харкова. У салоні його автівки під сидінням було знайдено... картину Айвазовського «Морський вид», викрадену в червні 2005 року з Одеського художнього музею. Вартість цього шедевр становить 1,75 млн грн. Цей само злочин у вересні 2005 року викрав із Севастопольського художнього музею ім. Коряцького картину В. Поленова «Монастир над річкою», зухвало встановивши на місце оригіналу заздальгідь

ПОЛЮВАННЯ
НА СТАРОВИНУ. 2001—2007

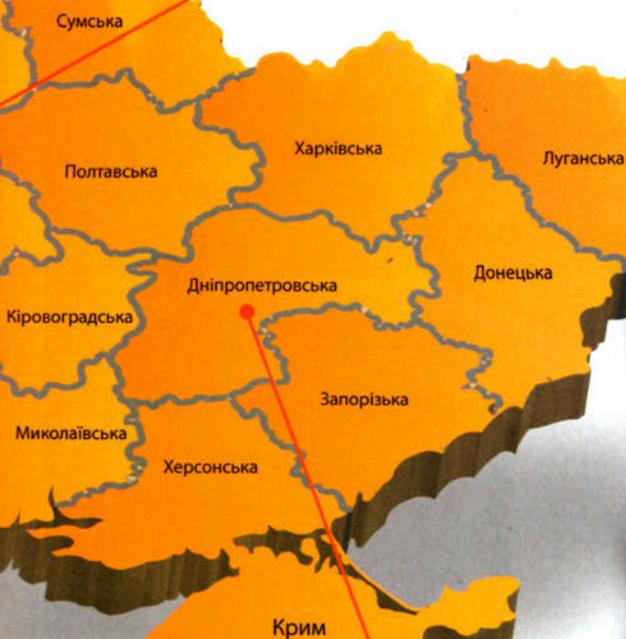
Вересень 2001 року

м. Чернігів

Чернігівський обласний
художній музей
7 картин XVII—XVIII ст. різних
європейських шкіл
Понад 78 тис. дол.

Червень 2006 року

м. Яготин

Художній музей
33 картини
Тетяни Яблонської,
Миколи Глуценка та ін.
Понад 200 тис. дол.

Вересень 2005 року

м. Севастополь

Художній музей Севастополя
Картина Василя Полєнова
«Монастир над річкою»
Понад 40 тис. дол.Вересень 2006 року
с. Сурсько-ЛитовськеМеморіальний музей Федора Решетнікова
Полотна «Військові ігри», «Блакитний
полудень», «Весняний струмок»
Понад 40 тис. дол.

заготовлену фотокопію. Вартість цієї картини — 150 тис. грн.

Колекціонуючи антикварні речі та твори мистецтва, грабіжник добре знав їхню вартість та попиту на них. Було встановлено ще 14 фактів причетності затриманого до викрадення культурних цінностей та антикварних виробів. Не тільки в Україні, а й на території Росії, Польщі, Франції, Швейцарії, правоохоронні органи яких вже давно й безрезультатно розшуквали спритного українця.

СЛІДИ ВЕДУТЬ ДО ЛОНДОНА

Нині в Україні розслідуванням таких крадіжок опікується відділ розкриття майнових злочинів Департаменту карного розшуку. Ко-

лектив підрозділу — усього кілька осіб у міністерстві та оперативні працівники у кожному обласному центрі.

Крадіжки культурних цінностей вважаються злочинами загальнокримінального спрямування, тому особливої спеціалізації не мають — ними займаються оперативники, які розкривають інші викрадення і розбої. Не передбачено також спеціальної відповідальності за крадіжку творів мистецтва. Викрадачів старовини карають за статтею 185 Кримінального кодексу, а міра покарання залежить від завданого збитку. Злочинців засуджують на невеликий термін, зазвичай до п'яти років. Побутова квартирна кра-

діжка і викрадення творів мистецтва за законом фактично рівноцінні.

Протягом останніх 10 років скоєно понад 3000 крадіжок культурних цінностей, розкрито — менше половини. Усі коштовні предмети, викрадені в нашій країні, виставлені в розшук Інтерполем. Однак завдяки сприянню цієї організації до нас повернулися лише 2 картини з Полтавської колекції, виставлені на аукціоні у Великій Британії. Там же спіймали викрадача. На одному з лондонських аукціонів також «засвітилися» старовинні географічні атласи і карти з Львівської бібліотеки. Проте їхня доля наразі невідома. ■

«Тіньові археологи»

«МИСЛИВЦІ ЗА СТАРОВИНОЮ» ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ
ПОПОВНЮЮТЬ КОЛЕКЦІЇ ВИСОКОПОСАДОВЦІВ

ФОТО: Євген Когутенко. Висококласичне подвійне кінфарту археологів ЮНУ

ІНТЕРВ'Ю

У нас не надто поспішають шукати і повертати викрадене

**АКАДЕМІК БОРИС ВОЗНИЦЬКИЙ
ПРО ЗАНЕПАД ВІТЧИЗНЯНИХ МУЗЕЇВ
І КОРИСТЬ «ЧОРНИХ АРХЕОЛОГІВ»**

БОРИС ВОЗНИЦЬКИЙ
президент Українського
національного комітету Міжнародної ради музеїв (ICOM)
UNESCO, директор Львівської галереї мистецтв

«Чорні археологи» вже давно перестали розкопувати наосліп. Вони пов'язані з кримінальними угрупованнями, що займаються контрабандою, а також із впливовими посередниками, які допомагають древнім знахідкам потрапляти до приватних колекцій.

Автор: **Богдан Буткевич**

Я дуже довго шукав людину, яка б мала якесь відношення до тіньової археології. Та, врешті-решт, знайшов: познайомився з керівником однієї з найстаріших та потужних груп «чорних археологів» на території України.

З Андрієм Толмашовим (звичайно, ім'я змінене) ми зустрілися в затишній кав'ярні в центрі Києва, яку він обрав сам. Весь вигляд мого співрозмовника, міцного чоловіка середніх років з досить інтелігентною зовнішністю, — одяг, посмішка, манера розмовляти — говорили про те, що його справи йдуть напрочуд добре.

Він народився у Криму. Цікавитися археологією почав ще в дитинстві. Школярем був учасником історичних олімпіад. Тільки-но підріс, почав брати участь у справжніх археологічних розкопках. Під Євпаторією саме відкрили давньогрецьке поселення Беляус. Їздив туди ледь не на кожні літні канікули. Саме там він знайшов першу

в житті археологічну пам'ятку — римську золоту монету. «В мене аж руки трусилися, коли чистив її від бруду», — згадує Андрій. — Навіть словами не передати, який я був тоді щасливий».

1997 року Андрій закінчив археологічне відділення історичного факультету одного поважного українського університету. «Думаю, не потрібно нагадувати, що то за часи були як для науковців, так і для всієї країни, — розповідає Толмашов. — Спробувавши попрацювати вчителем історії в школі, я зрозумів, що за таку мізерну платню я не зможу прогодувати не те, що родину, але й

Знайомому Андрія запропонували чималі гроші, аби той втілював їхні мрії. І він кинувся шукати старого університетського товариша — адже Толмашов на їхньому курсі вважався спеціалістом саме з цієї епохи.

Отримавши певний завдаток, Андрій мав підібрати відповідну кількість людей та їхати «на поля» — безпосередньо займатися розкопками. На підготовку своєї експедиції Толмашов отримав фантастичну на той час суму — 1000 дол. Стільки ж йому було обіцяно за виконання завдання. Після довгих вагань він все-таки погодився.

КОЛИ В МОЮ КИШЕНЮ ЛЯГЛА ЩЕ ОДНА «ШТУКА» БАКСІВ, Я ПОДУМАВ: А ЧОМУ Б НЕ ЗРОБИТИ ЦЕ СВОЇМ БІЗНЕСОМ?

самого себе». Гірше того, тоді у нього не було ні часу, ні коштів для улюбленої справи — археології.

Все стрімко змінилось, коли до нього звернувся Ігор, однокурсник, з яким вони колись їздили на археологічні розкопки ще в студентські часи. Його пропозиція була несподіваною, але дуже заманливою. На товариша Андрія вийшли досить поважні люди, які колекціонували предмети давньослов'янської епохи. «Боси» хотіли мати у своїй приватній колекції предмети так званої черняхівської культури (I–IV ст. н. е.).

Андрій швидко знайшов те, що хотіли замовники. «Коли в мою кишеню лягла ще одна «штука» баксів, я подумав: а чому б не зробити це своїм бізнесом? — говорить археолог. — Порадився з Ігорем, і справа пішла». Товариш став агентом, який приймає замовлення, Андрій — керівником бригади «чорних археологів», які ці замовлення успішно виконують.

Спочатку вони копали все, що потрапляло під руку, з надією потім продати. Однак тепер «чорні археологи» діють виключно на

Шедеври сучасних художників згодом доведеться викуповувати за кордоном, а археологи-нелегали допомагають рятувати старовину.

Розмовляв **Василь Васютин**

У всьому світі крадуть, не тільки в Україні. Але у нас не надто поспішають шукати і повертати викрадене до музеїв, — стверджує Борис Возницький. — Достатньо згадати крадіжку картин із Львівської галереї у 1992-му. Після того, звичайно, нам зміцнили охорону, дали певні гроші на сигналізацію. Проте в половині музеїв України сигналізація не працює, охорони нормальної немає. Міліцейська охорона дуже дорога — грошей на оплату її послуг просто не вистачає.

У.Т. У нас з'явилися багаті люди, які прагнуть створити власну ко-

лекцію цінностей. Наскільки це впливає на прагнення заволодіти експонатами державних музеїв?

— Безумовно, дуже впливає. Пригадую навіть такий цікавий момент. Зо 5 років тому з'явився указ за підписом Президента Кучми щодо розвитку культури та туризму. Одним із пунктів значилося: музеям дозволено продавати нераритетні речі. Хтось готував цей документ тільки з однією метою — купувати музейні експонати. Директори музеїв тоді виступили проти, і це не пройшло. Для України продаж музейних експонатів неприпустимий. У XX ст. знищено 80% національної

спадщини. Якщо не рахувати Західну Україну, у нас немає жодної ікони XV–XVI ст.! Тому музеї мають усе це зберегти. Якщо у наш час не вдасться цього зробити — це страшно.

У.Т. А самі музейники не вдаються до продажу речей?

— Траплялися й такі випадки, коли оригінали в музеях підмінювали копіями. Навіть в одному з львівських музеїв нещодавно було виявлено підміну двох картин. Коли нещодавно подібний випадок стався у Познані, це викликало скандал на всю Польщу. На жаль, у нас такого немає. Міністерство культури досі не спромоглося розробити інструкції щодо збереження музейних творів. У Радянському Союзі був такий документ, затверджений

замовлення. На відміну від зубожілих державних археологічних експедицій, вони мають найновіше обладнання і спорядження для таких пошуків: прилади нічного бачення,

Після почутого у мене виникло до Андрія абсолютно резонне запитання: невже правоохоронці не намагаються завадити, м'яко кажучи, не зовсім законній діяль-

ТЕПЕР «ЧОРНІ АРХЕОЛОГИ» ДІЮТЬ ВИКЛЮЧНО НА ЗАМОВЛЕННЯ. НА ВІДМІНУ ВІД ЗУБОЖИЛИХ ДЕРЖАВНИХ АРХЕОЛОГІЧНИХ ЕКСПЕДИЦІЙ, ВОНИ МАЮТЬ НАЙНОВІШЕ ОБЛАДНАННЯ

спеціальні фільтри для відсіювання найменших фрагментів археологічних пам'яток. У них є навіть спеціальний міні-екскаватор!

ності «бригади» Толмашова. Він тільки поблажливо посміхнувся: «Яка міліція? Ти про що? Пляшка хорошого коньяку або кілька со-

Легальним археологам важко конкурувати з «чорними»

на початку 1980-х, і ми вже 30 років живемо за ним. Багато музеїв просто викинули цей папірець. А

дуже випадково. До Незалежності це відбувалося з політичною заангажованістю. Проходили якісь ви-

ЗАРАЗ МИ ПРИЙШЛИ ДО ТОГО, ЩО ТВОРИ МИСТЕЦТВА 1990-Х – ПОЧАТКУ 2000-Х РОКІВ МИ БУДЕМО ШУКАТИ ЗА КОРДОНОМ

нові працівники не знають навіть, як зберігати та обліковувати твори.

У.Т.: Яка нині ситуація з поповненням музейних колекцій?

— Колекції музеїв ніяк не поповнюються. А якщо це й стається, то

ставки у Києві з нагоди річниці КПРС, революції чи народження Леніна тощо — і щоразу по їхньому завершенню експонати, які закупував Мінкульт, роздавалися музеям. А зараз ми прийшли до того, що твори мистецтва 1990-х — початку 2000-х років ми будемо

ЦІНА ПИТАННЯ

За найскромнішими підрахунками експертів та правоохоронних органів ринок «чорної археології» в Україні щороку сягає не менше 10 млн дол. Йдеться лише про попередню ціну.

Якщо оригінальна грецька амфора (в нормальному стані) коштує 10 тис. дол. за першого продажу від безпосередньо «чорних археологів» до замовника, то за другого, вже конкретному покупцеві, ця ціна може збільшитися як мінімум втричі.

тень гривень для особливо незговірливих — і роби, що хочеш».

Археолог стверджує, що найлегше там, де вже працювали державні археологічні експедиції. Адже вони вже виконали найважчу роботу — підняли верхні пласти порожнього ґрунту. Тому залишається тільки приїхати у зручний момент і за допомогою найновішої техніки за кілька днів вичистити з ділянки все цінне. Заважають лише справжні археологи або місцеві жителі-ентузіасти, які, в умовах повної безпорадності влади, іноді власними силами влаштовують охорону розкопок.

«А в чому проблема? — здивувався Андрій, коли я запитав, що він думає про моральність свого бізнесу. — Те, що я викопав, опиниться у приватній колекції, де за

шукати за кордоном. Твори продають, виїжджають художники, щоб там попрацювати і заробити. Відповідно, до України їхні праці не повертаються. Жодному музеєві гроші на закупівлю не виділяються. Єдиний вихід — отримати картину як дарунок за допомогу в проведенні персональної виставки.

Вивозяться також старі раритети — до Європи потрапляють сотні наших ікон. І митниця це все пропускає. Нещодавно мені зателефонували з Петербурга: «До нас, здається, потрапили дві скульптури роботи Івана Пінзеля. Не могли б ви нас проконсультувати як дослідник творчості цього українського скульптора?» Коли я побачив їхні

ним буде найкращий догляд. А так воно просто залишиться в землі. Або буде валятися десь в запасниках музеїв, у яких все одно немає грошей не те, що на приведення знайденого в належний вигляд, але навіть на його утримання».

Толмашов стверджує, що зараз в нього дуже багато замовлень — він ледь встигає їх виконувати. Звичайно, Андрій відмовився називати прізвища клієнтів, але запевнив, що основними його покупцями є люди з ТОП-100 української еліти. Адаже в наших можновладців з'явилася нова «фішка» — збирати власні колекції старовини. Колекціонування стало неабияк модним після приходу до влади нинішнього Президента Віктора Ющенка, відомого поціновувача старожитностей. Чи має Президент у своїй колекції пам'ятки, добуті «чорними археологами», Андрій не знає, але вважає це припущення цілком логічним. «А звідки він всі ці свої глечики та посуд брав — не з Національного ж музею? — говорить Толмашов. — І з державних експедицій йому б ніхто нічого не дав — там всі знахідки протоколюються». Відповідно до залізного закону економіки — «попит породжує пропозицію» — наша еліта провокує розвиток «чорної археології». Тим більше, що в більшості випадків наших скоробагачків взагалі не цікавить питання походження монети або чашки, які їм, точніше їхнім агентам, приносять на продаж. ■

В музеях можуть лишитися порожні рами, археологічні ж знахідки осядуть в приватних колекціях

світлини, мені навіть важко їх було оцінити. Скульптури, вивезені зі Львова, були, щоправда, роботами не Пінзеля, а його учня. Проте, все одно їхня вартість — мільйони доларів! І ось ці скульптури, що стояли в одному з храмів, продають у Росії. Так що митниця працює вкрай погано.

Та дешиця, яку вдається затримати, обов'язково оцінюється. І якщо експерт доведе музейність речей (а згідно із українським законодавством, взагалі заборонено вивезення творів, зроблених до 1945 року) вони передаються музеям. Але це мізер. За роки Незалежності до нашого музею передали приблизно 15 речей. А от у 1980-х ми отримували їх тисячі, на-

віть проводили виставку врятованих речей. Пригадується, тоді за мною як експертом спеціально відправляли літак з Чопу до Львова, коли затримували партію контрабанди.

У.Т.: Як ви ставитеся до спалаху «чорної археології»?

— Нещодавно на комісії з питань культури і духовності при Президентові України ми підіймали питання про передачу мером Севастополя 12 гектарів землі в Херсонесі (що приховує багато археологічних пам'яток — *Рег.*) під будівництво монастиря. Про яку охорону пам'яток можна говорити, якщо навіть мери не піклуються про це? Якщо музеї захищені хоч якось, то

городища, кургани не охороняються. Державна служба охорони пам'яток, створена ще у 2000 році, фактично не працює. Тому й процвітає «чорна археологія». Хоча загалом її оцінювати можна порізному. Є люди, які шукають і продають. Є люди, які скуповують. Якщо скуповування робиться задля продажу за кордон — це одне. Якщо ж скуповують задля формування колекції, яку потім передадуть державі, то це взагалі єдина можливість хоч щось врятувати. І є у Києві такі люди, які це роблять. «Чорний археолог» — далеко не той дядько, який знайшов у себе на городі трипільські глечики і повіз на базар їх продавати. Проблему потрібно розглядати глибше. ■

Не останній

АНТОН ЗІКОРА ВІДВІДАВ ЖАЛОБНИЙ ДОНЕЦЬК

Схоже, на шахті ім. А.Ф. Засядька відбудуться масові звільнення. «Власного бажання» працювати у таких умовах людям вже бракує.

Автор: **Антон Зікора**

Сашко Каруна загинув, знаю точно. У нього залишилося троє дітей, доньці, наймолодшій, 3 роки. Щодо Вадика Головіна, мого іншого друга, який був у ту ніч також у шахті, досі не знаю. Від нього немає жодних звісток, а зателефонувати йому додому в мене рука не піднімається. Щоправда, він наснився мені сьогодні вночі. Живий. Я йому кажу: «Думав, ти загинув». — «Та ні, як бачиш». До чого це?

— Давайте, може, разом зателефонуємо.

— Давайте. Тільки ж ви не йдіть. — Пацієнт Донецької обласної клініки професійних захворювань Сергій Куповий виглядає досить спокійним, проте пальці гірничого майстра ніяк не потрапляють у кнопки мобільного, певно, таки від хвилювання.

НА ШАХТУ НЕ ПОВЕРНУСЯ

Сергій набирає номер телефону загубленого друга, але на тому кінці мовчать. Він працює на Засядька з 2000 року, за цей час пережив вже три вибухи. Втім, у перших двох перебував поза шахтою, третій — ось. Діагноз: легке отруєння метаном. ▣

раз

Куповий був на шахті після вибуху, з 3-ї до половини 9-ї, забезпечував евакуацію із місця катастрофи. Повз Сергія виходили люди, але не всі — деяких виносили на руках.

Куповий із шахтарської династії: під землею працював ще його дід, але тепер, здається, все. Така аварія — не вельми тонкий натяк на те, що потрібно звільнятися. Працювати за 2000 грн він більше не збирається. Це раніше шахта ім. Засядька вважалася теплим місцем. Нині роботи ведуться на глибині 1500 метрів за дуже високої температури й підвищеного газовиділення.

Анатолія Губаренка, машиніста електровоза, сусіда Купового по палаті, називають телезіркою: коли лікарню відвідував Ющенко, він розмовляв із ним особисто.

— Авжеж, пам'ятаєте, як і мене по голові гладив, — каже шахтар.

— Напевно, тепер не миєшся?
— Куди вже там, спиртом одразу після цього протерся.
— Не люблять у вас Президента.
— Так своїх також не люблять. Який сенс?

Про те, що сталося, Анатолій розповідає з інтонаціями артиста Євдокімова з монологу про «пальці, як мікрофон»:

— Як ляснув перший вибух, я відлетів метрів на п'ять. Став підніматися — знову ляснуло. Наковтався пилу, весело! Третя хвиля була гаряча. Стою, а ноги пече через протектори: в мене підшви два чи три сантиметри, якщо б не вони, напевно, присмажив би п'яти. Я проколупав пальцями від пилу рот, очі, носа, й спробував знайти ще одного свого товариша, Пашу. Не знайшов.

— Що далі робитимеш?
— Буду ящики вантажити, але на шахту не повернуся. Дружина ска-

зала, якщо піду туди, то подасть на розлучення, адже в нас дитині чотири роки. А півтори тисячі гривень, які зараз платять, сьогодні у Донецьку вже неважко заробити.

Губаренко пам'ятає і кращі часи на Засядька, де він працював з 1991-го:

— Зараз нам увесь час кажуть «давай-давай». Це коли рівень був 500—800 метрів під землею, ще можна було говорити «давай-давай», а тепер вже умови не ті. Вугілля стільки не коштує.

Куповий знову не може додзвонитися до свого друга. Ми записуємо його дані: «Головін Вадим, 1962 року народження, прохідник», і вирушаємо на Засядька. Може, там про нього є якась інформація.

Утому корпусі шахти, де вивішено списки загиблих, панує обстановка майже церковна. Тут говорять пошепки, а жінки — в чорних хустках. Уважно вивчаємо список, але друга дитинства Сергія Купового — Вадима Головіна — не виявляємо. Проте знаходимо у ньому Петра Бойчука, прохідника 1978 року народження. Пізніше з'ясується, що він живий, хоч і в лікарні з травмою черепа. «От, суки». — «Та нічого, просто помилилися. Он скільки загиблих. Рекорд. Відтоді, як Україна здобула незалежність».

«МАЛЕНЬКІ РАДОЩІ»

Списки із зазначенням місця проживання загиблих спростовують міф про надзвичайні заробітні плати на шахті. Справді, те, що заробляли в цій шахті, для Донецька вже не гроші. Багато людей їздило працювати сюди з області, витрачаючи на дорогу по півтори години в один кінець.

На лаві біля списків сидить сестра одного загиблого — Туаєва Миколи, 1967 року народження. Каже, що про його загибель дізналися одразу, і родині не довелося переживати, проводячи час на шахті, чекаючи хоч якоїсь звістки про нього. Ось такі, з дозволу сказати, маленькі «радощі» сьогодні в родичів шахтарів.

У списках, між іншим, також вказана дата влаштування на шахту Засядька. Звертаємо увагу, що один з шахтарів, Денис Тимофеев, пропрацював тут лише чотири дні. Згодом нам сповістили, що другий хлопець загинув наступного дня після виходу з відпустки. Близьким особливо запам'яталося його останнє: «Як не хочеться на роботу...»

Привіт, Вадим! Живий?

ФОТО: Євген Копенко

Шлях із шахти — через цвинтар

У кабінеті директора шахти керівництво приймає скорботних чоловіків та жінок. На стіні — урочисте фото родини Президента. Родичі загиблих шахтарів вислуховують співчуття, але легше від цього нікому не стає. Одна бабуся каже:

— І що мені ваше слово, сина вже не повернеш.

грамотні юристи — вони завжди зуміють пояснити, чому робітникам так мало платять.

На другий поверх ідальні шахти піднімається бабуся:

— Я на поминки. Сусід загинув, — каже вона.

— Вони, напевно, не тут відбулися.

цвинтар працювати возите?» І побудували об'їзний шлях. Отже, раніше на шахту через цвинтар возили, зараз через цвинтар — з шахти.

— Але ж тоді теж були аварії...

— Були. Я он 33 роки пропрацював на вугіллі, і що? Ноги в мене тепер майже не ходять, руки тремтять. Вийшов на пенсію, став садом займатися — яблука вирощую, продаю. Це хоч і недорого, але більше за мою пенсію. То чому я, питаю, стирчав у цій дірці, світу білого не бачив? Краще б одразу пішов яблука продавати.

— Не знав, певно?

— Та ні. Просто шахтарем раніше престижно було працювати, а торгувати — ні. Зараз все навпаки, звісно.

Гриша не доходить метрів сто до цвинтаря, ласться, повертається, і йде назад на своїх хворих ногах: не витримав шахтар звуків жалобного оркестру. На траурному мітингу панує атмосфера легкого абсурду: тут виступають офіційні чиновники — як від обласної державної адміністрації, так і від Верховної Ради, ще й від шахти. Усі вони називають загиблих шахтарів патріотами Донбасу і всієї України. Найімовірніше, так і було. Але незрозуміло, чому ці люди неспроможні знайти живих слів.

ВИСТУПАЮТЬ ОФІЦІЙНІ ЧИНОВНИКИ. ВОНИ НАЗИВАЮТЬ ЗАГИБЛИХ ШАХТАРІВ ПАТРІОТАМИ ДОНБАСУ І ВСІЄЇ УКРАЇНИ. НАЙІМОВІРНІШЕ, ТАК І БУЛО. АЛЕ НЕЗРОЗУМІЛО, ЧОМУ ЦІ ЛЮДИ НЕСПРОМОЖНІ ЗНАЙТИ ЖИВИХ СЛІВ

Потім заходить мова про суми компенсацій — журналістів просять вийти. Згодом із кабінету виходять і родичі, і вони все такі ж заплакані: зрозуміло, що керівництво не відкупиться за чужі життя ніякими сумами.

Щодо сум. Колишній працівник шахти Олександр Забродін каже, що скоро поставить біля кабінету начальника розкладачку і буде тут жити. Забродін постраждав у минулій аварії. Це було 26 вересня 2006 року, коли під час виділення газу загинуло 13 шахтарів, а близько 70 отруїлося. Шахтар втратив здоров'я, але довідку про те, що він має професійне захворювання, рідна контора не видала. З таким букетом захворювань Забродіну навіть не можна жити у Донбасі. Але в Засядька

— Ну, я тоді попрошу чогось у кухарів поїсти. Мій чоловік тут більше 13 років пропрацював.

Добрі куховарки, звісно, нагодують бабусю, і, напевно, безплатно, тим більше що обіди на шахті просто копійчані. Це, звісно, добре. Але місцева ідальня в такому поганому стані, що ми, кияни, звиклі хоч до якоїсь чистоти, просто боїмося у ній харчуватися. Тут зламані таці, залиті брудним жиром столи і спотворені алюмінієві виделки. Ще одне спростування міфу про добробут шахти.

Вирушаємо до цвинтаря. Гриша Таранцев, старий шахтар, розповідає нам:

— Раніше дорога до шахти проходила повз цвинтар, нею автобуси й ходили. Але приїхав якийсь Кучма і сказав: «Чого ви щодня людей через

ЖИРНЕ МІСЦЕ

Втім, може, все не так погано. Та сама шахта імені Засядька сьогодні буде солідний житловий комплекс для своїх працівників у Донецьку, в чому ми переконалися на власні очі. І, можливо, тепер буде пору-

ФОТО: Олександр Чечельний

Що станеться наступної миті, шахтар ніколи не знає

шено питання про передачу частини цих квартир родинам загиблих. Але, як сказали будівельники: «Фіма (Юхим Звягільський, президент ради акціонерів шахти імені Засядька — прим. «ТИЖНЯ») — не найщедріша

ходить неподалік від Засядька. З початку 2000-х на ній практично припинено видобуток вугілля, але, як нам сказали в адміністрації підприємства, невдовзі розпочнеться велика робота. «Путилівська —

Біля шахти «Жовтневий рудник», через прохідну якої з'являються люди з чорними, мов підведеними, віями, я зустрічаю свого давнього друга, донецького математика Сергія Косілова.

— Знаю, у вас у Києві не люблять шахтарів. А неправильно це, — пішли балачки про менталітет місцевого населення. — Я спеціально вивчав їх. Так, це не найввічливіші і не найвідкритіші люди на землі, чужинця до себе так просто не підпустять. Щоб зрозуміти їх, потрібно випити з ними не одну пляшку, але скажу одне: це не бидло, як люблять заявляти столичні сноби. Шахтарі — хлопці, звісно, прості, але в них є потяг зрозуміти світ навколо себе, а то ще й далі. Ще вони наївні, й цією наївністю користуються всі, хто захоче. Як під час виборів, так і під час працевлаштування. Наприклад, на шахту Засядька...

Ввечері приятель дитинства Купового Вадим знайшовся. Сергій, так само сидячи на лікарняному ліжку, набирає його номер:

— Привіт! Ну, як ти там?... ■

ЦЕ НЕ БИДЛО, ЯК ЛЮБЛЯТЬ ЗАЯВЛЯТИ СТОЛИЧНІ СНОБИ. ШАХТАРІ – ХЛОПЦІ, ЗВІСНО, ПРОСТІ, АЛЕ В НИХ Є ПОТЯГ ЗРОЗУМІТИ СВІТ НАВКОЛО СЕБЕ. ЩЕ ВОНИ НАЇВНІ, Й ЦІЄЮ НАЇВНІСТЮ КОРИСТУЮТЬСЯ. ЯК ПІД ЧАС ВИБОРІВ, ТАК І ПІД ЧАС ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ. НАПРИКЛАД, НА ШАХТУ ЗАСЯДЬКА...

людина на землі», отже, цього може й не бути. Після аварії потрібно залучати на шахту нових людей, а серед донеччан бажаючих небагато. Доведеться заманювати житлом.

Шахта «Путилівська» — ще одне підприємство Звягільського — зна-

дуже жирне місце, буквально на золоті сидимо, — сказав охоронець, який не пустив нас всередину. — Чекаємо щодня, коли тут почнуться дорослі роботи. Сподіваємося, після цієї аварії справа піде жвавіше.

ПОГЛЯД

Георг і Катерина

КИРИЛО ГАЛУШКО,
Центр ім. В. Липинського

Як відомо, Катерина II, у дівочтві Софія-Фредерика Ангальт-Цербстська, була німкеню, яка стала російською імператрицею абсолютно випадково. Лише тому, що більшість династичних шлюбів Романових у XVIII–XIX ст. орієнтувалися на численних німецьких князків і принцес. Якби «шлюбна карта» лягла по-іншому, російським царем цілком міг би бути Георг II Ганноверський, який у 1727–1760 роках опинився на британському троні. І що цікаво, він би діяв точнісінько як його землячка: знищив би Січ, ліквідував би особливий статус Гетьманщини та покріпачив би селян. Власне, так, як Катерина II з Україною, Георг II чинив із Шотландією.

З 1707 року сусідня з Англією Шотландія, завдяки небезкоштовній зраді своїх провідників, увійшла в Унію з Англією, втративши незалежність і утворивши Сполучене Королівство. Щось на кшталт наших різних гетьманських угод з московськими царями про «дружбу навіки». Проте частині шотландців,

особливо гірським кланам, це братерство чомусь не припало до душі. Вони час від часу повставали проти Лондона, підтримуючи вигнану англійцями родину Стюартів, котрі правили Шотландією у 1371–1689 роках. Як міг поставитися до геть незнайомих йому шотландських горян-сепаратистів ганноверець Георг II? А так само, як поставилася до ненадійних запорізьких козаків на іншому кінці Європи Катерина II. Під час чергового повстання у 1746 році шотландські клани, попри відчайдушну хоробрість, були розгромлені регулярно англійською армією. Справа Стюартів була остаточно програною. Горянам метрополія заборонила мати зброю, носити національний одяг – кілт з кольорами свого клану – та грати на традиційних волинках. Заборонялася також їхня мова – гельська; переслідування і репресії не оминули родину кожного шотландського патріота.

Нічого не нагадує? Цілком доречно вжити дещо з висловів Катерини II: і

щодо того, аби «саме ім'я гетьманів було забуте», і щодо різних бунтівних окраїн, котрі «як вовки: усе ліс шукають». У діях Георга II щодо Шотландії, який за свого життя застав і правління Петра I, і переддень царювання Катерини II, ми можемо знайти чимало подібного до політики російських самодержців щодо України. І хіба це диктувалося якоюсь особливою неприязню німців до шотландців чи українців? Звісно, що ні. Потужні європейські держави, і Англія, і Росія, кордони яких виходили далеко за межі проживання їхнього «титульного етносу» домагалися уніфікації та єдності, стрункої адміністративної вертикалі, дисципліни і порядку. І не важливо – чи то шотландці, чи то башкири чи то «малороси» з поляками. Для національної самобутності залишалось мало місця. Сьогодні б сказали: «Нічого особистого, тільки бізнес». Хто не здатний себе захистити, той приречений на покірність.

Потім приборкані метрополіями і шотландці, і українці стали будівничими Британської і Російської імперій. За зречення своєї національності вони отримали приз – можливість створювати світові наддержави. Але, як не дивно, і через 200 років і в Шотландії, і в Україні не зникає оцей давній потяг «до лісу». Щоправда, шотландці дещо комфортніше облаштувалися в Сполученому Королівстві, аніж українці в Російській імперії та СРСР. Українці тепер незалежні. Але, на відміну від незалежної України, у Шотландії – частині британської монархії – чомусь не встановлюють пам'ятників британському монархові Георгу II Ганноверському... ■

Німкеня Катерина

...і німець Георг визначили долю українців і шотландців

УКРАЇНЬСЬКА ПІРАТСЬКА РЕСПУБЛІКА

Словосполучення «українська работоргівля» видається оксюмороном на кшталт «мокрого вогню» чи «відкритої політики». Втім, історія свідчить, що наші предки віддавна знані на невольничих ринках не лише як товар: саме міжнародна торгівля людьми фактично спричинила появу своєрідного державного утворення «Київська Русь», знаного нами за книжною назвою набагато пізнішого часу.

Автор: **Сергій Брусний**

З і школи ми знаємо про шлях «із варяг у греки», але не дуже уявляємо, чим саме давні русичі торгували з Візантією. Знаємо про невольницькі ринки в середньовічному Криму, але не до кінця розуміємо, хто був на них продавцями. Коли зі звичним культурним багажем береш до рук записи українських народних переказів, опублікованих 1847 року Пантелеймоном Кулішем, не сподіваєшся прочитати зізнання одного із нащадків запорожців: «А я, — каже, — продав Варку, та й каюся — не буду довіку женитися. А то так: підмовить дівку, заведе на Запорожжя, продасть, а сам вернеться».

ДАНИНА ЛЮДЬМИ

Українські історики воліють не коментувати свідчень арабського мандрівника X ст. Ібн-Фадлана про те, як давні руси торгували невольниками. І, пояснюючи походження однієї з назв Дніпра — Слаутич, говоримо про «славу», а не про не менш імовірну етимологію, пов'язану з работоргівлею. Не даремно ж, і в сучасній англійській слова Slavs (слов'яни) і slaves (раби) вельми подібні.

Ніхто не заперечує, що степові простори теперішньої Східної і Південної України ще з античних часів були теренами полювання на рабів і

работоргівлі. До 641 року титул царя боспорських болгар звучав як «цар сакалібів», тобто, правитель земель потенційних невольників.

Ще авари, які з'явилися на території сучасної України у VI ст., примушували місцеве слов'янське населення до військової служби. Слава про цих вояків дісталася арабського світу, в якому землі Приазов'я були названі «Нагр ас-Сакаліба» (від тюркського «сакламак» — берегти, охороняти). З метою забезпечення арабського світу невольниками з цих земель постала міжнародна торговельна кампанія Раданія. Оскільки купці-раданіти не мали військових формувань, вони купували свій товар на ринку, за домовленості з місцевим населенням.

Вікінги, знані з давньоруських джерел як варяги, з'явилися спо-

чатку в Східній Європі саме як охоронці раданітських караванів із невольниками. А в IX ст. вони просто перехопили цей бізнес. І головним шляхом постачання слов'ян на невольничі ринки Візантії став саме водний шлях «із варяг у греки» — доріг Київська Русь, на відміну від Римської імперії, по собі не залишила. У трактаті візантійського імператора Костянтина Багрянородного «Про управління імперією» згаданий єдиний товар, що пеправлявся цим шляхом, — раби. У пізніших публікаціях на перші місця вийшли мед, віск або хутро.

Сучасні історики дійшли висновку, що основний податок, який київські князі збирали зі слов'янських племен — полюддя, означає не що інше, як данину людьми. Щороку в

Рабитне ми

МАЛЮНОК: Степан Мікурян

листопаді князь із дружиною вирушали з Києва на полюддя і верталися у квітні. Фактично, маємо підстави стверджувати про налагоджену на Русі державну систему постачання невільників. Участь тогочасної київської верхівки в торгівлі власними підданими юридично засвідчена в русько-візантійських угодах 911 і 944 років. І літописець мав усі підстави застерігати князя Свя-

тослава, що «наша земля спустошена від рати й від продажу».

Отже, работоргівля розвинулася на теренах сучасної України ще до появи Київської Русі, але її розквіт збігається з витокami давньоруської державності. Взаємозалежність стрімкого економічного злету і розвитку невільництва не випадкова. За однією з теорій походження державності, авторство якої нале-

жить Чарльзові Тілі, держава виникає шляхом... інституалізації рекету, і в це легко повірити. Основні ознаки держави — монопольне право на застосування насилля та оподаткування. Тому літописний князь Олег і творив державу, заявивши, збираючи полюддя: «Не дайте хозарам, але мені дайте!»

Тобто, блискача історія Київської Русі починалася як історія міжнародної торговельної організації, створеної задля контролю над торговельними шляхами і купецькими потоками. А основним товаром були раби.

РАБОТОРГІВЛЯ РОЗВИНУЛАСЯ НА ТЕРЕНАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ ЩЕ ДО ПЯВИ КИЇВСЬКОЇ РУСИ, АЛЕ ЇЇ РОЗКВІТ ЗБІГАЄТЬСЯ З ВИТОКАМИ ДАВНЬОРУСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

ПРОДАВЦІ Й ТОВАР

У XIII ст. естафету постачання невільників переймають генуезці та венеціанці. Вони осідають у Приазов'ї та Криму. Саме генуезці заснували

найбільший невільницький ринок — Кафу (сучасна Феодосія), яка, між іншим, ніколи не входила у Кримське ханство. Лише після відходу генуезців місто підпорядковувалося Османам. Французький інженер Боплан, відвідавши Кафу на початку XVII ст., писав: «Татар мешкає тут мало, більшість жителів — християни». І додав, що в місті на той час було 12 православних, 32 вірменських і 1 католицька церкви.

Але головне інше. Український сходовознавець Олександр Галенко вважав, що «торгівля невільниками не була монополією виключно татар і генуезців — нею

що жоден татарин ніколи не зрадить свого господаря».

Середньовічне сприйняття рабства вельми відрізнялося від стандартів Декларації прав людини і наших сучасних моральних уявлень. Насамперед, рабство було звичайним явищем. Рабами ставали внаслідок викрадення, покарання за злочин, передусім, боргове рабство, в результаті самопродажу, одруження з рабинею, народження в неволі. Нерідко батьки самі продавали своїх дітей, не в останню чергу сподіваючись для них кращої долі. Наприклад, служба яничаром вважалася престижним і недосяжним іншим шляхом шансом для

ками кримських і турецьких теренів не маємо. Більша, хоча надто недостатня, увага була приділена набігам на українські землі. Радянські, і не тільки, історики полюбляли писати про «турецько-татарську агресію». Насправді, одна з найбільших загадок історії — це природа взаємин Кримського ханства й Османської імперії. Татари не були сліпим знаряддям османської політики, та і саме ханство було неоднорідне. Поруч із кочовими степовими регіонами на південному узбережжі були міста, а населення займалося сільським господарством. У степовій частині півострова мешкали ногайці, про яких генуезець д'Асколі 1634 року зазначав: «Кримські татари орють і сіють, їдять звичайний пшеничний хліб. Ногайці не сіють і не жнуть, харчуються напівсирим м'ясом».

Історики кількаразово намагалися зняти з кримських татар відповідальність за походи за невільниками і перекласти її на тих-таки ногайців чи турків. Ці спроби були зумовлені перенесенням в минуле модерних уявлень про неприпустимість певних типів діяльності. Доводиться повторити натомість ще раз: у Середньовіччі моральна шкала була інакша, і це однаково стосується і татар, і запорожців.

Походи за невільниками переслідували насамперед економічну мету, а работоргівля була одним із найприбутковіших і, що не менш істотно, найтрадиційніших про-

СЕРЕДНЬОВІЧНЕ СПРИЙНЯТТЯ РАБСТВА ВЕЛЬМИ ВІДРІЗНЯЛОСЯ ВІД СТАНДАРТІВ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ І НАШИХ СУЧАСНИХ МОРАЛЬНИХ УЯВЛЕНЬ. НАСАМПЕРЕД, РАБСТВО БУЛО ЗВИЧАЙНИМ ЯВИЩЕМ

займалося все населення регіону, незалежно від національності та підданства». Християни були щедро представлені не лише серед рабів, а й серед покупців і продавців на невільницьких ринках. Найбільшим попитом серед рабів користувалися... татари. Іспанський мандрівник Перо Тафура, який відвідав Кафу 1438 року, згадував, що ціна на них була на третину більша, «оскільки тут вважають,

простого селянського хлопця з Болгарії чи Молдавії. Водночас, західноєвропейські мандрівники, які не шкодували фарб для зображення тяжкої долі невільників, часто не могли утриматися від спокуси повернутися зі східної подорожі з власними рабами.

СПОКУСИ НЕВІЛЬНИЦТВА

Про работоргівлю, якою займалися запорозькі козаки, знаємо дуже мало. Статистики спустошень коза-

ДУМКА ЕКСПЕРТА

ФОТО НАДАНО ДАРІОШ КОЛОДЗЕЙЧИКОМ

Перекласти вину

«Навіть середньовічна Церква не критикувала РАБОТОРГІВЛЮ», — стверджує тюрколог, професор Варшавського університету Даріош Колодзейчик. Розмовляв **Сергій Брусний**

У. Т. Чим було невільництво і работоргівля у Середньовіччі? Як вони сприймалися тогочасним суспільством?

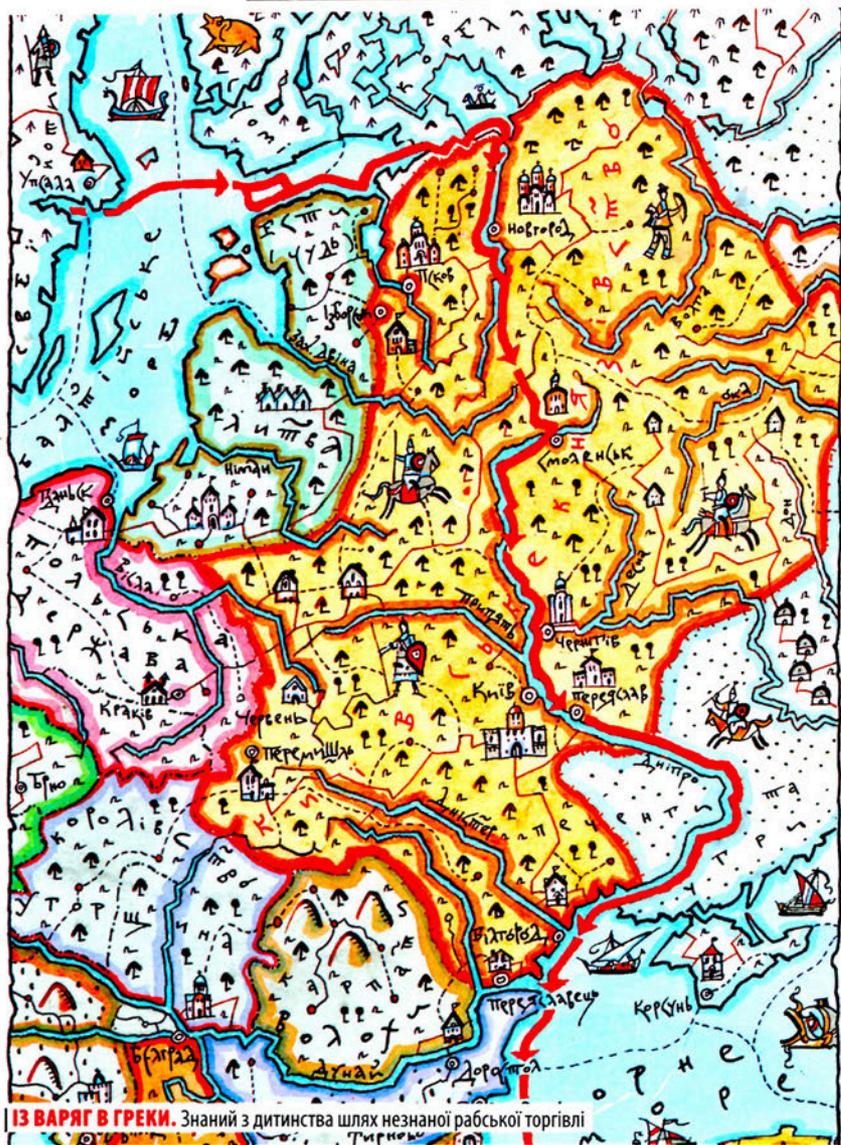
— Невільництво у Середньовіччі було чимось «природним»: навіть Церква не критикувала його, а численні священники, які боролися з рабством, у зв'язку з цим мали проблеми. Наприклад, майбутній апостол Пруссії св. Войцех був вигнаний із

Праги за те, що критикував прибутки її мешканців від використання рабської праці.

Данута Квіріні-Поплавська у своїй книзі про невільництво в Середньовіччі наводить багато прикладів священнослужителів, які мали рабів. Й навіть жінок, які на смертному одрі замість того, щоби звільнити своїх невільників, як зробив би побожний мусульманин, заповідали їх продати,

мислів Криму. Щодо татар, то ніколи не йшлося про захоплення якихось територій, лише людей. Історики приблизно оцінюють втрати України від набігів, які почалися наприкінці XVI ст., у 1–2,5 млн осіб. Доля захоплених у полон складалася по-різному. Спокуси турецької неволі — один із дуже сильних мотивів українських дум. Олександр Галенко вважав, що неволя не сприймалася як абсолютне лихо. Підданство одній із найбагатших імперій світу відкривало багато більшості можливості доступу до влади і багатства, ніж мирна хліборобська праця на окраїнах Речі Посполитої. Втриматися від спокус могли не всі. Тим більше, що за мусульманським правом добровільне прийняття ісламу автоматично робило людину вільною. Інколи «птурченці» навіть верталися в Україну, про що свідчить закріплений в «Номоканоні» Петра Могили спосіб їх повернення до православ'я шляхом поновного охрещення. Втім, більшість не поверталася.

А тема української работоргівлі дотепер залишається «фігурою умовчання» нашої історії. Українці звикли до ролі жертви численних і потужних зовнішніх ворогів. Проте, шлях до сучасного й не обтяженого комплексами бачення себе й свого місця у світі передбачає відверту розмову про минуле, сповнене пристрастями життя наших предків, які чекають, аби зійти з підручничового лубка. ■

а на отримані гроші замовити регулярні молитви за душі заповідальниць. Якщо в атлантичному рабстві переважали господарські міркування, то в суспільствах Європи і Близького Сходу, здається, домінували суспільні мотиви. Володіння рабом вважалася престижним — раби були домашньою прислугою і охоронцями.

У. Т. Чому зараз работоргівлю отожнюють із кримськими татарами і османами, а не, наприклад, Генуєю чи Запоріжжям?

— Відколи рабство почали масово засуджувати, тобто, з кінця XVIII ст., жодне суспільство не хоче визнавати, що брало участь у работоргівлі й користувалося невільницькою працею. Тому перекидання відповідальності на «іншого» напрочуд зручне; у випадку європейських християн —

передусім на татар і загалом на мусульман. Ще Лівінгстон пропагував свої подорожі до Африки як місію проти рабства, хоча де-факто був піонером британського імперіалізму. Так само нині в африканських країнах забувають, що на работоргівлі заробляли не тільки білі, а й чорні володарі Дагомеї (Беніну).

У. Т. Наскільки східний, тюркський чинник був інтерналізований щодо України чи Польщі? І чи це не заважає європейському самоідентифікуванню цих держав?

— Мені здається, що образ *antemurale Christianitatis* — передмур'я християнства, в українському випадку висловлений в думках, зміцнював європейську ідентичність (подібне було і в Іспанії), але й ускладнював у XVII ст. тверезе оцінювання елі-

тами і козаками ситуації та порозуміння з османами. Я у своїх статтях цілком свідомо висувую дискусійну тезу, а чи зовнішньополітичне орієнтування на Османів не було б для козацтва перспективнішим за орієнтування на Москву чи Варшаву? Щодо Польщі вважаю, що самі східні впливи роблять її культуру привабливішою для Заходу. Візьмемо хоча б приклад із мистецтва: якщо польська готика чи ренесанс — це у кращому разі досконали копії західного мистецтва, то бароко, особливо так зване вільнюське, зі східних окраїн старої Речі Посполитої настільки оригінальне, що нагадує іспансько-індійське мистецтво Латинської Америки. Ми маємо пишати і захоплюватися поєднанням культур Сходу і Заходу на теренах Центрально-Східної Європи, а не комплексувати щодо цього. ■

Цукрові палаци

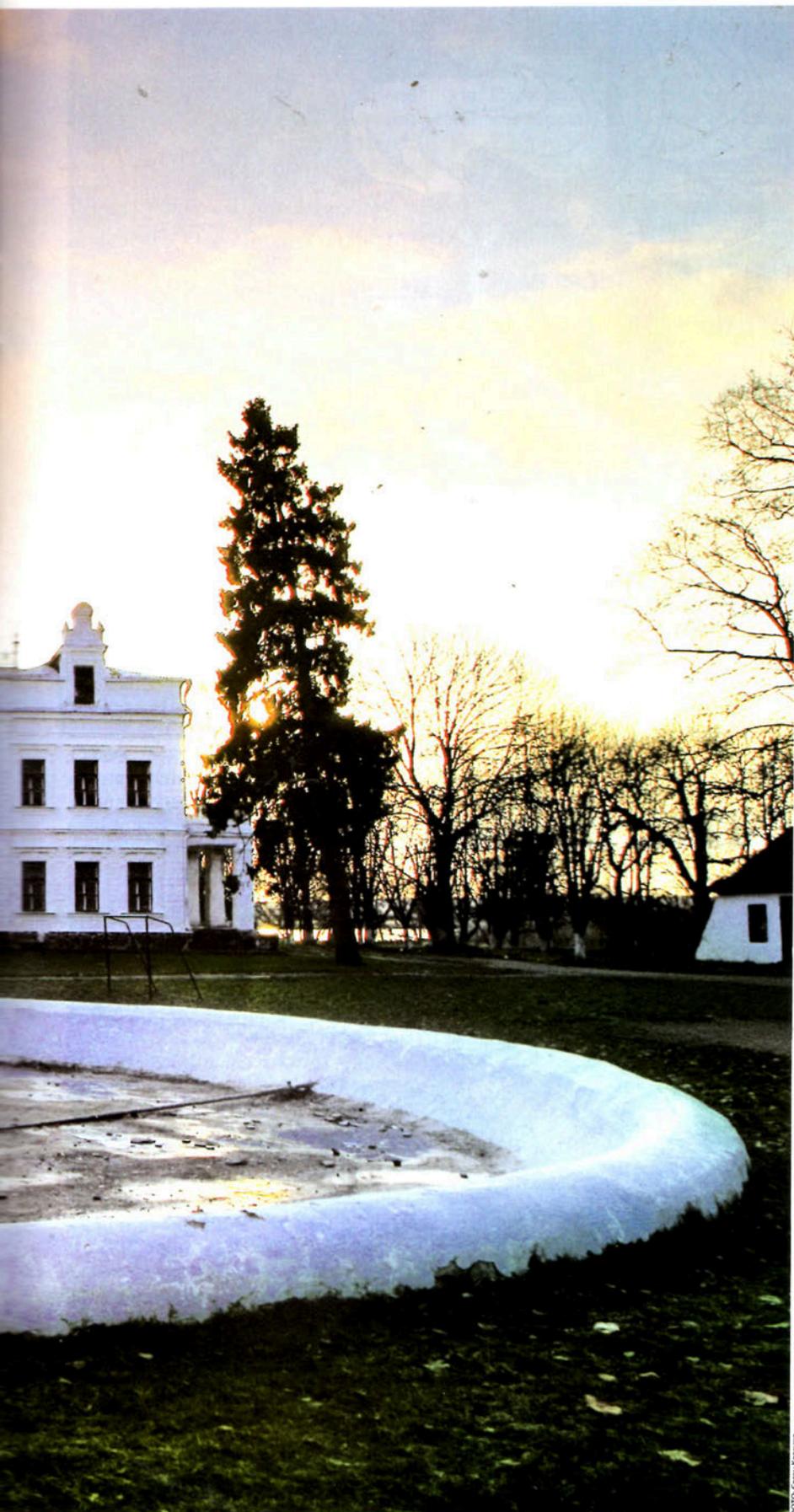
МАЄТКИ РОДИНИ ТЕРЕЩЕНКІВ МОЖНА ОБ'ЇХАТИ ПРОТЯГОМ ДНЯ

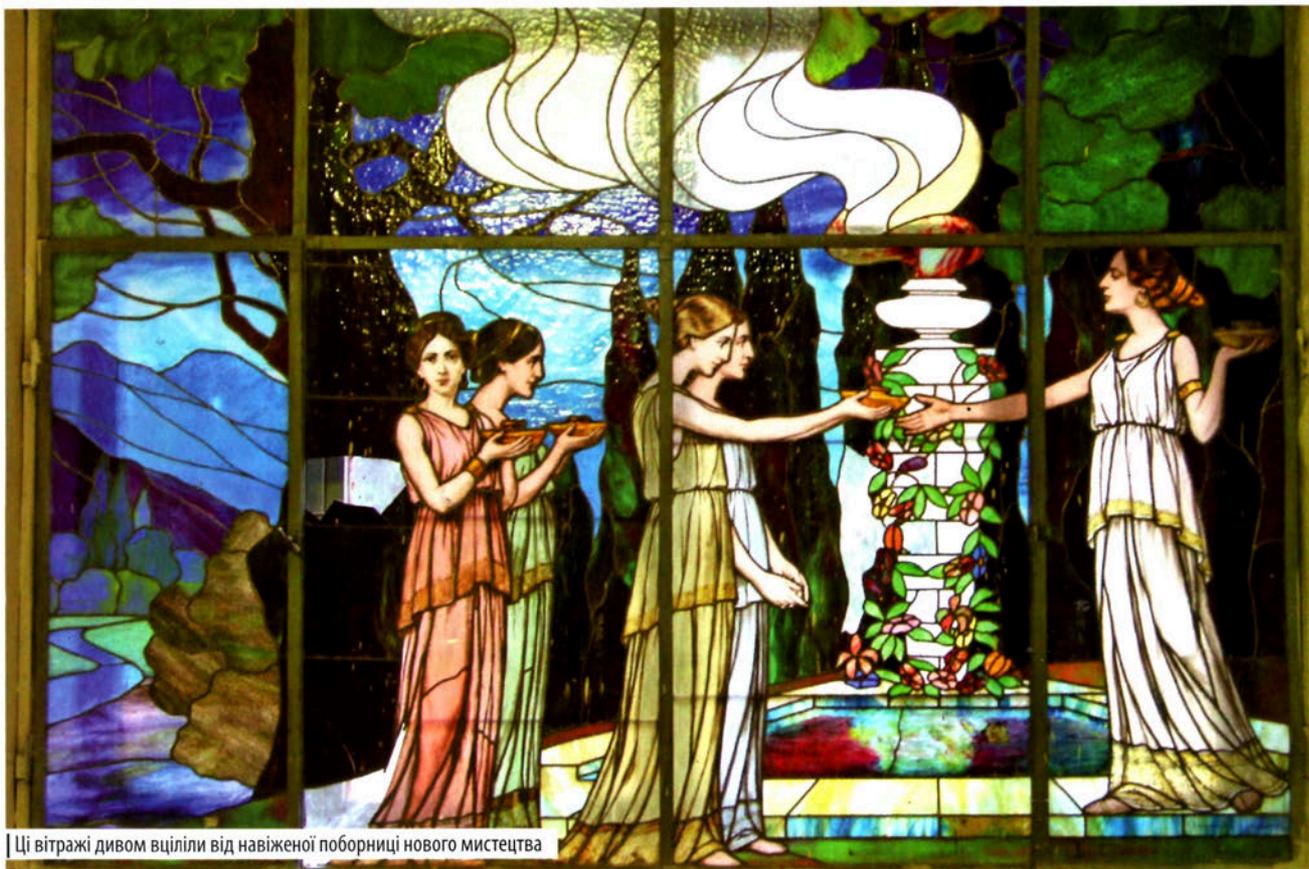
Коли рік добігає кінця, дні здаються маленькими і непомітними. Хочеться бігти за сонцем, знову хочеться літа, але роботи повно, і південні широти видаються нездійсненною мрією. Не полишаючи сподівань на далекі мандрівки під час різдвяних вакацій, доходиш висновку, що мандрувати можна й на короткі відстані, максимально використовуючи короткий світловий день, аби відвідати цікаві місця, розташовані поруч...

Автор: Андрій Шевельов

Слава Богу, людство винайшло Всесвітню Павутину і тепер, не виходячи з дому, можна спланувати детальний маршрут українською провінцією. Виявилося, що неподалік столиці збереглися аж 4 палаци XIX – початку XX ст., пов'язані з однією із найвідоміших та найзагадковіших українських родин.

«Прагнення до суспільної користі» – саме ці слова стали девізом родини, що побудувала на виробництві та торгівлі цукром одну з наймогутніших приватних корпорацій Російської імперії. Так, так, йдеться про Терещенків, які увійшли в українську історію не тільки як вдалі підприємці, але й як видатні благодійники та меценати. Практично жодна соціально вагома ініціатива не залишалася без уваги та фінансування цукрових королів. Засновник династії, Артем Якович, передаючи справу своїм синам, заповідав 80%(!) прибутків витратити на благодійність. Церкви, лікарні, навчальні заклади, художні колекції... І нині Національний музей Т.Г. Шевченка, ▀

Ці вітражі дивом вціліли від навіженої поборниці нового мистецтва

ФОТО: Андрій Шевченко

АНДРУШІВКА: улюблений маєток родини Терещенків

Київський політехнічний інститут, Університет ім. Карпенко-Карого, клініка «Охматдит» та десятки інших установ, будівлі яких зведені коштом або за значної підтримки Терещенків, працюють «для суспільної користі»...

ШКОЛА-ПАЛАЦ

Маючи більше десятка цукрових заводів, Терещенки не трималися ані Києва, ані Петербурга, побудувавши на просторах сучасної Житомирщини кілька просторих палаців, нелітованих суворими правилами містобудування. За півтори сотні кілометрів від столиці, у селищі Андрушівка, зберігся ошатний палац, що належав Терещенкам майже півстоліття і був одним із найулюбленіших маєтків родини. Палац, побудований у стилі французького неоренесансу, оточений парком і ставом, у якому ще з часів Терещенка живуть лебеді. Сам засновник династії, Артем Якович, за добрі гроші найняв місцевого діда Каленика, аби той годував шляхетних птахів. У 1920 році в палаці квартирував штаб Першої кінної армії Будьонного. Кажуть, після цього з інтер'єру зникли всі цінні речі — залишилися хіба що мармурові сходи.

ФОТО: Євген Калюжний

НАВІГАТОР

Важкі, певно. Сам палац мав бути щент зруйнований «вдячними» квартирантами. Почувши про це, жителі Андрушівки пішли на хитрощі, заповнивши командарма червоних вершників у нагальній необхідності віддати будівлю місцевій школі. Від-

турку, з-під якої визирає крихка червоняста цегла. Занепадає і парк. Древа, висаджені ще за Терещенків. Парк поволі заростає чагарями, що наступають від старого ставу, викопаного у формі серця. Але збереглися унікальне пробкове дерево

ТЕМНИЙ ВЕЛЕТ У СЕЛИЩІ ЧЕРВОНОМУ, ЗБУДОВАНИЙ У НЕОГОТИЧНОМУ СТИЛІ, ВИГЛЯДАЄ ДОВОЛІ МІСТИЧНО

тоді й донині в палаці розташована Андрусівська середня школа. І тут будля Терещенків працює для людей.

ЛЕДЬ ЖИВА ГОТИКА

Кілометрів за 30 від Андрушівки знаходиться ще один родинний маєток. На відміну від біленького, доглянутого андрушівського палацу темний велет у селищі Червоному, збудований у неоготичному стилі, виглядає доволі містично. Оточений віковими деревами, із центральною баштою, що височить, мов замкова вежа, він схожий на уламок Середньовіччя в одноманітті постколгоспного доквілля. Частина палацу зайняли монахині монастиря Свято-Різдва Христова, решта доживає віку, гублячи шиби і готичну штука-

і стара липова алея, згадувана у щоденниках Федора Артемовича.

Неподалік палацу знаходиться цукровий завод, побудований Терещенками і викуплений, за свідченнями місцевих джерел, за безцінь сучасним цукрозаводчиком — зі столичною пропискою і мандатом у кишені. Пройшовши пост грізної охорони (кажіть, що в музеї), можна потрапити до адміністративного корпусу заводу, де між хімічною лабораторією та кабінетом охорони праці сховалися дві кімнатки музею, присвяченого родині Терещенків, історії цукроваріння, перемогах місцевої футбольної команди і навіть зародженню українського літакобудування.

ПЕРШІ УКРАЇНСЬКІ ЛІТАКИ

Червоне залишило вагомий внесок у розвитку літакобудування України. У селищі діяв справжній літакобудівний завод, що постачав літаки військовому відомству царського уряду. Звісна річ, така вагома справа не обійшлася без участі Терещенків. Онук засновника династії, Федір Федорович, був нестямно закоханий у літаки. Увесь вільний час проводив у Київському повітроплавному товаристві, створеному на базі аматорського гуртка київського політеху. Терещенко настільки захопився літакобудуванням, що був змушений полишити навчання в інституті. Федір Федорович у співавторстві з іншими авіаконструкторами розробив 7 оригінальних моделей аеропланів. За традиціями того часу, назвам літаків давали першу літеру власного прізвища. Літак Т-5 став одним із головних експонатів на Всеросійській промисловій торговельній виставці 1913 року. Того-таки року в Червоному розпочалося виробництво літаків системи Терещенка та ліцензійних «Фарман», «Маран-Солньє» та інших. У 1914-му Федір Федорович організував поїзд-майстерню для ремонту літаків на фронті, сконструював

У заміжжі Наталія Терещенко носила прізвище Уварова, звідси велика гербова «У» на стіні турчинівського палацу

ФОТО: Андрій Шевченко

Терещенки не цуралися готики

МАРШРУТ

За 1 день

З Києва їхати трасою М-06 до Коростишева. Потім повертаємо наліво на Попільню, Ружин до селища Котлярка, далі – праворуч у напрямку Андрушівки і перед нею ще раз ліворуч. Червоне знаходиться за 30 км на південний захід від Андрушівки. З Червоного до Турчинівки шлях пролягає через Бердичів у напрямку Чуднова. З Турчинівки до Нової Чорторії потрібно їхати трасою Р-98 в напрямку Мирополя (західний напрямок). У районі селища Камінь потрібно повернути ліворуч.

Назад з Нової Чорторії їхати на Любар (південний напрямок). З Любара трасою М-20 до Житомира.

ГРАФІКА: Євген Хом'як

намет-ангар для ремонту літаків у польових умовах. 1916 року Терещенко успішно випробував нову модель літака Т-7, що відмінно зарекомендував себе на полях Першої світової.

ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИЙ РЕНЕСАНС

На відміну від неоготичного палацу в Червоному, палац у селищі Турчинка, що також належав Терещенкам, зараз у чудовому стані. Трохи дивує гамазейний надпис ПТУ-30 на автентичних воротах, але реальність по той бік брами вельми тишить око. Ошатний цегляний палац, у якому сторіччя тому жила донька Федора Терещенка Наталія, виглядає, мов щойно збудований, а господарська будівля з баштою, що за красою не поступається еклектичному палацові, потребує хіба вирубки дерев з даху вицяцькованої цегляної вежі. Палац має два елегантні балкони, оздоблені багатою дріпниною із чудернацькими піками, що наче глузують із балконної висоти з місцевих спудів та рідкісних туристів, які знаходять маленьку Турчинівку на карті Чуднівського району. Враховуючи долю більшості українських старожитностей,

ІСТОРІЯ

Бізнес Терещенків

У середині XIX ст. цукрові заводи Російської імперії будувалися переважно на українських землях з огляду на їхню унікальну родючість та достатню кількість кваліфікованої робочої сили, потрібної для промислового цукроваріння, що було на той час передовою галуззю економіки і опановувало найновіші надбання технічного прогресу. На заводах впроваджувалися турбогенератори, електричне освітлення, будувалися під'їзні залізничні колії. Андрушівський завод, побудований у 1848 році, був однією з перших українських цукроварень і швидко потрапив у орбіту впливу Терещенків, які в 1850-х роках диверсифікували свої лісові та хліботоргові активи у перспективний цукровий бізнес. У 1880-х роках цукрозаводчики, підтримувані царським урядом, об'єдналися в синдикат, встановивши монопольно високу ціну на власну продукцію, що разом із подальшим технічним прогресом дало змогу отримувати значні прибутки.

| Автентичні сходи палацу у Новій Чортії

ФОТО: Андрій Шевельов

дивно, що турчинівський палац залишився цілим і нешкодженим. Як і його скромна господиня Наталія Федорівна, яка одного буремного ранку вийшла до більшовиків, котрі грюкали у двері, і, спитавши у чому справа та пообіцявши покликати «цю клятву цукрову бабу», осіддала коня і гайнула... аж до самого Парижа.

КУЛЬТУРНО-МАНУФАКТУРНІ
ТРАНСФОРМАЦІЇ

Неподалік Турчинівки, у селищі Нова Чорторя, зберігся ще один старовинний палац, зведений на початку XIX ст., але перебудований потім у класичному стилі. Деякі раритетні речі вдалося роздивитися всередині палацу. Зокрема, вузькі та звивисті сходи, врізані штопором між двома поверхами, та старовинні вітражі античної тематики. І це тільки дякуючи доброму сторожу Аграрного технікуму, котрий «окупував» будівлю. 1924 року ці вітражі дивом вціліли від навіженої поборниці нового мистецтва, яка в суперечці двох культур не знайшла кращого аргументу, аніж щербата цеглина. Видно,

античне мистецтво — така сила, бо цеглина утворила лише невеличку дірку, що нагадує нині про культурні антагонізми тих часів.

Ще у Новій Чорторії є став над річкою Случ та унікальний 7-(!)поверховий млин, збудований у кінці XIX ст., до речі, один із найбільших в Україні. Спроектований як паровий, він і досі працює, але вже як електричний, генеруючи за допомогою случанської греблі електроенергії ще на пів-Чорторії, приторговуючи на місці борошном та крупами.

ЗОРЯНЕ СЕЛИЩЕ

Окрім палаців та збудованих на совість цукрових заводів, терещенківські місця відомі єдиною в Україні... приватною обсерваторією! Зветься вона не як-небудь, а Українська народна обсерваторія і заснував її на присадибній ділянці андрушівець Юрій Іващенко. 8-метровий «цейсівський» купол знайшли у сховищах головної астрономічної обсерваторії, де він припадав пилом вже багато років, а телескоп привезли з Північного Кавказу, з обсерваторії

Міжнародного центру астрономічних досліджень — спільного проекту України та Російської Федерації. Засновник обсерваторії — вчений-астрономом, зятятий дослідник космосу, який усвідомив своє покликання ще змалку. Неймовірно, але Юрій Іващенко народився 12 квітня 1961 року, саме в той день, коли інший Юрій першим із землян полетів у космос! А сьогодні космос є не тільки однією із візитівок Андрушівки (за рахунок співпраці з Гарвардом Андрушівку добре знають за океаном), але й своєрідним бізнесом, адже обсерваторія за 6 років свого існування віднайшла десятки нових космічних тіл, даючи їм імена на комерційній основі. А ще кажуть, що в українському селі немає чим займатися, окрім вирощування бараболі... Андрушівці небаїдужі і до земних зірок. Подейкують, на ювілей Софії Ротару одну із зірок було названо ім'ям співачки. А первісток «народних астрономів», астероїд, знайдений у зоряному небі 4 роки тому, отримав назву рідного селища. ■

Технологія «Термінатор»

З РОЗВИТКОМ БІОТЕХНОЛОГІЙ ФАНТАСТИКА СТАЛА РЕАЛЬНІСТЮ

Аби збільшити прибутки і захистити свою продукцію від несанкціонованого використання, виробники генетично модифікованих рослин планують використати технологію, спрямовану на стерилізацію своїх сортів. Ніхто не може виключити, що ця властивість не перекинеться на рослини дикої природи.

Автор: **Олена Горбенко, кандидат біологічних наук**

Стрімкий розвиток біотехнологій крок за кроком збільшує арсенал засобів, що дають змогу науковцям маніпулювати генетичною спадковістю як завгодно і створювати організми із будь-якими корисними ознаками. Такі творіння отримали назву ГМО — генетично модифіковані організми. Одним із найперших прикладів ГМО є бактерія — кишкова паличка *Escherichia coli*, яку ще у кінці 70-х років ХХ ст. вчені «навчили» продукувати інсулін для потреб діабетиків, додавши до її

дукують вакцини проти дифтерії, коклюшу та правця.

Активно створюються ГМО, які допоможуть задовольнити потреби суспільства не тільки у їжі. Вже зараз генетично модифіковані рапс і цукрову тростину у світі використовують як сировину для отримання біоетанолу. Цікавим експериментом є трансгенна коза, — їй вбудували ген павука, завдяки якому у молоці присутні білки волокон павутини. Останні після обробки можуть дати мате-

ООН ВВЕЛА МОРАТОРІЙ НА ВИПРОБУВАННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ «ТЕРМІНАТОРА», АЛЕ БІОТЕХНОЛОГІЧНІ КОМПАНІЇ НЕ ВТРАЧАЮТЬ НАДІЇ ЛЕГАЛІЗУВАТИ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКУВАННЯ РОЗМНОЖЕННЯ

геному — власного набору генів — копію гена інсуліну людини. Але потреби в інсуліні зростають з кожним роком, тому дослідники вбудували копію гена в геном рослини — різушки Таля (*Arabidopsis thaliana*), яка тепер допомагає людству виробляти інсулін. Іншим відомим прикладом є ГМ-картопля, яка, навпаки, має штучно привнесений ген бактерій. Завдяки йому картопля отримала здатність синтезувати токсин, смертельний лише для колорадського жука, але неотруйний для людини і тварин. Невдовзі за допомогою трансгенних рослин світ отримає можливість відмовитися від процедур щеплення від багатьох хвороб, адже вже існують помідори, що про-

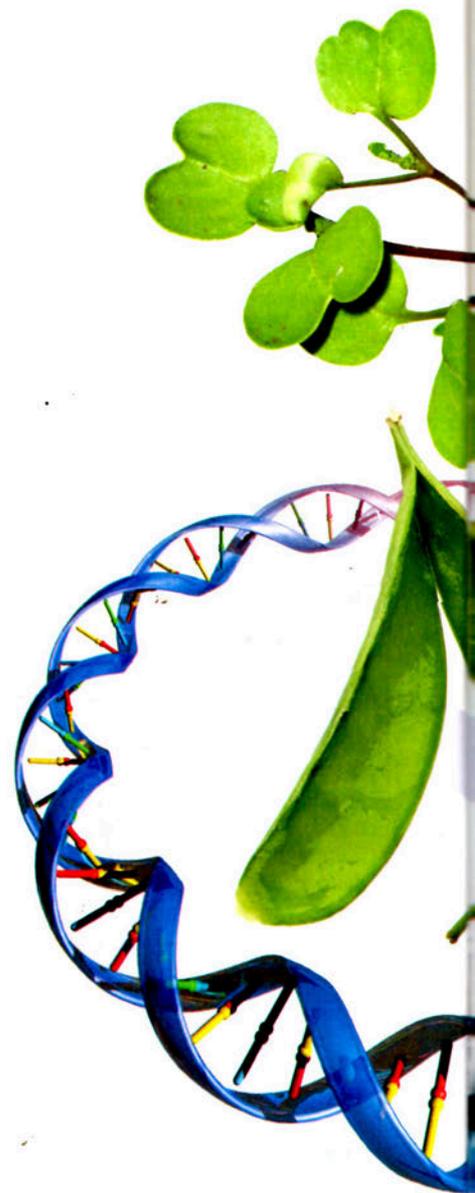
ріал, міцніший за сталь. Але у біотехнологій може бути й зворотна сторона медалі.

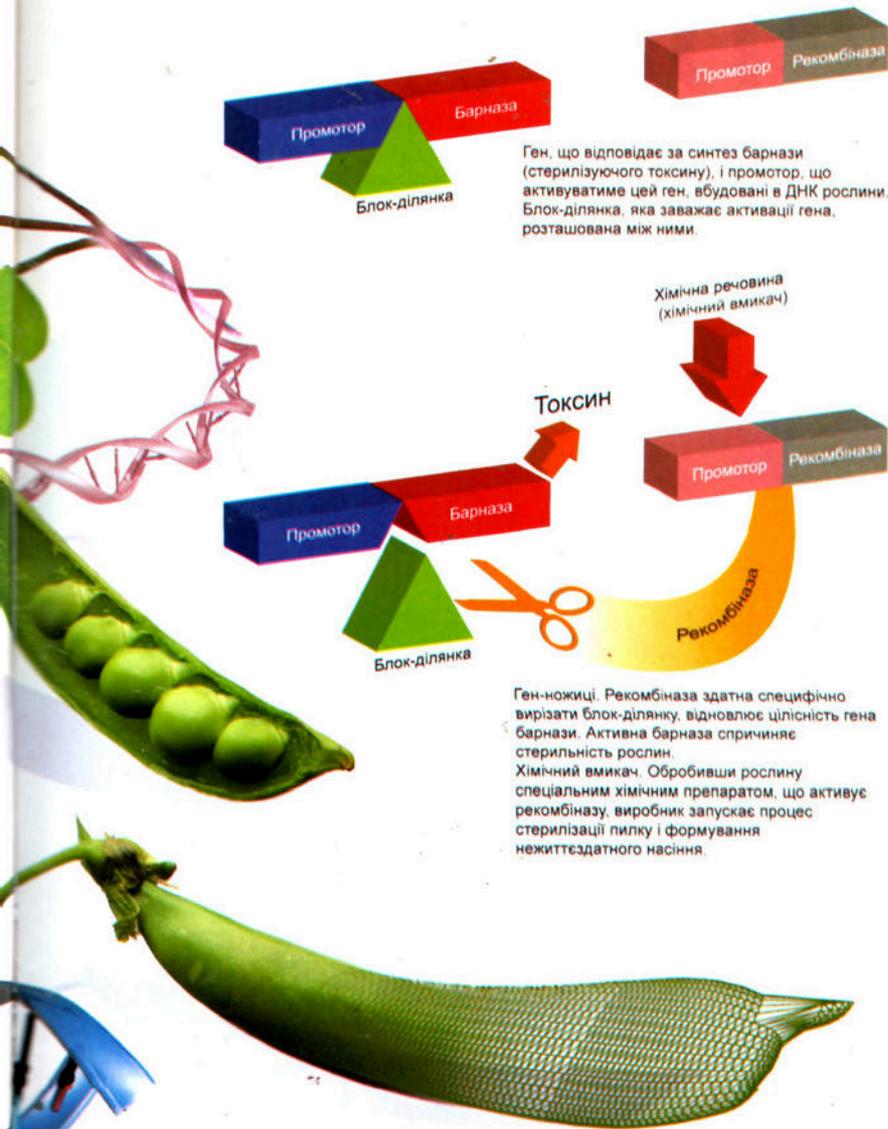
БЛОК ВІД MONSANTO

Плануючи захистити «піратське» розповсюдження своєї продукції, корпорація Monsanto, світовий лідер із виробництва і продажу ГМО, у червні 2007 придбала Delta & Pine Land Company, яка з 1980-х років розробляє технології контролювання розмноження трансгенних рослин. Одна із таких розробок була представлена у березні 2006 року на засіданні ООН з питань біобезпеки і отримала дуже символічну назву «Термінатор». Ця технологія є серією генетичних моди-

фікацій, спрямованих на стерилізацію трансгенних рослин.

Досягається це за допомогою привнесення додаткового гена до геному ГМ-рослин. Відомо, що гени рослин, як і гени інших живих істот, активні неодноразово. Одні гени «працюють», коли рослина тільки проростає, другі — коли зріють плоди, треті — коли час скидати листя, а четверті — все життя. Деякі гени активуються світлом, а деякі — хімічними сполуками. Кожен ген має у своєму складі спеціальну ділянку — промотор, який визначає час і спосіб активації гена. Біотехнологи знайшли промотор, властивий лише генам, які є відповідальними за нормальний розвиток пику, але

непотрібні і неактивні протягом життя рослини. До цього промотора вони приєднали ген, що кодує отруйний білок барназу з бактерій. Модифікована у такий спосіб рослина росте і розвивається нормально. Коли ж підходить час запилюватися, активуються гени, відповідальні за формування пилку, і разом із ними – барназа, яка не дає утворитися життєздатному пилку. Отже, виробники таких ГМО зможуть спати спокійно: продані фермерові трансгенні рослини, що матимуть ген барнази, будуть стерильними і не дадуть насіння.

Для подальшої реалізації технології перед виробниками ГМ-рослин залишилося вирішити ще одну проблему –

ГМО – ЦЕ НЕ ЛИШЕ ПРОДУКТИ. КОЗА ІЗ ВБУДОВАНИМ ГЕНОМ ПАВУКА ДАЄ МОЛОКО З ВОЛОКНАМИ ПАВУТИНИ. ЇЇ СТРУКТУРА МІЦНІША ЗА СТАЛЬ

а як же бути із тими рослинами, що вирощуються тільки для отримання насіння, наприклад, кукурудзою, соєю або пшеницею? Невдовзі було вирішено і це завдання. Дослідники вставили в ген барнази блок-ділянку, що заважає активації гена. Вийшло щось на зразок блискавки, яку не можна розстігнути, бо між зубцями застрягла тканина. Із такою модифікацією рослина

нормально формує насіння, адже ген барнази із блок-ділянкою неактивний. Щоб включити його, необхідно позбутися блок-ділянки. Для цього в ГМ-рослину ввели ген рекомбінази, який активується лише після того, як рослину обробляють спеціальним хімічним агентом. Рекомбіназа працює як «ножиці» та вирізає блок-ділянку із гена барнази, відновлюючи її роботу. Тепер несанкціоноване вирощування ГМ-рослин можна буде контролювати – достатньо лише обробити «піратське» поле необхідними хімікаліями, щоб блокувати утворення насіння.

Не зважаючи на те, що «Термінатор» було анонсовано як технологію, спрямовану на унеможливлення потрапляння вбудованих генів у дикі природу шляхом переzapилення, всім стало зрозуміло, що вона неминуче зробить фермерів повністю залежними від постачальників ГМО. ООН ввела мораторій на випробування та впровадження технологій подібного напрямку, але біотехнологічні компанії не втрачають надії легалізувати «Термінатор». Для захисту споживачів ГМ-рослин Бразилія та Індія вже прийняли закон, що забороняє розповсюдження рослин із «Термінатором» на їхній території. Не відстає від них і Канада, яка цього літа винесла на розгляд подібний законопроект.

ВТЕЧА ГЕНА

Нині багато науковців схилиються до думки, що «Термінатор» не зможе захистити дикі природу від «втечі» трансгенів із ГМ-рослин. Однією з причин існування явища горизонтального перенесення генів, до якого причетні бактерії та віруси. На відміну від вертикального перенесення, коли гени передаються від батьків дітям. Відомо, що ці

Прем'єра ліги

**ЗАЯВА 16 ВЛАСНИКІВ І ПРЕЗИДЕНТІВ ФУТБОЛЬНИХ КЛУБІВ
ПРО СТВОРЕННЯ В НОВОМУ СЕЗОНІ ПРЕМ'ЄР-ЛІГИ ЗАЛИШАЄТЬСЯ
НА РІВНІ ДЕКЛАРАЦІЇ**

Розмови про трансформацію вітчизняного вищого ешелону в якісно новий формат за британським або італійським зразками тривають вже другий рік. Наразі не розроблено ні механізму спортивних метаморфоз, ні юридичних документів їх легітимізування.

Автор: **Руслан Родзін**

15 листопада 2007 року на ім'я президента Федерації футболу України Григорія Суркіса надійшов лист із повідомленням, що під час засідання власників і президентів клубів Вищої ліги було прийняте рішення про створення Української футбольної прем'єр-ліги (УФПЛ). На що ФФУ відповіла також в епістолярному жанрі: бунтарям запропонували спочатку визначитися із власними правилами гри, а потім уже братися до співпраці. Адже остаточне рішення щодо організації Прем'єр-ліги в будь-якому випадку залишається за виконкомом Федерації, яка загалом не проти нововведень, ос-

запорізьким «Металургом» уболівальники львів'ян скандували образливі лозунги на адресу своїх же гравців.

РОЗДІЛЯЙ І ВОЛОДАРЮЙ

Зустрівшись віч-на-віч в одному з київських готелів, 13 апостолів прем'єр-віри про функціонерів не забули: було запрошено і Григорія Суркіса, і Равіля Сафіулліна. Останньому подарували цукерку, запропонувавши увійти до тимчасового керівного органу — робочої групи УФПЛ, разом із почесним президентом «Карпат» Петром Димінським, президентом ФК «Харків» Віталієм Даніловим і президентом київського

РЕОРГАНІЗАЦІЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ФУТБОЛІ МАЄ ТОРКНУТИСЯ ПРИНЦИПОВОГО РОЗМЕЖУВАННЯ ВИЩОЇ І ПЕРШОЇ ТА ДРУГОЇ ЛІГ. НАРАЗІ РІШЕННЯ ЩОДО НИХ ПРИЙМАЮТЬСЯ УНІФІКОВАНО, А ЦІЛІ У КЛУБІВ РІЗНІ

кільки на її права та обов'язки не зазіхають.

Швидше, йдеться про вибиття одного зі стільців з-під президента Професійної футбольної ліги Равіля Сафіулліна, чиновницька влада якого розповсюджується на всі три ешелони і більше стосується батога, ніж пряника. ПФЛ сьогодні називають «футбольним ДАІ» — за шалену пристрасть до штрафів. Зокрема, й анекдотичних. 21 листопада Бюро ПФЛ оштрафувало ФК «Карпати» на 500 дол. за те, що під час матчу із

«Арсеналу» Вадимом Рабиновичем. На плечі цієї четвірки в першу чергу покладено розробку норм і правил переходу, а також спілкування із профільними органами ФФУ.

Омріяна олігархами реорганізація має торкнутися принципового розмежування Вищої і Першої та Другої ліг. Наразі рішення щодо них приймаються уніфіковано, а цілі у клубів різні. Посаджені в одній «оранжерей» надто густо, вони заважають розвиватися один одному. УФПЛ милостиво пропонує залишити в господарстві па-

МАЛЮНОК: Володимир Калитченко

на Сафіулліна не найкращі саджанці, аби спокійно збирати врожай із власних, добірних дерев. Варто віддати належне: ПФЛ тримається гідно, в істерику не впадає та обіцяє зі свого боку новонародженій лізі режим максимального сприяння.

Власники футбольних клубів не задоволені тим, що, вкладаючи кошти у розвиток вітчизняного футболу, вони позбавлені можливостей заробляти на ньому. Це стосується і проблем перерозподілу прибутків від телевізійних трансляцій, і залучення спонсор-

ських коштів, і прийняття таких доленосних рішень, як ліміт легионерів, і формування календаря, і внесення змін до регламенту матчів. Вони прагнуть брати участь у засіданнях виконкому ФФУ та ПФЛ — нарівні з чиновниками, аби мати можливість захищати бізнес-інтереси, так би мовити, «не відходячи від каси». Зі свого боку клянуться допустити до лав обраних лише ті клуби, що підтвердять платоспроможність і зможуть похвалитися інфраструктурою найвищого рівня.

яких традиційно багато претензій від усіх зацікавлених сторін. Про залягодження проблеми договірних матчів і вживання спортсменами допінг-препаратів. Нарешті, про те,

робити з нинішніми, особливо у світлі сезонної ротації двох команд з Вищої ліги до Першої і навпаки. Після 17 турів чемпіонату на дні турнірної таблиці міцно загруз «Нафтовик»,

ЗА ПОПЕРЕДНЬОЮ ЗГОДОЮ ВЛАСНИКІВ І ПРЕЗИДЕНТІВ БЮДЖЕТ КОЖНОГО ВІТЧИЗНЯНОГО КЛУБУ В ПРЕМ'ЄР-ЛІЗІ МАЄ СТАНОВИТИ НЕ МЕНШЕ 5 МЛН ДОЛ.

За попередньою згодою бюджет кожного вітчизняного клубу в Прем'єр-лізі має становити не менше 5 млн дол. І... бути прозорим.

Комерційний бік затяжних змін хазяї «вишки» ретельно камуфлюють приємною для нашого слуху риторикою. Про підйом рівня вітчизняного клубного футболу від плінтуса до небес. Про реанімацію національної збірної, в якій ще трохи — і нікому буде виступати. Про підписання угоди щодо розділення повноважень із ФФУ щодо арбітрів, до

що значну частину внутрішньої рекламної кампанії УФПЛ спрямує на повернення уболівальників, котрі все частіше виражають своєю відсутністю власне ставлення до рідного футболу, туди, де їм місце, — на трибуни.

МАЄ ВИСТАЧИТИ ВСІМ

Загалом рандеву власників залишило по собі більше питань, ніж відповідей. Скажімо, звучали пропозиції про зміну в Прем'єр-лізі кількості клубів. Водночас, не зрозуміло, що

балансує на межі «Закарпаття», а «Карпати», «Харків», «Ворскла» і донецький «Металург» тримаються за повітря. Цілком імовірно, картина зміниться у другій половині сезону. Натомість до вершин вищого дивізіону рвуться лідери Першої ліги — «Оболонь» та «Іллічівець». То кому ж дадуть «зелене світло»? Невдахам, власники яких домовляються між собою вже сьогодні, чи можливим претендентам на теплі місця, думка яких нині до уваги не береться?

Не спостерігається однастайності щодо застарілої хвороби — кількості іноземних гравців в українських клубах. Революційну ідею висловив почесний президент «Іллічівця» Вадим Бойко: перевести наш футбол на рейки виключно вітчизняного виробництва. Тобто, заборонити купувати легионерів узагалі. З ним не погодилися одні з головних гравців на прем'єр-полі — Рінат Ахметов та Ігор Суркіс, зауваживши, що такого світ ще не бачив. Останній урочисто пообіцяв, що в будь-якому випадку в новоутвореній формації з іноземцями панькатимуться менше, а велике прання чекає його власне «Динамо» ще раніше, в міжсезоння.

Поки що не прояснено делікатний момент, хто першим очолить Прем'єр-лігу. Зрозуміло, що це має бути один із 16-ти втаємничених. Він отримає можливість одразу впливати на розвиток подій, але й головного болю ця посада додасть неабиякого, оскільки, як свідчить хоча б російський досвід, має пройти не менше 5-ти років, щоб неперворотка футбольна машина зрушила з місця. Єдине, в чому власники однастайні: посада виборна, терміном на 1 рік. Можливо, ці дратівливі питання хоча б частково прояснить наступна зустріч футбольних ВІПів, призначена на середину грудня. ■

Кіно не помре ніколи...

«... ДОКИ У КІНОТЕАТРАХ БУДЕ ТЕМНО, – ВВАЖАВ УСПІШНИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ ПРОДЮСЕР СЕМЮЕЛ ҐОЛДВІН. – НЕЗАЛЕЖНО ВІД ЯКОСТІ ТОГО, ЩО ПОКАЗУЮТЬ НА ВЕЛИКОМУ ЕКРАНІ»

Цієї осені вітчизняний кінопрокат вибагливого глядача не тішив. Щоправда, можна було подивитися архаїчні стрічки вітчизняного виробництва: «Два в одному» Кіри Муратової та «Біля ріки» Єви Нейман. Але це швидше виняток, ніж тенденція.

Автор: Олександра Коверзнева

Домінували ж у прокаті дурнуватої комедії, нуднуватої бойовики та нестрашні трилери. Особливо дратувало засилля патріотичного кіно Made in Russia. Було його наддивовижу багато, а імперські «послання» вискакували навіть там, де їх ніхто не очікував. І якби не

рекордна кількість фестивалів, кіногурманам довелося б переходити на домашнє відео.

Фестивальні стрічки наразі задовольняють, думаю, якщо й не всіх, то багатьох шанувальників найважливішого з мистецтв. «Азія кіно», «Нове британське кіно», «Лінія

польського кіно», щомісячні добірки короткого метра Future Shorts, ретроспективи Інґмара Берґмана, Мікеланджело Антоніоні, Франсуа Трюффо, Александра Сокурова. Веселкове розмаїття «Молодості», нарешті. Перевівши подих після осінніх імпрез, розумієш: українські дистриб'ютори схильні недооцінювати власного глядача, вважаючи, що створені поза межами Голлівуду картини каси не зберуть.

А факти свідчать про інше. Скажімо, на фестиваль «Нового британського кіно», який триватиме в усіх

обласних центрах України до 22 грудня, квитків було не дістати ще за кілька днів до його початку. Принаймні у столиці. Або пригадаймо «Фестиваль фестивалів» під час «Молодості», який охоплює переможців найпочесніших світових кінофорумів. Та сама клінічна картина: бажуючих потрапити на один вечірній сеанс у кілька разів більше, ніж місць у залі. А хто не встиг, той запізнився.

«ДАЙТЕ ПУБЛІЦІ ТЕ, ЩО ВОНА ХОЧЕ, І НАТОВП ПОВАЛИТЬ».
ГАРРІ КОН, КІНОМАГНАТ

Якщо згадати сумнівний вислів «Глядач голосує гаманцем» і звернутися до цифр, побачимо, що найбільшою популярністю у вересні-жовтні-листопаді користувалися екшн «Обитель зла – 3» (1 млн дол. за 25 днів прокату) та комедія «Дів-

чина моїх кошмарів» (930 тис. «зелених» лише за півтора тижня). Російські картини, включно з тими, що зривають гарну касу в рідних пенатах, не завжди надихають українського глядача. Зокрема, «Бій з тінню – 2: Реванш» у себе на Батьківщині йшов нарівні з голлівудським фарсом братів Фарреллі, а от в Україні творіння Антона Мегердичева до цих показників значно не дотягло. Анімаційні бджілки з «Бі Муві: Медовий закочот» зібрали з вітчизняних полів 850 тис. дол. за 18 днів. За такий само проміжок часу історична драма «1612» викачала з наших кишень удвічі менше.

Щодо українського кіно експерти однастайні: на місцевому ринку вітчизняна продукція, хай би якої високої якості вона не була, фінансово неспроможна. Навіть якщо до кінотеатрів черги шикуватимуться. Голова Державної служби кінематографії Ганна Чміль переконана, що кепські збори однією іноземною «навалою» не пояснити. Справа у недосконалому українському законодавстві. Адаже до того, як потрапити на великий екран, вітчизняна картина 4 рази оподатковується ПДВ, чого немає ні в Росії, ні в США. Зі слів пані Чміль, цього року відносини між державою та виробниками кіно трохи покращилися: бюджетні кошти виділено в повному обсязі, а пакет бажаних законодавчих змін передано до Секретаріату Президента.

Деякі оптимісти обстоюють думку щодо гарних можливостей українського кіно, мотивуючи його перспективи кількістю кінозалів. Залежність тут пряма: більше кінотеатрів – більше відвідувачів. Але це в ідеальному житті. Розвинута система кінопрокату позначається на національному виробництві лише тоді, коли воно існує. В усьому світі вже давно помітили, що зацікавленість у національному продукті насамперед пов'язана з потягом глядачів до свого кіно, до фільмів «про себе». Тоді уніфіковані під мешканців пост-радянської території або планети Земля стрічки здають позиції без бою. Так розпочиналося відродження кіноіндустрії в Росії, Польщі, Фінляндії, де після занепаду національний кінематограф повернув шалену увагу глядачів, а принагідність «фабрики мрій» значно зблякла.

ДОВІДКА

ПЕРЕДНОВОРІЧНІ ПРЕМ'ЄРИ

3 6 грудня

Фентезі Кріса Вайца «Темні начала: Золотий компас»

Стрічка ще готується до виходу в світ, але американські віряни США її вже засудили. І лише за те, що автор книжки, за якою знято картину, – атеїст.

У ролях: Ніколь Кідман, Деніел Крейг, Ева Грін.

3 13 грудня

Драма Гаса Ван Сента «Параноїд Парк»

Американський режисер володіє унікальним даром засвічувати зірок. Саме в його фільмах уперше з'явилися Ума Турман, Кіану Рівз, Ніколь Кідман. Акторів для нового проекту Гас Ван Сент знайшов в Інтернеті.

У ролях: Гейб Невінс, Деніел Л'ю, Тейлор Момсен.

3 21 грудня

Комедія Тімура Бекмамбетова «Іронія долі. Продовження»

Навіть тим, хто цілковито переконаний, що друга стрічка до оригіналу ніколи не дотягне, буде цікаво подивитися, чи змінилася на краще «залівная риба».

У ролях: Константін Хабенскій, Сергій Безруков, Барбара Брильська, Юрій Яковлев, Андрей Мягков, Ліза Боярская.

3 27 грудня

Анімаційна комедія Владіміра Торопчіна «Ілья Муромец і Соловей-разбойник»

Дивимось уважно – наразі й у російських мультфільмах можна відшукати актуальні натяки й алюзії, які варто вчасно дешифрувати.

«КІНО СКЛАДАЄТЬСЯ З ЕКРАНА І ВЕЛИКОЇ КІЛЬКОСТІ КРИСЕЛ, ЯКІ ПОТРІБНО ЗАПОВНИТИ».

АЛЬФРЕД ХІЧКОК, РЕЖИСЕР

Проте генеральний продюсер кінокомпанії «Стар Медіа» Юрій Мінзянов однозначно заявляє, ▶

що «відбити» вітчизняну картину в Україні й у майбутньому нерезально — саме у зв'язку зі згадуваною поганою відвідуваністю, яка є наслідком відсутності адекватної рекламної і культурної політики: «Український прокат не встигає за зростанням рекламних бюджетів, які збільшуються з кожним роком. І у 2008-му вартість телевізійної та зовнішньої реклами знову підніметься». Отже, немає реклами — немає і глядача.

Приклад, як вправлятися з рушієм прогресу, подають, зокрема, російські кіновиробники. За даними агенції Sarat, у першій половині 2007 року на рекламу фільмів у РФ витрачено 34,5 млн дол. За величиною рекламного бюджету всіх випередив «Волкодав» (3,5 млн дол.). До нього впритул наблизилася «Параграф 78» і «Слуга государев» з бюджетами у понад 2 млн дол. Витрати на просування інших картин скромніші — від 300 тис. до 2 млн дол. І парадокс у тому, що окупити такі витрати лише касовими зборами поки не можуть і росіяни — попри бурхливий розвиток тамтешнього кінома. Але вони засвоїли, що без рекламного локомотива всю кіномашину з місця не зрушиш.

Незважаючи на песимістичні міркування генерального продюсера «Стар Медіа», нещодавно ця кінокомпанія почала зйомки свого дебютного прокатного фільму. На повнометражну картину з робочою назвою «Вісь ординат» запрошено російського режисера Едуарда Паррі. Власне, про подібні проекти впродовж року заявляли й інші українські кіновиробники, однак «Стар Медіа» почали першими і, за словами пана Мінзянова, розраховують зібрати в прокаті аж ніяк не менше 10 млн дол.

Натомість генеральний продюсер «Кінофоруму України» Андрій Різоль вважає, що прибутковість українських проектів залежить переважно від бюджетів стрічок. Якщо сума не перевищує півмільйона доларів, то фільм може бути успішним лише на території України. Сергій Баранов, продюсер «Інді», картини, яка неофіційно вважається найкасовішою, говорить про те, що на розвиток українського кінобізнесу можуть вплинути два чинники — вихід на зовнішні ринки та державне фінансування кіновиробництва.

«ПЕКЛО – ЦЕ ЗАЛ, ЗАПОВНЕНИЙ НАПОЛОВИНУ».

РОБЕРТ ФРОСТ, ПОЕТ

Ще однією дражливою темою, що стосується вітчизняного прокату, в останні роки є питання дублювання, озвучування та субтитрування кінопродукції державною мовою. Деякі продюсери і

2007-го становити 70% фільмокопій від кожної картини. Втім, цю постанову рішенням суду було скасовано. Щоправда, у нас ще існує Закон України «Про кінематографію», де зазначено, що всі іноземні фільми перед розповсюдженням в Україні обов'язково мають дублюватися, озвучуватися або субтитруватися

ЗА УМОВАМИ «МЕМОРАНДУМУ ПРО СПІВПРАЦЮ», ЯКИЙ ВРЕГУЛЬОВУЄ ВІДНОСИНИ МІЖ ДЕРЖАВОЮ І ПРОКАТНИКАМИ, НАПРИКІНЦІ 2007 РОКУ ДОРΟΣЛИХ ФІЛЬМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ МАЄ БУТИ 50%, ДИТЯЧИХ – УСІ 100%

прокатники стверджують, що глядач не бажає ходити на озвучені українською фільми, і тому вони потерпають.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів від 16 січня 2006 року квота стрічок українською мовою мала до липня

державною мовою, але прокатники його вдало обходять — фільми дублюють, але україномовні версії у прокат не випускають. Цього року відносини між державою і прокатниками спробували врегулювати за допомогою «Меморандуму про

«1612». Легенда про Смутні часи з бюджетом у 12 млн дол.

співпрацю», який підписали дистриб'ютори з міністерством культури і який сьогодні виконується приблизно в одному випадку з чотирьох. За його умовами наприкінці 2007 року дорослих фільмів українською мовою має бути 50%, дитячих – усі 100%. Нині вже окреслилося певне коло дистриб'юторів, котрі, не порушуючи загальних домовленостей, навчилися розподіляти загальну кількість фільмокопій між регіонами без особливих труднощів. У Києві показник дублювання українською коливається в межах 70%, відповідно, російською – 30%. У південних і східних регіонах це співвідношення зворотно пропорційне. Як ситуація розвиватиметься далі, прогнозувати доволі важко, адже всі зацікавлені сторони завмерли в очікуванні рішення Конституційного Суду, до якого близько року тому звернулися 68 депутатів ВР минулого скликання з проханням прокоментувати значення слова «обов'язково» із Закону «Про кінематографію». ■

АВТОРСЬКА КОЛОНКА

СЕРГІЙ ЖАДАН
письменник

Наш Шрек

У той час, як штатні працівники американських табloidів підраховують касові збори новинок кінопрокату за останній вікенд, а мешканці європейських мегаполісів змагаються за право саме свій кінофестиваль вважати найпрестижнішим, український глядач скромно тішиться навіть не виробництвом національного продукту, а просто дублюванням українською мовою чергового фільму. Ситуація не стільки комічна, скільки принизлива. Я не схильний впадати в пафос, але коли вчергове чуєш з екрана коментар якої-небудь фіфи з відділу зі зв'язків із громадськістю, котра повідомляє, що дубльовані українською стрічки збирають меншу касу, починаєш очікувати пришествия спасителя вітчизняного кінематографа, який вижене з мережі храмів мистецтва всіх цих фарисеїв із їхнім пивом та «сухаріками».

Натомість, що робити тим, хто не має часу чекати на Друге Пришестя? Виходів, як завжди, є два. Найпростіший – не ходити до кінотеатрів, до цих самих храмів мистецтва, котрі визначають формат і рейтинг. Інший варіант морочливіший, проте й дієвіший. Спробувати нагадати працівникам та менеджерам кінотеатрів, що насправді саме ти є потенційним глядачем, і що саме тебе вони мали б запитати, перш ніж вирішувати, якою мовою має говорити з тобою Шрек. Тобто, переконати їх, що у зв'язку з певною специфікою їхнього заняття і того сегмента ринку послуг,

який вони займають, їм все-таки варто зважати не лише на стереотипи, а й на реальні запити широких народних мас.

Справа, звісно ж, не в мові, а в системному саботажі. Коли одні вважають за недоцільне знімати в цій країні кіно, інші – мовою цієї країни кіно показувати, тоді ефір заповнюється переважно російським господарським милом, себто – «милом» для домогосподарок. У цій ситуації Альф, котрий говорить українською, з веселого космічного роздвобяя перетворюється на речника національно-визвольних змагань, не менше. І це не може не лякати. Бо коли мистецтво починає виконувати функції рупора ідей, функції мистецтва перебирає на себе Кабінет Міністрів.

І ось коли Кабінет з усіма його міністрами зрозуміє, що триумф національної ідеї – це не бджоли Президента, а підлітки, котрі на вулицях міст обмінюються цитатами з українських фільмів (лише уявімо таку картинку), можливо, тоді більшість пов'язаних із «національною самоідентифікацією» проблем зникнуть самі собою. А то що виходить: збираються інтелектуали подискутувати про вітчизняний кінематограф, хочуть оцінити тенденції та визначити вектори його розвитку, але у підсумку лише сумно говорять про кінотеатри, менеджерів, продюсерів та білетерів. Хоча, здавалося б, про що тут говорити.

Таємниця Дерев'янка

**ПРЕДМЕТАМ ШИРОКОГО ВЖИТКУ
ХУДОЖНИК НАДАЄ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ**

ЄВГЕН ДЕРЕВ'ЯНКО
скульптор-утилітарист

Він знає, як органічно поєднати дерево, метал та полімери. Але секрети нікому не розкриває.

Автор: Іда Ворс

Своє «дерево» київський скульптор Євген Дерев'янка плекає здавна. Все, створене ним, здається продовженням якогось рослинного організму — частинами стовбура, гілками, корінням, паростками. Мангрові ліси творчої уяви. Незалежно від того, з чого це створювалося — з бронзи, глини, полімерів чи улюбленого дерева, з якого завжди можна вирізати якусь гарну цяцянку. Євген так бачить — бачить живе, плінне, те, що дихає.

Скульптурний нефігуратив — такий само оксюморон, як і словоспо-

лучення «живий труп». Протилежні за значенням поняття, що становлять несподівану смислову єдність. Завдяки жорстким і одночасно дивно-аморфним об'єктам художник колись став упізнаваним. І відомим. Нарешті поєднання «талант — популярність» перестало бути контрастним.

Скульптура — це тривимірна предметність. Одного разу трапилося так, що Дерев'янка поєднав своє фантазійне «рослинне» бачення з утилітарністю. Відтоді його дерево почало приносити плоди, втілюючись в ексклюзивних елементах інтер'єру — камінах,

поруччях сходів, загадкових люстрах і надзвичайних кавових столиках. Цей дивний дар — творити мистецтво вжиткового призначення — цінують і замовники, і галеристи. Дерев'янка неодноразово приїжджав з великими виставками до Європи. Найбільше йому вдалося вразити італійців, і в серпні цього року на XXV Національній виставці живопису, скульптури і графіки у Ліворно українського майстра названо найкращим іноземним скульптором. Нещодавно митець відкрив у Києві «Арт-бутік Євгена Дерев'янка», наразі готується до нових звершень у власній майстерні на Сицилії. *Finita la commedia* ще далеко. І дерево росте... ■

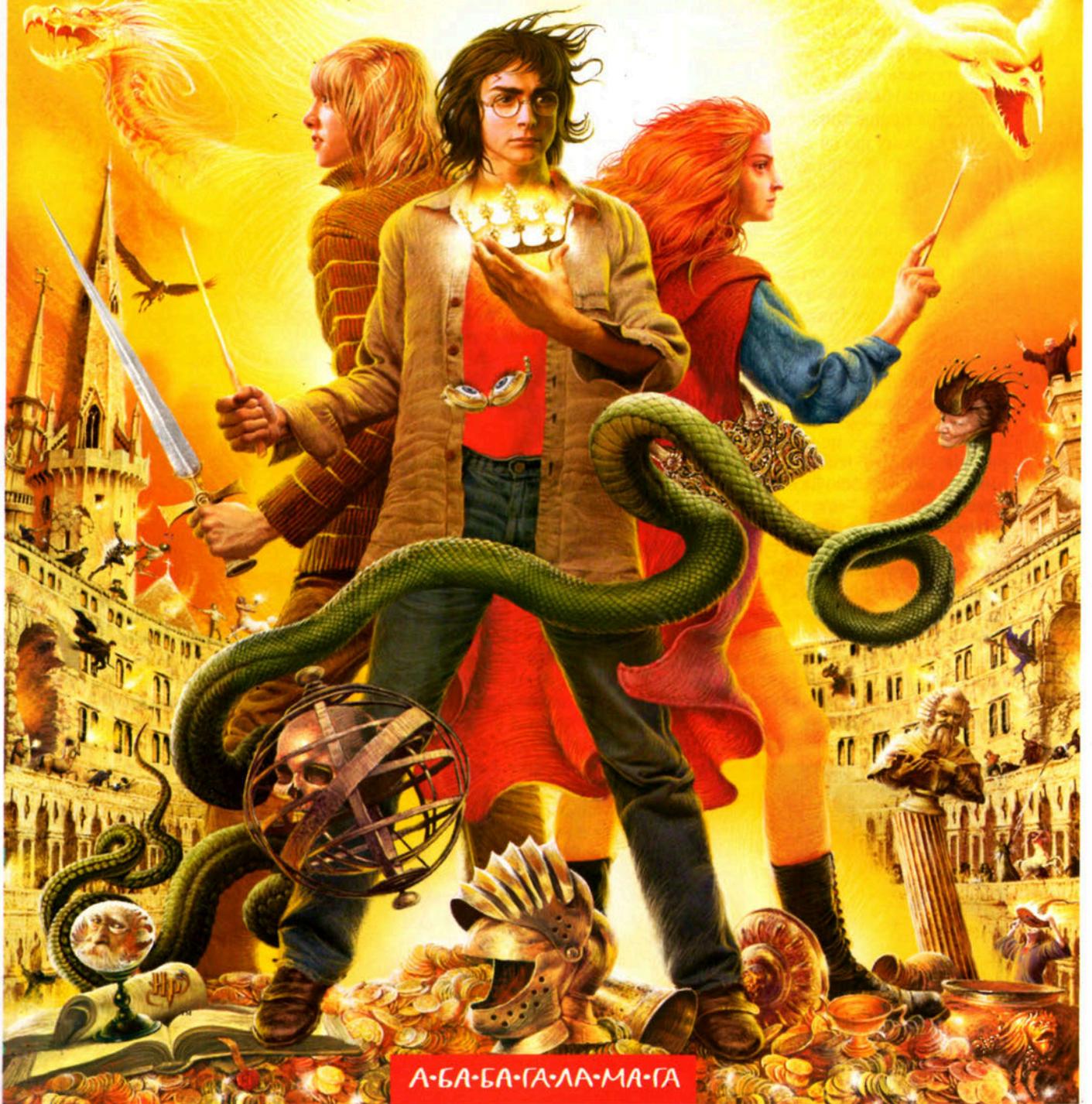

АРГО, авторська техніка

Дж. К. Ролінг

Гаррі Поттер

І СМЕРТЕЛЬНІ РЕЛІКВІЇ

А·БА·БА·ГА·ЛА·МА·ГА

CD

Ненькам присвячується

Вже у 2000 році, коли повним ходом йшли пошуки музикантів та репертуару «Оркестру Янки Козир», було зрозуміло, що незабаром матимемо вельми несподіване явище. І хоча кристалізація стилю відбувалася в гурті поступово, його музичний силует від початку був яскравим і фактурним. Учасникам ОЯК вдалося поєднати адаптований фолк з хардом і арт-роком. Усю цю мішанину «цементував» голос Янки — напрочуд сильний і багатий відтінками. Але «Оркестр» краще хоча б одного разу побачити, тому що це грандіозне видовище, шоу, містерія. До речі, фантазмагоричні костюми проектує та виготовляє сама Янка.

Група була учасником світового фіналу рок-фестивалю The Global Battle Of The Bands і отримала титул «Найкращий новий гурт України 2004 року». Проте тривалий час у колективу не складалося зі студійними записами. Перший диск «Шляхи» вийшов аж 2006-го, зафіксувавши еkleктичну «звукову картинку» і домінування вокалу солістки. Новий альбом «Мати» — це вже інша історія. Набагато цілісніший за дебютник, він являє собою пісенну сюїту з метафоричними текстами й артроковими пасажами, об'єднаними в єдиний звуковий ланцюг, що нагадує рок-оперу. Вокал Янки Козир — поза конкуренцією. І якщо слухати CD із заплющеними очима, цілком можна уявити собі театральну драму — настільки кожна окрема пісня ОЯК схожа на міні-виставу.

Олександр Євтушенко

ОРКЕСТР ЯНКИ КОЗИР. «Мати». — Наш формат, 2007.

ВИСТАВКА

Усе навпаки

Олександр Ройтбурд — наш арт-бренд і живий класик, але й водночас «чиряк» на тілі культури. Кожен його крок подразнює й дратує, та художник тим і цікавий, що перебуває в безупинному пошуку. В нього напрочуд добре розвинута інтуїція: до Москви він подався ще наприкінці 1980-х, вловивши тамтешній «вітер змін». І зовсім не випадково його епатжною виставкою відкрилася галерея арт-гуру Марата Гельмана. Період, коли вітчизняні колеги намагалися знайти у світі своє місце під сонцем, Ройтбурд щасливо пересидів у Нью-Йорку. А 2002-го, коли більшість українських митців протоптали стежки на Захід, художник повернувся до Києва, і очолив одну з перших галерей, що спеціалізувалася на contemporary art. Переможний темп він не збавляє й до сьогодні. Особливої слави зажили його малярські знуцання з українського топ-політикуму, в яких Ройтбурд як справжній

одесит унаочнив образи своїх персонажів у живописних анекдотах. Свіжа серія робіт «Амальгама» — чергове сальто, здатне приголомшити навіть фахового глядача. Від серйозного Ройтбурда ми відвикли, а тепер маємо призвичаїтися до його пропозиції погратися з дзеркалами та відображеннями. Оголена жінка, котра розглядає себе у дзеркалі, три чоловіки, які надто наполегливо закривають очі, черниця з лостерком, хлопці з пляшкою вина на «культурному відпочинку», тендітна рука тримає вазу із хризантемою. Модерний салон початку ХХ ст. з цитатами із нинішніх часів. Ці картини іронічні й грайливі. Настільки, наскільки від Ройтбурда, здається, ніхто не чекав.

До 18 січня

Галерея «Колекція»

(Київ, вул. Паньківська, 8)

Анна Шабeko

ТЕАТР

Веселий цвинтар

П'єсу американського комедіографа Айвана Менцелла «Клуб любителів цвинтаря» режисером Григорієм Зіскінім і сценографом Давідом Боровським перетворено на елегантну виставу «Бабине літо». Наразі це спільний антрепризний проект України, Канади й Росії, який стартував ще минулого року заокеанською виставою в театрі ім. Леоніда Варпаховського. Головні ролі виконують Єкатеріна Райкіна, Лідія Яремчук та одна із засновниць російського драматичного театру в Монреалі Анна Варпаховская. Комедія починається тоді, коли головним героїням уже немає чого втрачати. На нью-йоркському кладовищі три літні жінки «навідують» своїх благовірних. Добропорядна Доріс щотижня полірує тілом могильну плитку чоловіка і залучає до цього процесу й подругу, хоча бой-баба Люсіль була нещасливою в шлюбі, а скромниця Іда хоче бути щасливою і по смерті «другої половини». Нескінченні дамські

розмови про туалети, онуків, подруг та рідних небіжчиків орнаментовані неперевершеним єврейським гумором, помноженим на самоіронію, яку можуть дозволити собі лише зрілі жінки й прекрасні актриси. Інтрига з'являється, звісно, з появою представника сильної статі. Але справжньою інтригою було спостерігати за реакцією юнаків у глядацькій залі. Вони билися в істеричі від того, що виробляли на сцені жінки пост-постбальзаківського віку в цій сумній і мудрій комедії про самотність і надію.

Академічний театр російської драми

ім. Лесі Українки (Київ, вул. Б. Хмельницького, 5)

Наталія Шевченко

КНИГА

Почерк історії

«Естетика українського рукописного шрифту» повертає нас до тих часів, коли ні механічних «ундервудів», ні комп'ютерних помічників ще не було, а люди для увічнення власних думок користувалися шильцями, стилосами, каламарями. Упоряднику значного за обсягом зібраного фактичного матеріалу Віталію Мітченку вдалося в доволі стислому вигляді подати розвиток використовуваних на українських землях рукописних шрифтів у їхній неповторності й з усіма відмінностями від письма східних і західних сусідів. Мандрівка джерелами кирилиці триває від археологічного пам'ятника Кам'яна Могила, сарматської идеографії, написів на горщиках, біблійних рукописів, давнішніх скарг, наказів, листів до різножанрових вправ сучасних художників.

Автор книги проводить графологічне розслідування, наче Шерлок Холмс. Його зацікавленість рівномірно стосується і старовинного напівуставу, що

вплинув, зокрема, на графічну зовнішність українських видань ХХ ст., і автографа вірша Миколи Вороного, котрий до болю нагадує почерк писарчуків періоду бароко. Щодо останнього, я подібний зразок нещодавно також бачила — відгук на дисертаційну роботу, зроблений від руки відомим культурологом Вадимом Скуратівським. Причину таких «слідів традиції» дослідник вбачає в тому, що кожна літера у глибині своєї форми зберігає спогад про той етап, коли вона була магічним знаком. З цієї тезою можна сперечатися. Але, думаю, її варто просто взяти до уваги. Особливо, якщо хочеться нашкрябати на паркані слово «мир».

Вікторія Поліненко

ВІТАЛІЙ МІТЧЕНКО. Естетика українського рукописного шрифту. — К.: Грамота, 2007.

КІНО

Вибір є

На кінофестивалі «Молодість-2006» стрічку «Життя інших» не помітили, що не завадило її авторам отримати цьогорічний «Оскар» за найкращий іноземний фільм, 3 нагороди Європейської кіноакадемії та 7 — Німецької. Сюжет фільму розгортається в середині 1980-х. Аби максимально точно передати атмосферу тих років, режисер і сценарист картини Флоріан Хенкель фон Доннерсмарк кілька років розкопував архіви спецслужби НДР, спілкувався з колишніми неофіційними агентами і жертвами Штазі. Та попри майже документальне занурення, «Життя інших» — не хроніка подій з «грамотно» розставленими акцентами, а жива розповідь, у якій знайшлося місце різним аспектам буття. Найбільше хвилює режисера взаємодія ідеологічної машини й особистості. Люди у Доннерсмарка самостійно творять власну реальність. Відтак, і відповідальність за драматичні су-

спільні процеси покладено не лише на безлику державу, а й на середньостатистичних громадян.

Капітан Герд Візлер (Ульріх Мює) отримує завдання стежити за талановитим драматургом Гергом Дрейманом (Себастьян Кох). Як і будь-яка вільнодумна людина, в тоталітарному середовищі письменник є потенційним злочинцем. Також Дрейман перейшов дорогу самому міністру, котрий проявляв інтерес до його коханки, акторки Крістін-Марії Зіланд (Мартіна Гедек). Нато-

мість Візлер, цей маленький гвинтик великого механізму, ламає схему, непомітно допомагаючи закоханим, але не афішуючи свої дії. Кіно зроблено настільки віртуозно й досконало, що дві години, які воно триває, пролітають непомітно. Мабуть, в афоризмі «найліпший режисер — це сценарист», є велика частка правди.

У кінотеатрах України з 29 листопада

Олександра Коверзнієва

ВИСТАВКА

ДЖАЗ

КІНО

ЛІТЕРАТУРА

МИСТЕЦТВО НАВКОЛО

ЖИВОПИС Художник Вінні (Константин) Реунов перетворив на мистецький проект власне життя. Наприкінці 1980-х разом з іншим українським колегою Олегом Істолом він створив «Вольову грань національного постеклектизму» – об'єднання, що зберігало любові серцю пересічного індивіда радянські стереотипи. Вже мешкаючи в Лондоні, Реунов заснував власну UKR – United Kingdom of Reunov (Об'єднане Королівство Реунова). Ця країна розміром з людину випускала власну валюту, зареєструвала свою академію та дошкуляла посольствам офіційними зверненнями. Тепер разом з галереєю «Цех» Реунов заявляє: «Громадяни, не відвідуйте експозиції сучасного мистецтва. Воно ж бо скрізь». Картиною художника «Диво о Георгії та Змії» «Цех» відкриває новий експозиційний простір Light Box Gallery. Оригінал картини виставляється у приміщенні галереї, а її копії розвішано по всьому Києву на лайтбоксах.

До 15 грудня

Галерея «Цех» (Київ, вул. Іллінська, 16), вулиці столиці

ЖИВИЙ МУЗЕЙ

Власне 100-ліття Львівська галерея мистецтв святкує проектом «реАнімація», який має змінити стереотипну думку щодо музеїв як престижних (с)кладовищ художніх творів. Виставку робіт 11 сучасних місцевих митців доповнять полотна зі збірки музею. А закріпить ефект видання українсько-англійського каталогу і проведення круглого столу на тему музейного «оживлення».

30 листопада – 20 грудня

Львівська галерея мистецтв (Львів, вул. В. Стефаника, 3)

БЕЗ СУПРОВОДУ

ВОКАЛ Дітище Володимира Михновецького, фестиваль музики Vocal Zone, стає визначальною подією, і давня мрія його засновника – популяризувати виконавське мистецтво а cappella в Україні – потихеньку починає збуватися. «Вокальна зона» все ще залишається єдиною на карті нашої країни, а її власна географія неухильно розширюється. 30 листопада в межах фестивалю виступатимуть німецька група Stouxingers, польська Affbre Concinui і молдавська Univox. 1 грудня їм на зміну прийдуть хедлайнер фесту, столичний Mansound, що нарешті презентує альбом з Оксаною Білозір, записаний ще в період її перебування на посаді міністра культури, голландський ансамбль Rock 4 і головна прикраса заходу – дівочий київський Beauty Band. У тому, що акапельна музика є дуже цікавим та різноманітним мистецтвом, фанк і соул, фольк і госпел, поп і рок за два дні здатні переконати кожного.

30 листопада – 1 грудня

Національна музична академія України (Київ, вул. В. Горецького, 1–3/11)

Я – ГОЙЯ!

Відтоді, як бельгійський гітарист Френсіс Вейер узяв псевдонім Гойя, у його житті багато чого змінилось. Наразі він береться не лише за іспанську музику, але й російський шансон, циганські наспіви, бразильську босанову. Його епічний московський виступ 1981-го із Великим хором радіо й телебачення СРСР дотепер викликає в шанувальників гострі напади ностальгії. У Києві він покаже всього потрохи.

2 грудня

Будинок офіцерів (Київ, вул. М. Грушевського, 30/1)

СЕЛЯНИ З ПРИВИТОМ

КОМЕДІЯ Попри скепсис критиків, які стверджують, що в останніх фільмах він переспіває самого себе, Емір Кустуріца для більшої дорослості дітей залишається «балканським чарівником». А кожен його новий фільм несе величезний заряд чистого позитиву. Комедія «Заповіт» – це клоунада, що відбувається під пісні, танці та стрілянину, а всі її персонажі – по-доброму божевільні. Хлопець Цане живе зі своїм дідусям та красунею коровою Цветкою в глухому селищі. Крім них та пишногоруді викладачки Босі, тут вже давно ніхто не мешкає. Якщо не брати до уваги згадану сусідку, напіврозвалена церквочка, закрита школа та дідовий будинок, обладнаний, до речі, телескопом, за допомогою якого хтивий старигань спостерігає за Босою, в селищі немає нічого цікавого. Але тутешні звикли до такого стану речей. Захворівши, старий вирішує, що жити йому лишилося недовго, і відправляє онука до міста – продати корову і знайти наречену.

У кінотеатрах України з 27 листопада

АНИМАЦІЙНИЙ ЕПОС

Пригодницький напіванімаційний фільм «Беовульф» створено за мотивами епічного сказання, в якому головний герой воює проти монстра на ім'я Грендель. Режисер Роберт Земекіс зробив мікс із голлівудських акторів та комп'ютерної графіки. Тому оголена Анджеліна Джолі, яка грає матір головного монстра, – звичайнісінька фікція. Крім Джолі у стрічці засвітилися Рей Вінстон, Джон Малкович та Ентоні Хопкінс.

У кінотеатрах України з 22 листопада

ЗАБАРИКАДУЙМОСЯ – 2

МІКС «Українська поезія, без сумніву, одна з найкращих у світі, опинилася останнім часом у досить незручній ситуації», – вважає український письменник Тарас Прохасько. Мистецьке об'єднання «Остання барикада» взялося змінити цю ситуацію шляхом сполучення поезії з видовищнішими формами культури. Міжнародний фестиваль сучасного мистецтва «Харківська барикада» поєднає словесність з музикою та перформансом. У перший день право голосу надається літературному проекту Magnus Ductus Poesis (Вільнюс, Мінськ, Львів), гурту «Оркестр Чес», поетам, які братимуть участь у Першому відкритому чемпіонаті України зі слему «Оберслем», а також Сергію Жадану, який виступатиме разом із групою «Собаки у космосі». Наступного дня аудиторія знайомитиметься з літпроектом «Повітря/Воздух» (Харків-Москва), гуртами «Вертеп» та «Сонцекльош» і поетами-двогоспелниками.

7–8 грудня

«Радмір-Експохолл» (Харків, вул. Академіка Павлова, 271)

ВЕЧІР ЛАУРЕАТА

Самара – буддійський термін, що означає нескінченну низку повторних перероджень. Це також назва скандальної групи польських поетів, які практикували колективну творчість. Один із її учасників, Войчек Пестка, лауреат мало не всіх домашніх літературних премій останнього часу, завітає до української столиці, де проведе свій творчий вечір. Гарна поезія і настрій гарантуються.

3 грудня

Будинок письменників (Київ, вул. Банкова, 2)

ТЕАТР

ФЕСТИВАЛЬ

РОК

ВІЧНО СУЧАСНЕ

ГАСТРОЛІ Заснування у 1956 році «Современніка» стало своєрідним протестом проти нечутливості радянського театру до «вимог часу». Одним із основних знарядь боротьби став репертуар – «Современник» завжди орієнтувався на п'єси драматургів, які відображали злободенні реалії та проблеми. Комедія «Заяц Love Story», яку театр привіз до столиці, на перший погляд, – не виняток. Автор тексту Ніколай Коляда розповідає історію кохання двох немолодих провінційних акторів. Одним із джерел комізму, очевидно, є антураж вистави, сповнений конкретики життя в глибинці. Проте режисеру Галіну Волчек більше цікавить те, що поза цими «декораціями» – постійно актуальні теми любові й самотності. «Хочеться говорити про універсальні речі, – коментує вона власну постановку, – так, аби глядачі усвідомили: все, що відбувається на сцені, безпосередньо стосується кожного з них».

4 грудня

Театр російської драми

(Київ, вул. Б. Хмельницького, 5)

VIVA СІЛЬВА

Один із найстаріших колективів України, театр імені Марії Заньковецької, взявся за непритаманний для себе жанр. Першою прем'єрою в ювілейному сезоні заньківчан стане оперета «Сільва» Імре Кальмана у постановці художнього керівника театру Федора Стригуна. Могутній гімн коханню, здатному подолати будь-які перешкоди, повертає глядачів до авторської першоверсії, яка так і називалася «Хай живе любов».

2 грудня

Театр ім. М. Заньковецької

(Львів, вул. Лесі Українки, 1)

ПРОТИ БЕЗБАРВНОСТІ

АЛЬТЕРНАТИВА Міжнародний Gung'Фестиваль вчетверте збирає апологетів альтернативного мистецтва. Проте, якщо учасники попередніх фестивалів тонізували публіку музичними екзерсисами, то цьогоорічна подія має значно ширше коло зацікавлених. Організатори дійства розділили заходи на 4 напрями: музичний, театральний, літературний і художній. Фест відкриє харківський гурт «4.А.Й.К.А», який грає інструменталку з ухилом у фанк-даб. Згодом альтернативну естафету перехоплять криворізькі хлопці, котрі вправляються у стилі «інтелігентний фрі-джаз-рок», – «Лабораторія №9». Pergi представлятимуть мініські растамани з групи «Адїс Абеба». День хаосу обіцяє подарувати виступ етно-колективу «Даха-Брахма». У межах фесту виступатимуть німецька Mineve і донецькі «Мис М.» та «Босяки». Насамкінець музичну солянку «приправлять» гострим слівцем Ірени Карпи та авангардними перформенсами дніпропетровського театру Aparte.

29 листопада – 9 грудня

Бар Gung' ю' bazz

(Донецьк, б-р Т. Шевченка, 3)

ДИТЯЧІ АГІТКИ

Радянські мультики 1920–1950-х років синтезували художні й технологічні досягнення з ідеологічними та психологічними цілями. Фестиваль анімації «PW – психологічна війна» покликаний репрезентувати це «подвійне дно». Програму, що складається з 38 мультфільмів відомих радянських авторів, поділено на «contra-імперіалізм», «contra-фашизм», «contra-капіталізм» та «прокомунізм».

30 листопада – 1 грудня

Кінотеатр «Жовтень»

(Київ, вул. Костянтинівська, 26)

НА ВСІ РУКИ МАЙСТЕР

БАЛАДИ За свій студійний альбом «Reckless», який містив і знаменитий хіт «Heaven» («Небеса»), 25-річний Брайан Адамс отримав 5 платинових сертифікатів і наважиди утвердився на світовому рок-Олімпі. Фірмовий «почерк» канадського музиканта – мелодійні ліричні балади з м'яким ненав'язливим вокалом, шалена популярність яких припала на середину 1980-х – початок 1990-х років. Однак не лише балади сприяли популярності співака. Безперечна складова успіху романтичного рокера криється в його надзвичайній активності: він постійно пише композиції до кіно та мультфільмів, створює пісні для колег-музикантів, фотографує, знімається в кіно. Зокрема, непосидючий ветеран виконав епізодичну роль у фільмі Клінта Іствуда і «засвітився» в стрічці Андрія Кончаловського. До Києва Адамс прибуде в рамках світового турне, протягом якого він представляє програму, зроблену на основі подвійного альбому Anthology 2005.

30 листопада

Палац спорту (Київ, вул. Спортивна, 1)

НЕРВОВИМ ЗАБОРОНЕНО

Нашадки латинян Brandon Ashley and the Silverbugs грають справжній гламурний рок чи, як називають власну творчість самі учасники гурту, new glam core voodoo. Їхні виступи – це неочікувана від італійців суміш a la Motley Crue, Minisrty, Rob Zombie у поєднанні з атмосферою, що нагадує ритуали жерців вуду та криваво-трешеві фільми Роберта Родрігеса і Квентіна Тарантіно.

5 грудня

«Кінгстон» (Дніпропетровськ, вул. Набережна перемоги, 44/2)

SUNSAY

Новий проект екс-вокаліста гурту 5Nizza Андрія (Сана) Запорожця.
30 листопада. «Радмір-Експохолл» (Харків, вул. Академіка Павлова, 271)

THERION

Шведські «королі» симфо-металу в межах турне, присвяченого 20-річчю колективу.

1 грудня. ЦКМ НАУ (Київ, просп. Космонавта Комарова, 1)

«ОДИНАДЦЯТЯ ЗАПОВІДЬ, АБО НІЧ БЛАЗНІВ»

Вистава «Молодіжного Інтерактивного Сучасного Театру» у жанрі мелодрамофарс.

1 грудня. Видавництво «Смолоскип» (Київ, вул. Межигірська, 21)

GODSKITCHEN

Гості фестивалю – Ferry Corsten, Bart Claessen, Mark Eteson, Dojo Drummers гратимуть наживо.

1 грудня. «Альта Експо»

(Київ, просп. Московський, 11а)

«ТУТ І ЗАРАЗ»

Філософські картини художника Вацагана Норазяна, створені протягом двох останніх років.

До 5 грудня. Галерея «Триптих» (Київ, Андріївський узвіз, 34)

SANDRA

Колишня учасниця тріо «Арабески» ще у 1980-х роках завдяки оксамитовому голосу та сексуальному образу здобула шалену популярність.

6 грудня. Національний палац «Україна» (Київ, вул. В. Васильківська, 103)

ФЕСТИВАЛЬ ДИРИГЕНТІВ ПАМ'ЯТІ МИКОЛИ КОЛЕССИ

Виступ Томаса Зандерлінга, якому Дмитрій Шостакович доручив перше виконання своїх 13-ї та 14-ї симфоній. На часі – Моцарт і Брамс.

6 грудня. Львівська обласна філармонія (Львів, вул. П. Чайковського, 7)

«ЛИСТИ ДОДОМУ»

Поезію в танці представляє можливість конкурсу ім. Сержа Лифаря Лілія Клімчук у власній балетній моновиставі.

6 грудня. Театр «Сузір'я»

(Київ, вул. Ярославів вал, 16)

«JAZZ BEZ – 2007»

Концерт легенди американського джазу Лі Конітца та виступи провідних джазменів США, Німеччини, Данії, Франції, Польщі, Литви й України.

2–9 грудня. Львів, Тернопіль, Рівне, Перемишль, Санок

ПОТОЙБІЧНА БЮРОКРАТІЯ

Днями довелося наводити порядок в офісі громадської організації. Різних документів, звітів, роздруківок та газет накопичилося за кілька років. Ніколи не думав, що в еру суцільної комп'ютеризації пункти прийому макулатури користуватимуться попитом. Згадав, як у розпал Помаранчевої революції в орендовану квартиру вдерлися невідомі злочинці. Перевернули усе догори дригом, але нічого не взяли. Поки прибирав після них, зібрав два мішки непотрібної макулатури. Принтера у мене немає, газет не передплачую. То звідки ж вона береться, як не з паралельного Всесвіту? Мабуть там немає спеціальних пунктів прийому. ■

**СЕРГІЙ
ГУЗЬ****ОЛЕНА
ЧЕКАН**

НИЗЬКИЙ УКЛІН Мама приїхала до Києва в січні 1933-го. Чесніше, не приїхала, а її з моєю бабунею вивіз із Переяслава чоловік старшої сестри — «красний командир». Бабуся була «ляшенка», на роботу її не брали, хоча знала французьку, німецьку й друкувала на машинці. Їли лише те, що давали мамі в школі. Потім мама пішла нянькою в сиротинець, куди звозили дітей з навколишніх сіл. Жила там-таки, платили 100 грамів хліба і гарячий суп. Діти у сиротинці були виснажені, вкриті коростою, часто вмирали. Мамі виповнилося тоді чотирнадцять — зовсім ще дитина, хотіла з ними гратися, та вони весь час лежали. Великий уклін моїй тіточці й дядечку, які врятували маму і бабуню. Хоча і їм було несолодко — мали вони двійко малюків і жили на один пайок «красного командіра». ■

ПАРАДОКСАЛЬНА ЗАЗДРИСТЬ

Виявляється, ми — країна заздрічників. Про це я прочитав на одному з російських інтернет-ресурсів. Хоча дослідженням рівня заздрощів займалася відома «українська» контора, результати її праці винесли на перші «шпальти» в основному північні сусіди. «То кацапська пропаганда», — одразу ж подумав я. Однак спіймав себе на тому, що й сам заздрю. Жителям Америки і ЄС — бо у них вищий рівень життя. Росіянам — оскільки у них нафти, хоч залийся, і газу, хоч обнюхайся. Але ні в США, ні в ЄС я б не переїхав жити — я на біса там потрібен. У Росію теж зась. За те, що я можу вільно робити в Україні, там я ризикую отримати термін у в'язниці або кулю в голову. ■

**АНДРІЙ
ЛАВРИК****АНТОН
ЗІКОРА****УКРАЇНЬСЬКА САТЯГРАХА**

У 3-тю річницю Помаранчевої революції зробив для себе висновок: нічого в моїх думках за цей час не змінилося. Головне не те, що тоді відбулося (прогнали Кучму), а те, як це сталося. Не було пролито жодної краплини крові. Теоретиком і практиком ненасильницької революції, спрямованої проти англійської експансії, був Махатма Ганді, який своє вчення називав сатяграхою. Але оскільки перші виступи обернулися кровопролиттям, він був дуже розчарований у своїх братах-індусах, з вини яких постраждало «м'ясо» в сутичках. І це не зважаючи на те, що жителі Індії на 80% вегетаріанці, а українці їдять сало та п'ють горілку. Втім, в українців все пройшло мирно: мільйони людей прожили на Майдані кілька тижнів, не розбивши жодної щелепи. Так де вчення Махатми знайшло більший відгук? ■

ЧУЖЕ ГОРЕ – НЕ СВОЄ?

У суботу я і мама запалили свічки на Михайлівській площі. Я був незадоволений власною самоорганізацією, бо до моменту приходу на площу ми свічок не мали. Мама усе хотіла побачити Президента, а я думав про батьків її матері, які вмерли голодною смертю. Потім я розмовляв по телефону з другом, котрий все те дійство зі свічками обізвав «продселками рижих». Морально загартований до таких трактовок, не став на нього ображатися — його предки з Волині, а там голоду не було. Чуже горе — не своє. Образливо інше — коли справи суспільні сприймаються як політичні, і понад ними ми неспроможні побачити людське начало — єднання не буде. А з другом на цю тему я ще поспілкуюся. ■

**РОМАН
КАБАЧІЙ****ВІКТОРІЯ
ПОЛІНЧЕНКО**

СТРАШНІ КАЗКИ У кількох американських штатах зі шкільної програми вилучено мою улюблену книгу — «Малюк і Карлсон, який живе на даху». Свої претензії до помірно гладкого чоловіка у повному розквіті сил законодавці сформулювали так: «Літературний герой подає негативний приклад дітям, закликаючи їх до непослуху, неповаги до традицій, активно опирається порядку». Панні Цап дісталось не менше: її обізвали схильною до садизму вихователькою, автоматично дискредитувавши усю соціальну групу няньок. Я ніколи не розглядала казки під виховним кутом зору. А було б цікаво — гадаю, в каноні не лишилося б нічого, що ми тривалий час називаємо класикою. Чому навчають «Червона Шапочка», «Снігова королева» або «Курочка-ряба»? А про Бабая вже й говорити годі. ■

Ауді Центр
Київ Юг
ПРЕДСТАВЛЯЄ...

6 ГРУДНЯ

генеральний медіа-партнер

NOSTALGIE 99FM
Твої приємні спогади...

ПАЛАЦ УКРАЇНА
19:00

SANDRA

живий звук

ЗАМОВЛЕННЯ та БЕЗКОШТОВНА
ДОСТАВКА КВИТКІВ
432 19 73

ОРГАНІЗАТОР ТОВ "ПРЕМІУМ СТ" (044) 234-11-11

Тиждень

хрещатик

MAGAZINE **UNIQUE**
luxury travel & lifestyle

TV ПАРК

Мелодія
Відкриття нових
радіостанцій та
З усіма нашірами програмними мисл!

організатори

Мистецьке Об'єднання "Дзига"
Громадське Об'єднання "Вірменська 35"
Польський Інститут у місті Києві
Львівська Міська Рада
Генеральне Консульство
Республіки Польща у Львові
Генеральне Консульство
Чеської Республіки у Львові

генеральний спонсор

традиційні спонсори

генеральний медіа-партнер

РАДІО МАН

пріймас

Твій унікальний шанс
відчути живу атмосферу
«золотої епохи джазу»

LEE KONITZ
& **Trio Mencil**

4 грудня
Львівська Філармонія
(вул. Чайковського, 7)
19:00

улюблений медіа партнер

Ліксен
реклама на радіостанціях

ексклюзивна медіа-підтримка

РАДІО ЛЬВІВСЬКА ХВИЛЯ
100.6 MHz

Замовлення квитків за тел:
244-47-79 та
в касах Філармонії

партнер проекту

медіа-партнери

Новий унікальний
український проект

МЕРЕЖА КНИГАРЕНЬ

К Н И Г А Р Н Я

Купуйте в інтернет-магазині за адресою:
www.book-ye.com

Нова сучасна книгарня в історичному центрі Києва,
поруч зі станцією метро «Золоті ворота», вул. Лисенка, 3
тел: (044) 228-05-66
office@book-ye.com